

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Jonstoni Historia Naturalis

Historiae|| Natvralis|| De|| Serpentibvs|| Libri Dvo.||

Jonston, Jan

Heilbronnae, MDCCLVII.

VD18 90529200

Historiae Natvralis De Serpentibvs. Liber Primvs. De Serpentibvs
Vvlgaribvs, sev Minoribvs.

urn:nbn:de:gbv:45:1-11078

HISTORIAE NATURALIS
DE
SERPENTIBVS

LIBER PRIMVS.

DE SERPENTIBVS VVLGARIBVS,
SEV MINORIBVS.

TITVLVS I.

De Serpentibus in genere.

Nomen.
Ambros. de
Serpentib.
l. c. 1.

Virgil. Ge-
org. l. 3.

Serpentis vocabulum, vel a serpendo, quod occultis accessibus, non occultis passibus, animal hoc progrediatur; vel a Graeco *επειτά*, nisi Festus fallit, descendit. In genere sumptum, omnia illa, quae vel circa usum pedum repunt, vel tam exiguos habent ut repere quam incedere videantur, complectitur. Dicitur etiam priscis *Serpula*, si Festo credendum; aliis *Coluber*, seu quod in lubricos tractus flexibus sinuosis labatur: seu quod umbras colat, ut apud Virgilium legimus: quanquam alii pro serpente domestico accipiant; alii pro serpente aquae, ut Theophrastus, Gaza, et Ponzettus sumant. Dicitur et *Anguis*, quod semper quasi angulosus et plicatus conspiciatur: quanquam Servius, aquaticis duntaxat hoc nomen tribuit, alii etiam terrestribus. *Thyrum Echydnam* et *Draconem* vocari, passim apud auctores inuenies. Graecis veteribus *ὄφις*, modernis *ὄφις*, sine dubio *παρὰ τὸ ὄφιω*, seu quod acutum cernat; seu quod oculis apertis dormiat: Hesychio *ἀργυρος*, Argivorum Dialecto. Vnde Pausanias Mercurium *Argiphontem* dixit, quod sit *ὄφιοκτόνος*, id est, serpenticida.

Lacertis valde sunt similes. *Caput* quibusdam leve, grave aliis; quibusdam latum, angustum, album, nigrum, nonnullis flavum variegatum. Sunt qui illud tam velociter in utramque partem vertunt, ut intuenti bicipites vel amphicephali videantur. *Aures* etsi habeant, non eminent tamen; recte cavernas ad audiendum, Plinius vocavit. Sed nec meatus narium, *nares* recte apelles, quod non ita explanati sint. *Oculis* sunt durioribus. *Palpebras* superiores non movent, inferiore tantum connivent. *Collo* carent. *Dentes* pectinatim coeunt. *Cortice* tanquam pelle teguntur. *Caudam*, ut in sequentibus agemus, variam gerunt.

De *Internis partibus* et *Anatomicis* ita habet Ambrosinus. Primitus *caput* serpentis osse unico regitur coni retusi figura, sicuti astruit Cardanus. Imo in hoc osse oculorum foramina natura non insculpsit, quod ideo factum est, ne facile laederentur, dum humi serpunt. *Dentes* habent ferratos, et acutos, quemadmodum paulo ante in descriptione hujus animalis fuit exaratum. Sed ut notat Edoardus Wottonus duo sunt in suprema parte, dextra, leva-

Ca-
Descriptione

Lib. 2. rerum varietat. c. 29.

Lib. 2. de differ. Animal. mal.

levaque longissimi, tenui fistula, instar aculei Scorpionum perforati, per quam postea venenum, data occasione, ejaculantur. *Lingua* serpentum tenuis, longa, atroque colore referta est; ideoque longius protrahitur: In summitate vero est bifida, et secundum nonnullos pilosa, seu potius exilis instar pili, ut in capite de lacertis fuit explicatum. Plinius linguam serpentum *trifurcam* vocavit, quia tanta celeritate illam vibrant, ut triplicem linguam exerere videantur. Sub lingua in quibusdam cuticula invenitur, quae tanquam *vesicula* dentes operit, in qua venenum occultatur, quod postmodum mordendo per cavitatem dentis communicant. *Cor* exiguum longum, et figuram renum repraesentans, postremae adhaeret arteriae, et natura valde calidum est: Ob hanc causam tradebat Galenus Serpentes inter caeteros animantes maxima audacia esse fertos. *Arteria* est admodum longa, et juxta os suam trahit originem, ita, ut sub lingua esse videatur. Imo linguae quodammodo videtur praeminere, qua ipsa contrahitur, neque eodem loco, ut in caeteris animalibus, permanet. Haec postea defertur in *pulmonem* quo angues ad differentiam piscium, utuntur: Quo circa notabat Plinius, serpentum et piscium omnia esse similia, praeter pulmonem, quem natura serpentibus et non piscibus largita est, cum pisces loco pulmonis branchias adhibeant. Hic pulmo simplex est fibrosus fistulis divisus, praelongus, fungosus, et cordi non multum proximus. *Lingulam* vero quam Graeci *ἐπιγλωττίδα* vocant, arteriae superpositam angues non habent, sed ipsum meatum, ad libitum, modo contrahunt, modo laxant, idque praestant, ne aliquid in pulmonem delabatur. *Ventriculum* habent serpentes veluti amplum intestinum canino similem, nempe angustum, et figurae longae. *Intestinum* vero spiris carens tenue, et longum ad meatum usque excrementorum protrahitur.

In libro de
Anatomia
vivorum 2.

Nam interanea serpentum partibus internis lacertorum similia sunt, sed viscera, propter longitudinem, et angustiam corporis ita longa et arcta sunt, ut vix a se invicem dignosci possint. *lecur* igitur longum est, et simplex, *lien* exiguus, et rotundus qualia viscera etiam in lacertis observavimus. *Fel* praeter natricem, in omnibus serpentibus, intestinis adhaeret, et nigro quodam, liquidoque excremento refertum est, sicuti in vipera foemina nuper conspicati sumus. Hoc excrementum, in comparatione ad corporaturam animalis, est valde copiosum. Quare merito tradebat Plinius, serpentes, nec non pisces copioso fellis excremento redundare. *Vesica*, et *renibus* serpentes carere notat Aristoteles, veluti, et alia, quae pennis, squamis, et cortice integuntur, praeter testudinem. Hoc autem inde nascitur, ut autore Vincenzio in speculo naturali visum, quia humiditas anguium, sicut et avium pauca est; ideoque in squamas, quoad serpentes, et in pennas quoad aves degenerat. Amplius vim factificam natura his animalibus velut, et piscibus impertita est, cum pene, et testibus careant. Scripsit enim Aristoteles, eos *pene* carere, cum non habeant crura, nam hic a cruribus originem habere dicitur. *Testes* vero propter corporis longitudinem non sunt sortiti, sed meatum, more piscium obtinuerunt: quandoquidem propter longum iter genitura facile refrigeraretur, et infaecunda evaderet. Hoc saepe iis contingere solet, qui longo pene a natura sunt donati, quamobrem infaecundi redduntur; cum semen ob mentulae longitudinem refrigeratum infaecunditatem pariat. Verum loco praedictarum partium genitalium, natura his animantibus *binos* communicavit *meatus*, qui a septo orientes latus spinae ab utraque parte perreptant, et utrinque superne iuxta spinam junguntur, atque ita ad os excrementi finiunt. Hi meatus, tempore congressus, humoris factifici pleni conspiciuntur, attrituque

mutuo

Lib. 3
part. 7
cap. 9.

Plin.
L. 11. c.

Lib. 20. c. 3.

Lib. 1. de
gen. Anim.
cap. 5.

mutuo candidum semen effluit, quemadmodum in historiis piscium fuit memoratum. *Mammae* in anguibus non observantur, quia *lac* non habent, cum in ovo lacteus ille cibus ingenuus contineatur. *Vulva* seu uterus ex sententia Aristotelis in omnibus serpentibus bifidus videtur prolixior, ab uno inferiori meatu ad utrumque spinae latus deductus, in quo ova generantur; indeque continua quadam serie exire solent. Circa ossa anguium docet Aristoteles haec esse naturae spinarum: quare spina dorsi illis, ritu piscium, inest. *Vertebrae* cartilaginosae, et flexiles sunt, sicuti natura horum animalium exoptulabat; Nimirum ut quoscunque motus, et corporis flexiones facilius exercere possent. *Tor costae* insunt anguibus, quot dies mensem complere solent: Unde Plinius in singulis anguibus costas tricenae enumerabat. Caeterum in confirmationem eorum, quae haecenus de anatome Serpentum explicata sunt, addemus illa, quae de inspectione anatomica huius animalis observavit *Io. Gregorius Macer*, qui scribens ad Gesnerum retulit, se in serpente interfecto primo inter cutem, et carnem, subtilem quandam et pinguiusculam membranam invenisse, quae tamen cum ipsa cute descendebat. Secundo dum scindens animal ad meatum excrementorum pervenisset, faeces gravissimo odore excrementa humana superantes invitus olfecit. Detecta cute, membra interna partim avibus, partim piscibus communia esse vidit. Nam trachea arteria longitudine quatuor digitorum, parvis, et gracilibus circulis insignita ad pulmonem usque descendebat, cui cor, et cistis fellis adhaerebat. Postea *Iecur* ad instar hepatis lucii piscis in longitudinem extendebatur. Deinde pinguedine candida intestina erant referta, quae a faucibus usque ad podicem more intestinorum piscium progrediebantur. Infra hepar utrinque juxta intestina vena nervosa longo ductu descendebat, cui ova pelliculis albis recta inhaerebant, ut

in gallinis videre licet, sed situ distincta, quia longo ordine ducuntur. Numerus in quolibet latere erat triginta, et duorum ovorum, quamobrem ratione cordis, pulmonis, et asperae arteriae serpens avibus valde assimilatur. Ratione hepatis intestinorum et abdominis Serpens cum piscibus convenit. Verum postea ratione cistis fellis, et dispositionis ovorum, Serpens ab utrisque nempe tam ab avibus quam a piscibus diffidet. Haecenus Ambrosinus.

Nullos esse in Ebuso insula prodidit Plinius, in Creta Aristoteles et Solinus; in Britannia Cardanus; in Laponia, alii. In Hiberniam allatos interire, imo terra illius regni conspersos, exanimari, Angli prodidere. Navibus in Bugum fluvium delati, edito sibilo alio confugiunt, si scriptoribus Polonicis fides. Bellonius tamen nonnullas in Creta species observavit: rationes vero Cardani de Britannia, a Scaligero confutatae sunt. Frequentes sunt in Ophiusa, Melitaea, Thessalia, Apulia, Arabia, Numidia, Aethiopia, Septentrionalibus regionibus, Helvetia, et Italia. *Ophiusam* seu *Co-*lubrariam ob serpentum copiam inhabitabilem factam Plinius refert. *Melitam*, in qua terra *Gratia S. Pauli* dicta nascitur, eorundem faecundissimam notum. *Thessalia* in tantum abundat, ut nisi a Ciconiis vorarentur, incolas sedibus pellerent. Oppidi *S. Viti* in monte *Apuliae* Gargano cives, alio migrare coegerunt, ut apud *Leandrum* legimus. In *Arabia* circa thuriferas arbores versantur: inde in Aegyptum avolant. In *Numidia* moribus eorum venenosus plurimi quotannis moriuntur. In *Aethiopia*, si *Pierio* credendum in gyrum invicem volvuntur, ut montis speciem intuentibus praeferent. In *Africa* agricolae praealtas induunt ocreas, ne a serpentibus qui ibi copiosi appetantur. In *Indiis* sunt maximi. In *Septentrionalibus regionibus* per campos et sylvas vagantur. In *Lombardia* et agro *Ferrariensi* multas inveniri species,

Locus.
Plin. H. N.
l. 35. c. 12.

Cardan.

Bellon. obs.

Scalig.

Plin. H. N.
3. c. 5.

Herodot.
Histor. l. 3.

Leo Afric.
l. 1.

b

cies,

Lib. 3. de
part. An.
cap. 9.

Plin. H. N.
l. 11. c. 37.

c. 3.

te
im.

Scalig.
Exerc.

Kircher. de
Magnet.
p. 702. edit.
Colon.

cies, Scaliger author est. Celsus minus ibi venenatos tradit. Maxime vero caulas, casas rusticas, cavernas, prata, sylvas caeduas, et arbores amant. Aelianus sane circa paludem sitam juxta Ephesiam metropolin, cavernam serpentibus plenam inveniri narrat. Apud Septentrionales, in cavatis betulae radicibus resident, et hyeme talem juxta radices calorem efflant, ut arbor folia non deponat. In terra etiam tophacea latibula parant. De *Vlmo* inter Brachianum et Romam, in qua serpentes stabulantur, ita *Kircherus*. Ab his montis spiraculis deorsum versus quindecim fere passuum spatio descenditibus, occurrit ulmus, arbor sat eminens spectabilis, sub qua specus, seu caverna quaedam, vulgo *la Grotta delli Serpi*, duorum hominum capax, fistulosis quibusdam foraminibus in cribri formam perforata cernitur, ex quibus ingens quaedam principio Veris diversicolorum serpentum, nulla tamen, ut dicitur, singulari veneni qualitate imbutorum, progenies quotannis pullulare solet. In hac spelunca Elephantiacos, leprosos, paralyticos, arthriticos, podagricos, similibusque desperatis membrorum affectionibus laborantes nudos exponere solent, qui mox halituum subterraneorum calore in sudorem resoluti, serpentum propullantium totum corpus infirmi implicantium fuctuque linctuque, ita omni vitioso virulentoque humore privari dicuntur, ut repetito hoc per aliquod tempus medicamento, tandem perfectae sanitati restituantur. De hac spelunca cum varia a variis inaudissem, et jam dudum ingens me rei tam prodigiosae veritatem exacte et *κατὰ τὴν ἀπορίαν* examinandi invasisset desiderium, tandem cum hoc anno 1640. 8. die Decemb. eas oras in negotio quodam Geodaetico pervagarer, tam insignem veritatis indagandae occasionem minime negligendam ratus sum: conducto itaque non viarum duntaxat, sed et naturae montis perito duce, speluncam per avia et devia non sine pe-

riculo adii, et quae de situ montis, de spiraculis sive evaporario, de caverna et serpentibus inaudieram, omnia vera esse cognovi, speluncam ingressus, eam utrunque calidam inveni, at serpentes non vidi, utpote eo tempore latitantes, spoliis tamen et exuviis eorum ulmus paulo ante memorata ita onerabatur, ut staphylo dendrum, coluteam, seu veficariam folliculis refertam dixisses, quae serpentium, quorum mons scatet, geniminis luculentum praebebant testimonium, imo auribus ad meatuum orificia applicatis, nescio quod obtusum murmur, aut quis sibilosus strepitus, si non aëris cum halitibus inclusis luetae certe latentium anguium manifestum signum percipiebatur, etc. *πάμφαγοι*, sunt Aristoteli, et herbis quoque victitant.

Pulverem comedere ex sacris quidam concludunt: nec negandum, dulci gleba delectari. In Africa oniscis: in Oriente, teste Vitriaco, pipere albo nutriuntur. Exiguo interdum contentos cibo, et inedia bene tolerare, vel circulatores norunt, qui angues in capsulis, modico furfure pastos circumferunt. Hyeme sub cervicali, vel ad ignem, ad verusque vitam prorahunt. Ambrosinus in vasculo per sex menses sine cibo conservavit. Aristoteles, devorato aliquo animalculo, rotam ab eo nutritivam substantiam extrahere, reliquum per secessum excutere scripsit. Dum vorant ex longis brevissimi, et ex tenuibus latissimi fiunt, ut quod deglutivere, melius in ventrem delabatur. Avibus devoratis, plumas et ossa evomunt. In regione Senegae pullis psittacorum insidiantur. Vino, lacte, aqua, et ovorum vitellis delectantur. Haec quidam ab iis deglutiri tradunt, si faucibus capiantur, mox ab ipsis in semet convolutis frangi, et cortices per inferiora dejici. Juniores orbe spirae perstringunt; et fracto putamine, liquorem hauriunt. Vini incontinentes esse, Aristoteli proditum. Ideo quidam vino circa sepes apposito, viperas venantur.

Tem-

vidus,
Arist. H. A.
l. 8. c. 4.

Arist. H. A.
l. 10. c. 4.

Arist. H. A.
l. 8. c. 4.

Ginff.

Ovid.
tam. 1

Metar

Herod
l. 4.

Plin. 1
l. 8. c.

Pareus
c. 24.
Cardan
variet.
l. 7. ca.

Plin. H.
l. 10. c.
Arist. H.
l. 8. c. 4.
l. 6. c. 3.

Aelian.
A. l. 9.
Fox

Luca. 1

Met

Temperamento quibusdam sunt frigidum, calidi quibusdam. Illis Galenus inprimis, his Avicenna favet.

Generatio. De *Generatione* serpentum duo occurrunt, unde orti sint, et quomodo generent. De *Ortu* variae sententiae. Quidam Poetae ex sanguine Titanum a Saturno et Opi occisorum prodiisse fabulantur. Alii ex guttis capitis Medusae sanguineis: Nonnulli ex putredine terrae, ex qua magnus ille serpens Python prodiit. Nec absolum hoc. Nam et Nervi Scythiae populi ob natos ex terra serpentes, paulo ante Darii expeditionem solum mutare coacti sunt. Herodoto teste: et Amyclas, Italiae inter Terracinam et Cajetam civitatem, a serpentibus ex vicinis paludibus prognatis, deletam, Plinius asserere ausus est. In corpore humano nasci, in Historia de Homine dicemus. Ex sanguine quarundam avium confuso, Democritus prodidit, referente Plinio: ex salvia in sterquilinio putrefacta alii. In solido et vasto marmore inventum fuisse, Martini V. Pontificis tempore, ex Baptista Leone apud Pareum habemus: Causam Cardanus reddit. Ex cadaveribus humanis nasci, et corrupta spinae medulla, apud Camerarium invenies. A tali ex plumbeo feretro proficiente, Avenionensem opificem laesum, apud Pareum legimus. Modum generationis aperuit ex Aristotele Plinius. Coeunt, inquit, complexu adeo circumvoluti sibi ipsi, ut unus existimari biceps possit. Contacta ova in terra incubant, et faetum sequente excludunt anno. Continuata illa serie contexta, ut monilis instar videantur. Quidam et animal pariunt. Factorem in congressu edere, apud Aelianum legimus. *Vox* ipsis est sibilus. Obrusum testudines, longum serpentes reddunt, stridere id Lucano: *ῥοιζεν* Apollonio in Argonauticis. Erectos ante lapsum incessisse, imaginantur nonnulli: serpente, quis non novit! Flexuosis impetibus incedunt, et caput, reliquo corpore quiescente, ob vertebrae cartilaginosa vertunt: sic

que corpus suum longum et angustum in partes adversas respicientes, melius tueri possunt. Squamis quasi unguibus, et costis quasi cruribus innituntur. Graeci de hoc motu verbum *ἰδυσπᾶσαι* usurpant.

Inimicitiam cum hominibus, plantis et animalibus gerunt. Quantum ad *hominibus*, omnibus contra serpentes inest venenum: feruntque ictos saliva, ut ferventis aquae contactum effugere. Crates Pergamenus in Hellesponto circa Parium, genus hominum fuisse tradit, quos *Ophiogenes* vocant; serpentum ictus contactu levare solitos, et manu imposita, venena extrahere corpori. Varro tempore, pauci ibidem erant, quorum salivae contra ictus serpentum medebantur. Similis et in Africa gens Pphyllorum fuit, ut Agatharchides scribit, a Pphylo Rege dicta, cujus sepulchrum in parte Syrtium majorum est. Horum corpori ingenitum fuit, virus exitiale serpentibus, ut cujus odore sopirent eas. Mox vero liberos genitos, protinus objiciendi saevissimis eorum, eoque genere pudicitiam conjugum experiundi, non profugientibus adulterino sanguine natos serpentibus. Simile et in Italia Marsorum genus durat, quos a Circes filio ortos servant, et ideo inesse iis vim naturalem eam. Idem apud Strabonem invenies. Inter animalia gerunt inimicitias cum *avibus, quadrupedibus, et exanguibus. Avibus.* Nam *aquilae* lapidem aetitem in nido deponunt, ne pulli a serpentibus laedantur. Eaedem in montibus regni Morfili anguibus vescuntur. Notum, quam gratitudinem Aquila a serpente Spiritus arctissime complicata, rustico liberatori praestiterit, apud Aelianum. *Pavonis* clamore terrentur, *Ciconiae* in Thessalia maxime immunes, quod serpentes interimant. Ejusdem in Italia pulli tribus annis continuis aliquando devorati fuere. Huc *accipitres, ibides*, quorum pennas timent, *vultures*, hirundines, *galli* et *gallinae* pertinent. Ex *quadrupedibus* sunt *Elephanti* qui Spiritu cervorum ritu, serpentes

Aristot. de insectu an. mal.

Antiparbia, Plin. H. N. l. 7. c. 2. et l. 8. c. 2.

Arist. H. A. l. 9. c. 1.

Aelian. H. A. l. 6. c. 37.

Oppian. Halicut. l. 5.

tes e cavernis evocant : *Leopardi*, quorum odorem vitant, *Cervi*, qui seu tanquam medicamento, quod Ifidorus tradit; seu tanquam pabulo, quod Belluacensis; seu levandi senii ergo, et ut pilos mutant cornuaque deponant, quod alii, serpentibus vescuntur. *Sues* etiam angues inventos edunt. Per eas ager Plombinensis a quodam serpente purgatus est. A *foricibus* brumali tempore infestantur, quod tum languore quodam laborent. Cum iisdem, testudo, ichneumon, lacerta, et Chamaeleon, ut propriis locis est dictum, congregiuntur. Catum quoque eis infestum, apud Aristotelem habemus. Ex *Exanguibus*, Locustae species quaedam *Ophiomachus* dicitur, quod cum serpentibus praelietur, eosque gutture arrepto interimat. Albertus *Opimatium* vocavit. *Cancris* serpentes ad Ephesiam metropolim, forcipibus arripiunt, dum paludes juxta Ephesiam tranare conantur. *Aranei* sub umbrosis arboribus apricantes, ictu inflicto vertiginosos reddunt: quod ramen melius de lacertis sumferis. De *plantis* hoc habe. Nec umbras quidem fraxini arboris ferre: ideo haec prolixo naturae beneficio, antequam e latebris egrediantur floret; postquam delituere, folia demum deponit. *Smilo*, in Trachinio solo, si appropinquaverint, interire. Foliis quernis injectis, si Geoponicorum auctori credimus, perire. Odorem florecentis uvae averfari nec tum temporis in vitibus inveniri. *Veronicae* circulo inclusos flagellando, quia exire non audent, sese perimere. Odore alii deterreri: rutae, vero Lybicas imprimis, animo linqui. Taceo trifolii quandam speciem, ut Plinius voluit, absynthium, artemisiam, abrotonum, libanotidem nepetham viticem, quam mulieres in Thesmophoriis pulvinaribus substernebant; Helenium denique seu Enulam Campanam, cujus ideo Aelianus meminit. Therionarca in Cappadocia et Mysia nascente, omnes feras torpescere, fabulatur Plinius.

Ab igne abhorre apud Cardanum habemus.

Amicitiam colunt *inter se*, quia in cavernis saepe conglobatim inveniuntur: cum *anguillis*, ut Gesnerus exemplo cujusdam pueri docet: cum *vulpibus*, quia in cryptis communem vitam degunt: cum *Cattis*, quia aliquando fecum colludere visum sunt. *Hederam* serpentum frigori gratissimam, ut mirum sit ullum honorem habitum ei. *Faeniculo* degustato; senectutem facilius exuunt; et succo oculorum aciem, in latibulis fere amissam, recipiunt. Circa *sabinam* semper obversantur.

Naturam et *Mores* sequentia expriment. Terra serpentes homine percusso non amplius recipit, paeanasque etiam inertium nomine exigit; venenum secundum quosdam, in cauda habent, quod in vesicam ori vicinam deducatur; quae, priore etiam ejectione, intra diei naturalis spacium alio impleatur. Quatuor frigidissimis mensibus latent, ne quicquam comedunt, imbecilli tum adeo veneno, ut impune tractentur: Vrgente canicula adeo aestuant, ut nunquam fere quiescant: Plinius, cum sol est in cancro, torqueri dixit. Vere, dum e latebris prodeunt, exuvias deponunt; quas quidam *symphar*, alii *senium*, *γῆρας*, nonnulli ad Plinii mentem, *vernationem* vocant. Incipiunt a capite ut quasi, a decidentibus obcaecentur: diei naturalis spacio devolvuntur ad caudam, totumque aufertur spoliolum, ut Aristoteles prodidit, prout factus membranarum involucris liberantur. Degustato faeniculo in hominis conspectum prodeunt. Genuina ne hae pellis, an ex muco et sordibus per hyemem contractum spoliolum, ad disquisitionem causarum pertinet. Diurnioris etiam sunt vitae, seu quod exuvias deponant, seu quod parci sint cibi, seu in comparatione ad alias bestias. Diei noctem pervigilem conjungere, dum apertis oculis somnum capiunt, alii prodiderunt. Prudentia in eo notatur a quibusdam, quod totum corpus periculo exponant, ut caput il-

Cardan. de variet. Rer. l. 7. c. 29.
Symplicia. Plin. in proemio.
Arist. H. A. l. 9. c. 1.
Plin. H. N. l. 16. c. 34.

Arist. H. A. l. 9. c. 1.

Arist. l. c.

Aelian. H. A. l. 16. c. 38.

Ael. an. H. A. l. 1. c. 38.

Plin. H. N. l. 11. c. 24. et l. 10. c. 37.

Aelian. H. A. l. 9. c. 27.

Plin. H. N. l. 24. c. 13.

Plin. H. N. l. 21. c. 21.

Aelian. H. A. l. 9. c. 26.

Aelian. H. A. l. 9. c. 21.
Plin. H. N. l. 24. c. 17.

Plin. H. N. l. 20. c. 23.

Natura et Mores. Plin. H. N. l. 2. c. 63.

Arist. H. A. l. 2. 8. c. 15.
Galen. l. 2. de locis affectis Plin. H. N. l. 32. c. 5.
Arist. H. A. l. 5. c. 17. et l. 8. c. 17.

Vener. Plin. l. c.

Ambros. Serpent. 740.

Scalig. Exerc.

Mathiol. in Dioscorid.

Votton. Diff. animal. l. 6.

laesum fervent. Illud facile pristinæ sanitati vulneratum redditur; hoc attactō, moriuntur facile. Arundine percussī, mortuorum instar jacent: si frequenti ictu perieris, totis viribus mordere conantur. Stercus serpentum bene olere, facile concedi potest, si verum est, inter Calcutum et Cranganon inveniri, qui ab Ore suavissimum et mosci instar spirent odorem.

Huc *veneni* consideratio spectat. In cysti fellis istud, secundum Plinium, residet: in vesica quadam sub lingua, qua disrupta liquor quidam biliosus emanat et corpus inficit, secundum Grevinum. *Tot eorum venena quot genera, tot perniciositates quot species, tot dolores quot colores*, Isidorus dixit. Diversa tamen operatio. Mares facinoris, senes junioribus, magni parvis, jejuni saturis, omnes, aestate quam hyeme, sunt perniciosiores. Deposito senio magis formidolosi feruntur. An aliquando veneno careant, disquiritur. Prae dolore ob amissum disrumpi, quae Vincentii mens est, falsum. Breviore an diuturniore temporis spacio icti intereant, partim veneno, laeso partim, adscribi debet. In Indiis Orientalibus fues vel canes a quibusdam admorsī, sex duntaxat horis supervivunt: homines diem naturalem: remediis liberati, periculo vacant si postea admorsī fuerint. Alibi, vel ipse halitus praetereuntes interimit. Quendam interiisse, cum se in aqua lignis prope serpentis cavernam calefactis, lavasset, Ponzettus auctor est. Scaliger Paravicinum quendam, non procul Dertona, serpente, in venatione hasta occiso, mortuum, prodit. Mathiolus in agro Tridentino vaccarum custodem in periculo, et morti paratum, nisi theriaca et aliis refocillatus fuisset. Habet et *locus* aliquid. Ferociores iis qui in plano montani, qui inter Arabica balsameta minus nocere creduntur. Vulnere inflicto, stupet primo aeger: mox vulnus dolore afficitur, color mutatur, inflammatur, rubet, livet, nigricat, et aeger totus ardet.

De *Remediis* multa habentur. Vulcani in Lemno antistes, Umbro de gente Marubiorum apud Virgilium, Atyr apud Silium Italicum, virtutem Serpentum morsus sanandi possidere credebantur. Mira de Pphyllis Lybicus Aelianus. Non valde si doluissent puncti, sola Saliva sanasse: ubi dolore premebantur, colluto aqua ore, bibendam tanquam salutarem dedisse: si nec hoc juvisset, accubasse aegro, et corporis sui contactu, infregisse venenum. Certiora remedia sunt, quae aliunde sumuntur. Laudatur, caprae nigrae lac, si locum affectum eo foveris. Puella quaedam caeco caprae recenti ulceri imposito sanata est. Medulla cervi perlinitus, ab eodem optime defenditur. Vegetius in jumentis demorsis, stercore suillo recente utitur. Dioscorides finum bubulum vehementer commendat. Quid si ipsemet serpens suos ictus sanet? Herbarum huc facientium catalogum, apud Ambrosinum vide. Maphaeum si sequimur, sunt in India arbores *Copai-bae*, dictae, balsamum fundentes, quo laesi a serpentibus sanantur. Idem arbores ex nucum genere, si Plinio fides, faciunt: nec non in Graecia frutex, Epipactis nominatus, alii Embolinem vocarunt. Ex *Compositis*, Theriaca Andromachi intra, extra, Confectio Hermetis, Emplastrum Epigonum, Oleum scorpionum, et divinum, de quibus Ambrosinus, laudantur.

Vescebantur iis olim, Troglodytae, et Aethiopes, si Herodoto credimus; Candaei, qui et Ophiophagi inde, si Plinio; Arabes, si Solino. In Brasilia, carnem quorundam, qui brachii humani crassitudine, concidunt, et inter apparatus reponunt. In Cuba, inter regios apparatus censentur. Ova comesta per muraenam redduntur innoxia.

In *Medicina* magni sunt usus. *Totum* si spectes, capite et cauda truncatis, interaneis abjectis, deglubiti, carne bene lora, et cum vino cocta, jure aromatibus condito,

c

in

Veneni remedia.

Aelian. H. A. l. 16. c. 28.

Maphaeus Hist. Indic. l. 2.

Plin. H. N. l. 27. c. 11.

Vsus in cibis. Herodot. Hist. l. 4. Aelian. H. A. l. 9. c. 44. Plin. H. N. l. 6. c. 29. Aelian. H. A. l. 11. c. 34.*Vsus in Medicina.*

in lepra commendantur. Suffitu inveterati in mensibus provocandis Plinius utitur. Quidam cum floribus herbae paralytis in oleo ad podagram decoquunt. Cinis combusti in fistulis sanandis vehementer commendatur. Baculus quo rana ab angue excussa est, parturientes adjuvat. Quantum *ad partes*, *Oculum* dextrum utiliter ad epiphoras alligari, dummodo serpens dimittatur, Plinius alicubi author est. *Cor* si mordeatur aut alligetur, in odontalgia efficax perhibetur. *Iecur* qui degustaverit, si credere fas est, a nullo serpente tangetur. *Fel* tosti Paulo Veneto, demorsos a cane rabido sanat; parturientes, degustatum, felicissime juvat; et haemorrhoidibus illitum opitulatur. De *sanguine*, ex libro innominati, prodit Ambrosinus, pallida praelabia rubicunda reddere, faciei inunctum ab omni macula servare; dentibus illitum gingivarum factorem auferre. *Pinguedinem* aliis ad luem veneriam curandam Matthiolus admiscet: eadem, cum butyro majali lento igne cocta et percolata, ad paralyfin et podagram conservatur. Pessis ad sterilitatem tollendam, cum felle tauri, Hippocrates miscet. *Carnes* ad extergendam cutim humanam valere, Porta persuadere conatur. Abensina in lepra easdem inhumat donec vermes enascantur: mox cum his exsiccat, et drachmam pulverizatarum cum syrupo de melle leprosis exhibet. *Tagaucius*, strumis et elephantiasi iisdem medetur: Porta vulneribus et nervis incisus quod dissecti brevi temporis spacio coalescant. *Spodium* insignium virium esse credidere antiqui. Ad casum pilorum conducere, ait Galenus; ad claritatem oculorum, si eodem fricentur, Plinius; ad odontalgiam in aceto decoctum, et dentes eradicandos iisdem. Aurium dolori, seu in vino seu in oleo, coctum, prodesse Dioscorides et Theophrastus; cum capitibus papaveris Archigenes. Suffimentum partus difficultates solvit. Ex sententia Plinii, lumbis parturientis

alligari debet. Villanovanus suffitu ex eodem, cum opopanace, myrrha, galbano, Castoreo, stercore columbino vel accipitris facto, factum mortuum et vivum educit. Olim iisdem in puniendis parricidis utebantur. Aegyptii in foveam serpentibus plenam eos conjiciebant: Romani, culeo, cum simia, gallo gallinaceo et serpente infutos, in mare projiciebant. In India, teste Linschotano, a circulatoribus circumferuntur, qui eosdem ad instrumenti musici sonum tripudiare cogunt. Annibal, injecta magna vi serpentum fistilibus inclusorum in Romanorum classem, effecit, ut Antiochus victoriam reportaret. *Adipe* veterinarii ad equorum stranguriam utuntur: aucupes *carnibus* ut aves citius pennas mutent. Albertus multa ex partibus, sed nugatoria, conficit, quae apud Ambrosinum vide. *Ovum* quidam eques coram Claudio litigaturus, spe vincendi gestabat: deprehensus, tanquam veneficus, interfectus fuit. *Senectam* tanquam amuletum, in armillis quidam ligare solebant. Cardanus ad nescio quae non, in certis constellationibus adhibet. Plinius cum sale, et serpillio tritam bobus in fauces, ura maturescente injicit, ut per totum anni curriculum valeant. Wotonus in armariis et cistis reponit, ut vestes a tineis immunes servet. Alii ejus pulverem inspergunt, ut apes ad alvearia revertantur.

Differentiae serpentum multae sunt, *Primarias* ad sequens caput rejicimus, *secundariae*, a *quantitate*, *colore*, *loco*, *odore*, *noxa*, *aspectu*, et *aliis accidentibus* sumuntur. De *quantitate* nota Marem saemina semper minorem. In plaga septentrionali, ineunte aestate, parvos reperiri, qui regem cristatum habeant, eodemque occiso dissipentur. In Thessalia parvum et *hirsutum*, si Belluacensi fides, quem Incolae *saecrum* vocent, alium, sola voce animalia interimere. In India quoque magnitudine aliis longe inferiores, *ποικίλος τὴν χροῖαν versicolores*, et *ὠσπερᾶν*

M. Paulus
Venetus
l. 2. c. 40.

Ambrosin.
de serpent.
l. 1. c. 1.

Porta Phy-
rogn. l. 5.
c. 12.

Tagaut. l. 1.
Instit.
Chirurg.
Porta Phy-
rogn. l. 5.
c. 12.

Galen. Eu-
porist. l. 2.
et l. 11.
de simpl.
medic.

Dioscor.
M. M. l. 2.
c. 17.

Plin. H. N.
l. 28. c. 1.
l. 29. c. 6.
l. 30. c. 7.

Vfus in va-
riis,

Egnat. ver.
hitor. l. 6.

Sueton. in
Hitor. l. 6.

Differentia.

Belluacens.
Speculi
l. 20. c. 11.

Aelian.
A. l. 12.

Plin.
l. 8. c.

Valer.
l. 1. c.

Senec.
Cleme
l. 1. c.

Aelian.
A. l. 1.

Strabo
gr. l. 1.

Aelian. H. *περὶν Φαρμάκων καὶ λαγαρόφενων, quasi pigmentis distinctos. Alibi maximi sunt. Megasthones scribit, verba sunt Plinii, in India serpentes in tantam magnitudinem adolefcere, ut solidos hauriant cervos taurosque. Metrodorus, circa Rhyndacum annem, in Ponto, ut supervolantes quamvis alte perniterque alites hauftu raptas abforbeant. Nota est in Punicis bellis, ad flumen Bagradam, (nunc Megerada) a Regulo Imperatore baliftis, tormentisque ut oppidum aliquod, expugnata ferpens, C. XX. pedum longitudinis. Pellis ejus maxillaeque usque ad bellum Numantinum duravere Romae in templo. Huc Seneca respexiffie videtur, dum scribit, Lenis et privata perniciis non solas urbes movet. Quod late furere caepit, et omnes appetit, undique configitur. Serpentes parvulae fallunt, nec publice confequuntur; ubi aliqua folitam menturam tranfit, et in monftrum excrevit, ubi fontes poru infecit, et fi afflavit, deurit, obteritque, quacunque inceffit, baliftis petitur. Circa mare rubrum longitudine XL. cubitorum, craffitie eidem proportionata olim obfervati funt. In loco quodam Macra, vifus, qui jugeri longitudinem aequaret, craffitie, fi credere fas est tanta, ut equites ex utraque parte adftantes, feipfos intueri non poffent. Pofidonius id retulit. Porus Indorum Rex ad Auguftum decem Cubitorum mifit. In Malaber octonum pedum inveniuntur, puerorum amatores. Iacentes, anguilina effie facie dicuntur; furgentes, eam adeo dilatant, ut ad humanam effigiem propius accedere videantur. Novem pedum pellem apud Clufium invenies. Tantam et Ambrofinus apud magnum Herruriae Ducem vidit. Ideo non inepte forte Gillius fcripfit, fuum magnitudinem Calecuti aequare: cum praefertim edicto regio, ne occidan-*

tur cautum fit. Circa fluvium Senegae capras, alibi cervos devorare dicuntur. Colorem fi fpectes, in feptentrionalibus regionibus variegati vagantur. In India, fi Aelianum fequimur, vittis a capite ad caudam pertinentibus, aliis aereis, aliis aureis et argenteis confpicui funt. Thevetus quosdam rubeſcentes, cum ſquamis verſicoloribus, alios inftar foliorum lauri virides facit. Hujus coloris et apud Valesianos inveniuntur. Hefychius *Sauritas* vocat. A loco funt aquatici, terreſtres, quorum alii montofis, alii planis, alii quercetis, alii latibulis circa fagos, et corylos delectantur, et amphibii. Obſervavit Bellonius circa Abydenum porum genus quoddam, rubore in levcophaeo refulgens, quod interdum in mari vivebat, noctu continentem, quietis caufa, petebat. *Odoris* ratione funt quidam ex iis mofcati, ut ſerpens Aefculapii, et *Cuffo* cypriorum, capite magno, et corpore exoffe. Integrum agnum devorat: hoc abſumpto, ad arborem ſe tamdiu fricat, donec offa excufferit. *Noxam* fi attendas, in Hispaniola innocui verfantur: circa regiam Peruanam Cuſco, incantationibus ligati, nihil damni, poſtquam fere integrum exercitum deleviffent, inferunt. Inter hos Nicander *Molures* reponit, *Aspectu* funt vario. Alii habent oculos praegrandes, ut Lybici: alii parvos et locuſtis fimiles: nonnulli fanguineos et luteo colore fuſſos. Ad *accidentia* pertinet, quod quidam funt ore acuto, quidam vaſto. Nonnulli cono tanquam criſta in vertice ſuperbiunt: nonnulli cornua habent: quidam denique alas. Huc pertinent monſtroſi, qualis unus biceps, in Muſaeo Bononiensii videndus, alter latiffimi corporis, et compreffa cauda, quorum icones damus.

Aelian. H. A. l. 17. c. 2.

Plin. H. N. l. 8. c. 14.

Valer. Max. l. 1. c. ult.

Seneca de Clement. l. 1. c. 25.

Aelian. H. A. l. 17. c. 1.

Strabo Geogr. l. 15.

Aelian. H. A. l. 17. c. 2.

Arist. H. A. l. 2. c. 14.

Ambrofin. de ſerp. p. 6.

TITVLVS II.

De Serpentibus in specie.

CAPVT I.

De Serpentibus terrestribus.

ARTICVLVS I.

De Vipera.

Primaria fere Serpentum Differentia est, in quantum in *Terrestres* et *Aquaticos* et *Dubios* distinguuntur. *Terrestres* sunt, *Vipera*, *Ammodites*, *Cerastes*, *Haemorrhous*, *Seps*, *Aspis*, *Diplas*, *Scytale* et *Amphisbaena*, *Caecilia*, *Cenchrus*, *Aconitia Dryinus*, *Elaps* et *Anguis Aesculapii*. His *Indicos* adde.

Ambrosin.
de serpent.
l. i. c. 2.
Nomen.

Viperam quidam ab eo quod *vipariat*, nomen fortitam putant: quasi a faetu exeunte, alvum matris laceretur: alii, et quidem verissime, quasi *viviparam*, et per contractionem *viparam* et *viperam*, quod ova intra alvum concipiat, deinde factum vivum enitatur. Graecis est aliquando per excellentiam *ἔφρις*, ut in *Oppiano* animadvertere est, communiter *ἔφρις* mas, et *ἔφρις* faemina, *παρὰ τὸ ἔχειν ἐν ἑαυτῇ τὴν γωνὴν ἀχοιθιανῶν*, quod ad interitum usque factum contineat, cui fabulae apud veteres fides data; vel *παρὰ τὸ ἔχειν ἐν αὐτῇ τὸ ζῶον*, quod animal intra alvum contineat, quod verissimum. Hodierni Graeci *Echendras*, teste *Bellonio*, nominant. Itali *Marafos*. An recte, alibi disquiretur. *Suessanus* *Scorzionem* vocat: *Nicolaus Florentinus* *Scorzonen*; quod vocabulum, apud Italos, omnibus serpentibus commune est. Arabes *Thyri* vocabulum ipsis imponunt. Vnde *Andromachus* viperinos *pastillos*, ferinos appellavit, a Graeco *τῆρ* seu *τῆρην*. *Nepam* non esse, certum.

Descriptio.

Serpens est venenosus longitudine cubitali, saepe prolixiore, colore subflavo, pluribus maculis confuso. *Mari* caput angustum et acutum, collum crassius, corpus tenuius. *Cauda* ritu aliorum serpen-

tum gracilescit, non tamen acervatim ut faeminae. Squamis circa extremitatem asperioribus tegitur, quas ira percita erigit. *Meatus* excrementorum in cauda est ventri propinquior. *Canini dentes* duo, faeminis plures. *Galenus*, faeminas subflavi coloris, admodum agiles, collum maxime porrigentes, oculis subrubentibus, inverecundis, et ferini intuitus facit. *Aëtius*, multis notis instar rotarum exornatas, magnitudine Cubitali cauda acervatim in tenuitatem desinente, alvo sinuosiore, et quae caudae innixa gradiatur. *Cardanum* si sequamur, erit praestantissimis viperis caput latum, erectum, et cavum, figura rhombi, oculi vivaces, breve corpus, et ad motum alacre. *Amatus Lusitanus* in Hispania cubitalem esse scribit, capite presso et acuto in quo verruca conspicitur, dorso veluti quadam catenam depicto.

Galen. de
Theriaca
ad Pisonem

Anatomica ipsius *Ambrosini* verbis exequemur. Sic autem ille. In dissectione viperini capitis *cerebrum* subnigri coloris conspicitur, et adeo pusillum, ut vix quantitatem quatuor granorum milii adaequet, propterea hoc animal a quibusdam calidum, et siccum esse creditur: quod immodicus calor cordis a frigiditate cerebri temperari nequeat. *Auriculis* viperæ carent, sed earum loco quasdam cavernas habent: Etenim *Plinius* tradidit animalibus factum vivum parientibus aures inesse eminentes, exceptis cartilagineis, vitulo marino, Delphino et viperis quae quibusdam foraminibus pro auribus, utuntur. Quod ad *dentes*, *Gesnerus* tradit quosdam

Anatomica
Ambrosin.
Histor.
Serpent. l. i.
c. 3. p. 117.

vipe-

Vipera Mas

Vipera Feminina

Ammodytes

Serpens Biceps

1731 1739

De serpente...

viperinum caput secantes, quatuor oblongos dentes in superiori mandibula spectasse; cum alii dentes tam superioris quam inferioris maxillae, ob parvitatem, non apparent, sed maxillam acu fricando asperitatem, et stridorem percepisse; Hos pusillos dentes, tam in vivis, quam in mortuis viperis, nisi auferatur *vesicula*, in qua conduntur, nemo unquam intueri poterit. Baldus Angelus Abbatius quatuor dentes caninos tam mari, quam faeminae viperae attribuit, cum hoc tamen discrimine, ut mas duos habeat deciduos: Ideoque non admirandum esse putat, si interdum maris dentes duos tantummodo esse conspiciamus. Quamobrem Authores Nicandrum secutos procul dubio hallucinari statuit, quando pronunciat, demorsos a vipera mare, duo tantum ulcuscula, et a faemina quatuor reportare: cum duos dentes maribus, et quatuor faeminis semper ineffe crediderint. Et tamen vipera mas, antequam illi duo dentes cadant, quatuor etiam vulneribus possit patientes afficere. Haec autem sententia si sit vera necne, indiget animadversione; quandoquidem nostri circulatores vipersas quotidie pertractantes, duos tantum dentes tam in mare, quam in faemina se observasse referunt. Nos igitur decocto viperae capite, et carne diligenter a craneo separata, duplex dentium genus conspici et sumus: unum, quo haec bestia se tuetur, et mordendo venenat; alterum quo ad mordendum utitur. Hi autem sunt dentes quatuor supra triginta ab Antiquis non descripti: cum in gingivis occultati non appareant. Horum autem talis est ordo; nam praeter quatuor caninos nominatos, duodecim in superioribus maxillis, nimirum sex in utroque latere conspiciuntur; suntque adinstar ferrae versus gulam, et aliquanto majores dentibus armantibus inferioribus maxillas. Inferiores dentes sunt viginti duo, nempe undecim in quolibet latere, quocirca quando auctores memo-

rant vulnera a dentibus viperinis inflata, eos de caninis dentibus verba facere, opinamur; Cum caeteri dentes horum animalium illis ignoti fuerint. Quandoquidem veteres, harum ferarum *caninos* tantummodo dentes, descripserunt, quos vidimus perforatos, et vesicula veneno plena munitos, quae novo toxico quotidie repletur, dum primum in ictu consumptum fuerit. Etenim quemadmodum in singulis animalibus aliqua semper generantur excrementa, quae per partem determinatam extra corpus truduntur: Ita etiam viperae venenosum excrementum per dentes evacuant, dum se defendentes, mordendo caetera animalia venenant. Hoc etiam praestat scorpio, qui in cauda aculeum perforatum instar dentium anteriorum viperae possidet, et sub aculeo habet vesicam veneno plenam, quod punctis animalibus communicat. Neque mirandum est vipersas caninis dentibus ad tutelam tantum simet a natura comparasse: siquidem accidit idem piscei pistrici rostrum hinc inde dentatum possidenti, quos dentes huic animanti non nisi ad tutelam natura impertita est. Quod autem nostri viperarum venatores pronunciant, se tam in mare, quam in faemina duos tantum dentes conspiciat fuisse, inde natum esse credimus: quoniam caeteri in gingivis latentes non videantur: deinde hoc genus hominum tanquam rude, et imperitum nunquam anatomen harum bestiarum exercuit. *Pulmo* in viperis veluti vesicula oblonga membranosa, variisque meatibus plena, et aere turgens observatur. Item *cor* grandiusculum apparet, et mobile in pericardio; hocque quando animal alexipharmaco necatur concitatius movetur, quam si ferro interimeretur, ob repugnantiam alexipharmaci ad venenum. *Iecur* est oblongum vena admodum crassa per medium percurrente, quae dimanans a corde ad extremam usque caudam serpentis progreditur. Ibi etiam videntur *venae seu arteriae*, quae a

d

corde

corde et hepate ad gingivas, seu vesiculas dentium ascendunt: cum in *vesica fellea* tanquam in propria lacuna contineatur haec materia venenosa, quae inde ad dentes deferitur. Postumus autem necessario attestari hanc venenosam materiam in cysti fellis residere, quoniam neque hepar, neque cor, neque sanguis viperæ venenum participant. *Ventriculus* sub jecore latitat, cui *oesophagus* adhaeret cum aspera arteria ad pulmones usque descendente. *Splen* colo intestino annectitur. *Colon* flexuosum est, et in latere sinistro terminatur. *Rectum* autem intestinum a fundo ventriculi dimanare videtur.

Severinus
Zootom.
part. 4.
pag. 319.

Et tantum de viperæ anatomia Ambrosinus. *Severinus* in viperæ a se secta sequentia observavit. Ob longa omnia viscera, item et ova. Primum exerto spolio ad cervicem, aspera arteria per longum annexa pulmone eodem ductu. *Cordis* substantia alba tota, nisi quantum auriculæ rubent, quarum sinistra amplior. Aqua in pericardio: Cor triangulare complanatum. *Fellis vesicula* non hepatis affixa, sed Ecthyfi. *Renes* oblongi duo ex multis quasi renibus constati, inferiores hi visceribus omnibus, et prope anum. *Testes* oblongi, forma æmulantes Pineæ semen. Reperti in utero tres *catuli* viperini, qui a matre biduo jam mortua superstites inventi sunt, caudis micantes. Ad haec *ova* multa ad vasa spermatica utrinque: hinc autem descendunt recte per medios renes. Intra caudam vesiculæ duæ plenæ viru illo. *Intestina* rubra, carnosa præsertim superne convoluta in quosdam veluti nodulos. In *ventriculo* et intestinis herbaceum alimentum. *Ventriculi* tunica interne rugosa, rugae autem rectæ, quae postea diducta utraque tunica facile explicantur. Differentia sexus in hoc genere: Mari cauda longior; faeminae brevior et latior. Mari sub caudam vasa quaedam oblonga, interne spinosa; genitalia non dubito.

In multis inveniuntur regionibus, Italia, Hispania, India, Melita, Cypro, Chio, circa Amyclas, ubi insanabilis earum morsus, et alibi. Aristoteles tamen in Creta nasci negat. Cordus in Germania nunquam conspicatus est. In insula Syagro Arabiae promontorio vicina, magnæ reperiuntur. Maris populi qui impune viperas tractabant, alibi generari negavere. Delectantur inprimis locis montanis: ideo circa Haliacmon Macedoniae fluvium, et in Euganeis Patavinis montibus inveniuntur: aquis, populeis arboribus, et locis, quarum carnes Galenus pro antidoto reprobat, quod aegrotantibus sitim intolerabilem faciant. Hyeme latent, non tantum sub saxis, immotis fimo præsepibus, ut Aristoteles et Virgilius prodidere; sed etiam statuis lapideis, et terris. Rustici sane Itali, dum ligonibus profundiora terræ tentarent, simul glomeratas faepissime invenerunt.

In montana Phaeniciae parte herbis vesci, et quasdam radices vocare, Pausanias prodidit. Non tantum herbis, sed et erucis, buprestibus, cantharidibus, phalangis, mure araneo, stellionibus, scarabeis, bufonibus, Galenus: scorpionibus Aristoteles: picæ pullis Albertus, Circulatores fursibus in pyxidibus et capsis alunt. Venatores quidam decimo quinto quoque die potum cum herba quadam præbent. Vino delectari aliis visum: diu a potu abstinere, Bellonio.

Frigidas videretur Aristoteles facere, quod hyeme latent: calidas, Galenus, Dioscorides et alii. Hyeme minus tales esse, facile exinde colligas, quia non mordent: aestate, et præsertim sub ortum Caniculæ vehementer aestuare, quia fervorem quandam præ se ferunt.

Ex capite Cerberi natas, antiquitas olim fabulata est. Ex cinere vel putri materia oriri posse vel exinde colligitur, quod Iulio Obsequente prodente, bello civili inter Augustum et Antonium durante, Pado effuso, ingens viperarum copia proruperit

Locus.
Solin. in
Polyhist.
Arist. in
Mirabil.

Martial.
Epigr. l. 4.
59.

Arist. H. A.
l. 10. c. 62.
Virgil. Ge-
org. l. 3.
Martial.
l. 3. Epigr.
16.

Vitruv.
Pausan. in
Bacot. Ga-
len. in
Theriaca
ad Pisonem.

Tempera-
mentum.
Arist. Ge-
ner. ani-
mal. l. 1.
c. 9. 10. Ga-
len. de sim-
plic. medic.
facult. l. 11.
c. 2.

Generatio.

Aelian
A. l. 9.
Plin. l.
l. 10.
Aelian
l. 1. c.
l. 15. c.
Arist.
l. 5. c.

Arist.
l. 5. c.

Antip
A. l. 1. 2

Nat
Arist
l. 8. c.

Aelian. H. A. l. 9. c. 96.
 Plin. H. N. l. 10. c. 62.
 Aelian. H. A. l. 1. c. 24.
 l. 15. c. 16.
 Arist. H. A. l. 5. c. ult.

ruperit. Ex congressu maris et faeminae progigni, tam certum, quam falsum, cum muraena pisce congressi, vel maris caput a faemina post congressum morfu avelli, quod apud Plinium legimus, cui Herodotus, Nicander, Plutarchus, Solinus, et alii adstipulantur. Ova prius unius coloris et mollia, instar ovorum piscium concipiunt, et quidem superne versus praecordia: tempore parturitionis, catuli sine ullis membranis quandoque quod eas scindant, aliquando iisdem obvoluti, prodeunt. Vere postquam concepere, faetum ad mensum Augusti gestant. Viginti, una die, et quidem singulos parere, apud Aristotelem habemus. Tres supra viginti ab una in pyxide servata prodiisse, quarum quae a matre separatae erant, inertes reddebantur, Iohannes de Saphii pharmacopaeus author est.

Arist. H. A. l. 5. c. ult.

Antiparhia.
 Aelian. H. A. l. 2. c. 24.

Cum multis occultam inimicitiam exercet vipera. Sputo humano, si hoc in ipsius ventrem penetret, interficitur. Mulieri gravidae si occurrat, abortum inferre creditur. Sola voce facit ut mures musculos suos alio deportent. Cum ossifraga, et testudine dimicat. Illa sibi herba soncho simili providet: haec origano vel ruta medetur. Cum scorpione congredi, et mutuo se conficere, Caspar Wolfius observavit. Allii, scordii, et alliariae odorem vitare, apud Theophrastum habetur. Arum radix manibus affricata morsus viperarum arceat, si Avicennae credimus. Simapi iisdem adversari, idem affirmat. Ramulo fagi leviter contactae obstupescunt, si Lacunae fides est. Inter folia fraxini et prunas constitutae, igni se potius credunt. Solani succo Galenus manus contra easdem madefaciebat. Rhafes viperae oculos smaragdum intuentes liquefieri, et mox a capite effluere, reliquit.

Natura.
 Arist. H. A. l. 8. c. 17.

Ad Naturam spectat, quod vere et autumnu spoliolum deponunt: tempore vernali oculos faeniculo affricant, ut visus in cavernis contractam hebetudinem tollant; et quod gravissimum odorem spirant. Faeminae, quae pinguior mare, acerbior morsus est.

Venenatum animal esse, superius

Venenum.

diximus: signa varia occurrunt. Aulicus quidam apud Rhodiginum in colorem porraceum incidit. Purpurascens vel amethistinum aliquando contrahi apud Grevinum habemus. Excitatur aliquando singultus, quod ventriculus veneni acrimonia vellicetur. Semper fere corpus intumescit, pustulae ambustis similes erumpunt, sitis infestat, gingivae cruore suffunduntur, jecur inflammatione vexatur, biliosi vomitus succedunt, vertigo, sopor, tremor, et urinae difficultas, ut Dioscorides et Aegineta reliquit, oboriuntur. Vbi vero virus totum occupavit corpus, unguis ob caloris defectum livefcunt et corpus grandinem congelantem sentit.

Remedia varia habentur. Amatus Lusitanus partem istam scarificari iussit: emplastrum ex aliis cum theriaca eidem imposuit, et drachmas tres theriacae in vino meracco propinavit. Ex animalibus laudantur Caro viperina quae interaneis abjectis cocta, virus ad cutem pellit; cervi maris genitale, mustellae venter salitus; cancri fluviatiles vel marini; sanguis fulicae cum oleo porus; testudinis marinae cum aceto; patientis urina hausta; stercus caprinum in aceto decoctum, vel in vino tritum, butyrum denique vetus. Inter plantas plurima quoque occurrunt. Anchusa manducata et in fauces projecta easdem perimit. Abensina radicem, folia, et corticem Aristolochiae laudat; Crollius, aconitum cum vino tepido: Alii bistortam, quae contortis suis radicibus, convoluti serpentis figuram repraesentat: Matthiolus Bryoniae radicem, Citri semen et succum Rhafis: Ferulam et juniperi baccas Dioscorides. Plinius Tragoriganum: Claudius Imperator, taxum arborem: semen viticis Aegineta: acetum calefactum et potum Dorotheus Helius. Ex Compositis sunt plurima, inter quae praecipua, Theriaca Andromachi,

Remedia.
 Amatus
 Lusit. Curat. Cent. 1.

Plin. H. N. l. 22. c. 20. et 21.

Crollius de signaturis.

Dioscor. M. l. 3.
 Plin. H. N. l. 20. c. 17.

et Antiochi Philometoris; Antidotus Apollodori, rustici medici, Avicennae et Galli, quam ex Arabia re-
dux Caesari obtulit. Pulvis viperinus quem nobis Medici describunt, plurimum quoque prodest. *Extra* applicantur, humani dentes in pulverem redacti: urina humana calida: Caput viperæ amputatum, et impositum: emplastrum ex ranis: finus caprinus in aceto dissolutus, et pellis recens ab eadem detracta: herba de Corso nuper apud Hispanos inventa, quam Cantabricam quidam autumant: radix ebuli in vino elixata: fraxini cinis cum succo foliorum permixtus: furfures cum aceto et ruta decocti: lignum colubrinum in Malabar nascens. Ideo ab incolis per arva decurrentibus, circumfertur. Laudantur etiam, melissæ folia eorumque succus: origanum viride confusum, radix perforatae in vino elixata: pix liquida cum sale: decoctum pulegii: serpillum cum aceto, et caetera, quae in Ambrosino vide. Pareus theriaca antiqua in aqua vitae dissoluta, usus est. Sunt qui cantus tibicinum pro remedio ponunt. Amatus Lusitanus cuiusdam fontis mentionem facit, in quo si aegri demergantur, evadunt. Fallopius observavit, (*verba sunt Ambrosini*) dum ruri versaretur, filium agricolae a vipera in pede demorsum. Vnde pater senex ad clamorem filii accurrens, arcto vinculo pedis digitum vinxit: deinde digito scarificato cum non mediocri sanguinis effusione, iussit sibi locum ostendi, ubi a vipera filius percussus fuit: quo cognito, ut laesum pedem ibi natus figeret, imperavit; postea ducendo ferulam circa pedem, illius figuram obsignavit, et sumpto gladio, cretam intra vestigiæ lineam radens, in vino dissolutam, filio propinavit: quo praesidio juvenis, vomitione et alvi fluore correptus, tandem sanatus est. Virus quoque a vesiculis gingivarum exemtum et fel ejusdem inficere, Gesnerus auctor est, qui puellam quandam, quae carnem cui vi-

perina permixta erat, gustaverat, in opisthotonum et alia gravia symptomata incidisse scribit. Fel confestim animi deliquium generat. Semen citri saccaro conditum, scordium, cornu cervi, lapis bufonites, hyacinthus, sapphirus, smaragdus, inter praeservativa recensentur.

Et olim et nunc in mensis habere locum. Aegyptii, Troglodytae, et Arabes, passim eas conquirebant. Cirni Indi ultra flumen, et qui montem Athon incolunt, Aethiopes, Macrobiani, et Seres iisdemalebantur, ideo ad centum quinquaginta annos vitam prorogabant. Athenaeus ritu piscium conditas apponit. Nunc in Italia a mulieribus ob pulchritudinem expetuntur.

In Medicina multus earum usus, ex iisque pulveres, sales, olea, extracta, tincturae, et vina, parantur. Caput collo appensum contra gutturis affectus, et anginas celebratur. Cerebrum in pellicula ligatum dentitionem promovet. Lecur coctum a venenato morfu praeservat. Ossa in purpurea sindone ligata, et portata, epilepsiam et vertiginem amoliuntur. Spolium, medicamentis ophthalmicis miscetur: ex sententia Hippocratis, in delenda impetigine commendatur. Pellis ad facilitatem partus valet, si dextro parturientis femori alligetur. Pinguedo, si diligenter praeparatur, ad oculorum suffusiones, ambusta, coercendum pilorum sub alis exortum, cutis eminentias, in paralyti, commendatur. Carnes quidam ad vitam prorogandam facere scribunt, quibus Renodaeus refragatur. Alii cum faeniculo decoctae jusculo, visum imbecillum firmant. Ejusdem esu, servus Cratetis Medici, cui caro ab ossibus in morbo abscefferat, sanatus est, si Porphyrio fides. Plurimum siccare, et excrementa ad cutim detrudere, ideo elephantiacis, et aliis qui cutaneis morbis laborant, summe proficuum, apud plurimos Medicos invenies. Galenus aliquot exempla prodidit, qui cum vinum in quo vipera extincta bibissent, liberati sunt. Cardanus eadem phthi-

Aelian. H. A. l. 4. c. 7.

Vsus in Ci. bus.

Plin. H. N. l. 7. c. 2.

Athen. Di. prof. l. 8.

Vsus in Medicina.

Galen. de simpl. facult. c. 6.

Porta Phytogn. l. 6. c. 11.

Plin. H. N. l. 29. c. 4.

Galen. l. 7. de Compos. Medic. loca.

Porphyr. πειροσπι αρω.

Oribaf. l. 3. de morb. c. 62.

Gal. Simpl. medic. l. 11. cap. 1.

ficos

Galen. de simpl. medic. l. 6. c. 10.

Pareus l. 20. c. 16.

Fallop. l. de tumoribus.

Amb de fe. p. 16

Galen. Antic de TI ad Pi et alii

Differ.

Porta tog. l. c. 28.

Amat ten. ir. Diosce

Nov Amb l. 1. c.

ficos curavit. Fuere qui Gallinas nutriebant, donec deplumarentur, quas postea aegris exhibebant. Matthaeum de Gradibus, et Gattinarium id fecisse proditum. Alii ex tali pastu ova propagandae vitae idonea, sibi pollicentur. Pulveres et alia quomodo parentur, vide apud Ambrosinum, qui ex authoribus collegit. Pulverem sitim excitare, ipsi experti fumus. Ad aquas hydropicorum exsicandas adhiberi, apud Petraeum invenies. Cinis inter caustica a Fallopio censetur. Aquam Galleffi pharmacopaei ibidem vide. Baldus Angelus in dolium vini injectas, corruptum pristino nitore restituere, idque in cella Cardinalis Vrsini accidisse, scripsit. Ad theriacam singulari ratione praeparantur. Primus Andromachus adhibuit, Antoninus Imperator revocavit. Galenus egregie descripsit. Consule si placet Ambrosinum, sed et nos ante non ita multos annos, in schediafmate ad Theriacam Andromachi, exposuimus, cum ejus Lesne in Polonia dispensationi praecessimus.

Differentiae. Viperarum differentias, *Color*, et *magnitudo* dabunt. Ratione *Coloris*, Pausanias in Aethiopia et Lybia nigras esse scribit. Porta pro ratione foli in quo vivunt, virides, rubras, rufas, albas, et nigras observavit. Cardanus rubrae crassae et brevis, *Milort* ab Italis dictae meminit: sed Mathiolus, innocentissimum animal esse, domibusque familiare, addit. *Magnitudinis* respectu, in Hispania, nonnisi cubitales inveniuntur, si Amato Lusitano credimus. In regione Troglodytica, longitudinem

decem et novem cubitorum exaequant, si Aeliano. In aurea Castella, viginti pedum sunt, si Cardano. Aegyptiacarum pelles tomento repletae duplo majores sunt nostris, si Bellonio. Alpinus in Illyrico unico in fronte cornu insignes, marem album gerere, faeminam duo tantam acus in sincipite, capite latiore et compressiore esse, et a cerastis differre, scripsit. Sumunt et a veneno quidam differentiam, et serpentem illum, qui *Escurzo* Italis adferunt. Verum hic, quia est colore cinereo nigricante maculis distincto, longitudine sesquipalmari, capite crasso et quadrato, ore magno et hiante, lingua nigra et mucronata, et tarde incedit, in viperarum censum referri non poterit.

De Viperis Chiappae ita *Nierembergius*. Genus viperarum Chiappa nutrit magnum, simile putrido ligno, pestilentem spiritum quatuor narium fenestris fundens. Quaedam morfu equum intra diem occidunt, fuso per omnes juncturas sanguine. Sunt aliae variegatae, aliae nigrae et prolixae. Quemcunque momorderint, perimunt: crescente luna mitescunt, decresciente irritantur. Aliae sunt pallidae, nigris distinctae lineis, interstitiis maculis albis; morfo ab iis decedit per frustra caro. Aliis tanta pestis superest, ut si fuste contingantur, subeat virus usque ad brachium. Aliae hujus sunt conditionis, ut si mordeant mane, morsus evomens sanguinem pereat; sub vesperum, non sunt lethales. Visus ibi serpens, in cujus utero inventi triginta et unus faetus.

Aelian. H. A. l. 9. c. 33.

Bellon. observ. l. 2. c. 30. Alpin. de Medicina Aegypt. l. 4. cap. 8.

Nieremb. H. Exot. l. 12. c. 3.

ARTICVLVS II.

De Ammodyte.

Refertur hic tum ratione figurae tum partus ad viperarum genera. Vocatur a Latinis *Ammodytes* vocabulo a Graecis desumpto, qui et *ἀμμοδύτην*, *ψαμμοδύτην*, *ἀμμοδάτην*, per ypsilon, *ἀμμοδίτην* per jota appellant: ibi *ἀπὸ τῆς ἀμμοῦ καὶ τῆς*

δύτης quoniam arenam subeat: hic ab *ἀμμο* et *διούτῳ* perfodio. Aetio est *Cenchrias* vel potius *Cerchnias* ab asperitate miliari, quod cauda ipsius instar granorum milii dura sit. An *ἀμμοβάτης* apud Lexicographos sit ab eo diversus; vel *ἀμμοβάτης* apud Suidam

Ambrosin. de serpent. p. 162.

Galen. de Antid. l. 2. de Theriaca ad Pisonem, et alibi.

Porta Phytog. l. 4. c. 28.

Amat Lusitan. in Dioscorid.

Nomen. Ambrosin. l. 1. c. 3.

Suidam difficile est dicere. Nonnulli Ammoditem, Centriam, aut Centritem, ob duritiem caudae dici debere innuunt. Cum *κέντρα* quaedam lignorum et lapidum vitia dicantur ut apud Theophrastum videre est: et Plinius, in quibusdam arboribus veluti in marmore, centra quaedam, id est, durities clavis similes, et feris inimicas esse asseveravit. Vtut sit, *cornutum* vocavi, quod eminentiam quandam cornu aemulantem supra nasum gerat; et *viperam Cornutam Illyricam*. Quod in illa regione frequens fit, *monoce-ron* denique, propter callum qui summam oris partem exornat, certum est.

Theophr.
H. P. l. 5.
c. 3.

Descriptio.

De ejus forma et Descriptione ita *Ambrosinus*. Olaus Magnus scriptis mandavit quosdam esse serpentes arenacei coloris, longitudine cubitali, maculis nigris distinctos habentes supra dorsum linearum vestigia: Deinde inter haecce serpentium genera Ammoditem commemorat. Quamobrem Lucretius colorem arenaceum hujus serpentis contemplans canebat hunc in modum. Concolor exustis atque indiscretus arenis Ammodites. Est igitur fera haec viperae perquam similis, capite tamen ampliore, et maxillis latioribus, et in superiore parte rostri, eminentiam quandam acutae verrucae similem gerens. Propterea vulgares, non injuria, cornutum serpentem vel cornutam viperam nuncuparunt. Aëtius quoque Ammoditem cubitalis magnitudinis, et arenacei coloris esse statuit. Immo *pellem* maculis nigris praeditam, et caudam praeduram ei assignavit: Has autem conditiones lector in icone, quam exhibemus melius et commodius meditari poterit.

Locus.

In Lybia teste Solino, in multis Italiae et Illyriae locis, comitatu imprimis Goritiensi stabulatur. Quadranius observavit in Circulatorum capsulis, catulos ritu viperarum eniti.

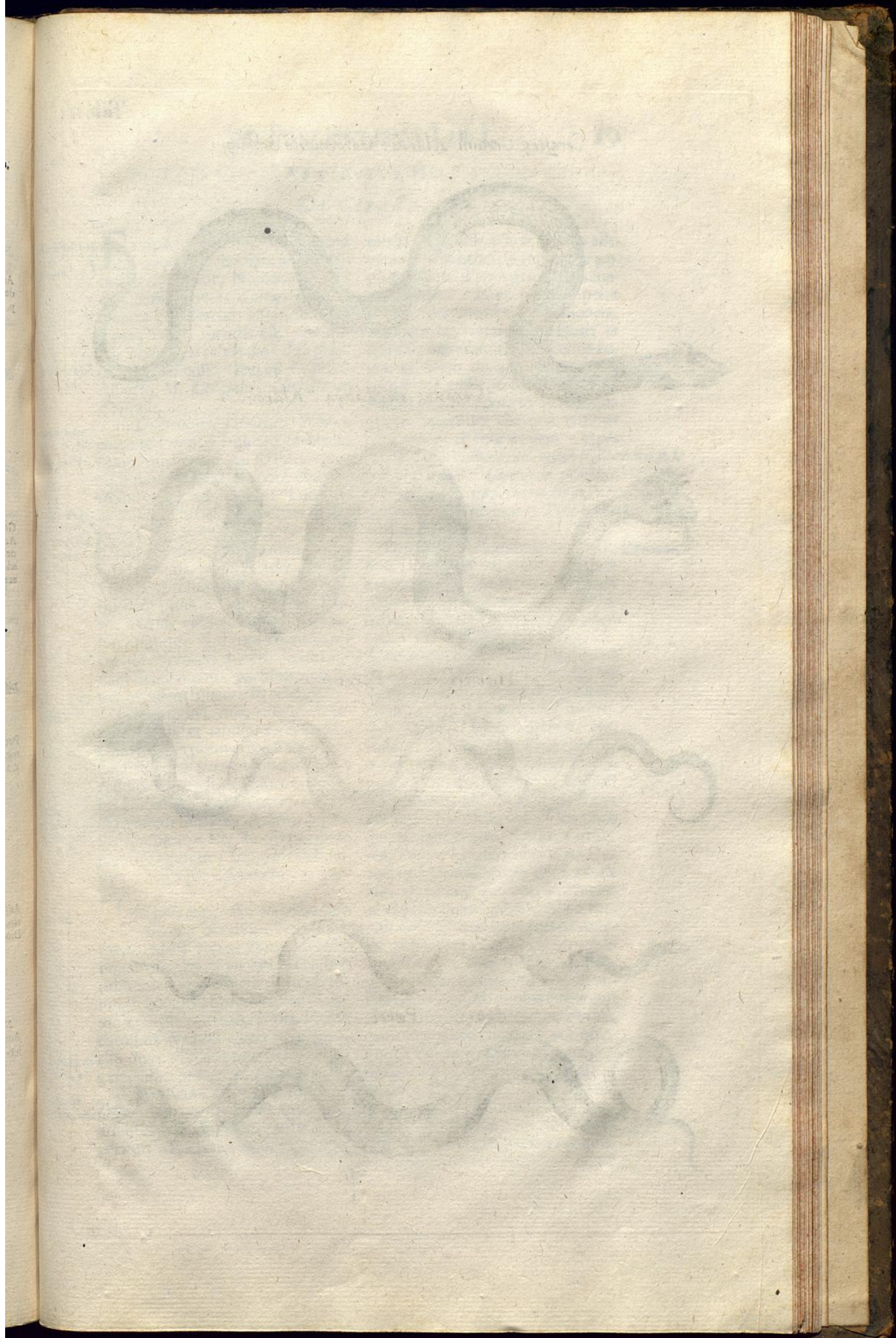
De Veneni signis et remediis, ita *Venenum, idem Ambrosinus*. Olaus Magnus describens signa veneni hujus serpentis ea esse protulit, quando particula demorsa non solum ingenti dolore et tumore afficitur, verum etiam quando virus a vulnere effluit, et propterea si patiens tertio die non perit, quandoque ad septimam usque diem vitam protrahit. At inter caeteros Aethores, clariora hujus veneni signa assignat Matthiolus, dum percussos ab Ammodite, festina morte opprimi scribit, et a vulnere eorum, qui tam brevi tempore non obeunt, sanguinem primo dimanare, labiaque vulneris intumescere, deinde paulo post saniem effluere, capitisque gravitatem, et animi deliquium generari. Imo addit homines etiam robustos ab hoc serpente ictos triduo interire, et celerius qui a faemina fauciantur. Quamvis observaverit nonnullos ab hoc serpente percussos ad septimam usque diem vitam protraxisse.

Remedia.

Praesidia hoc venenum castigantia, imprimis communia laudat Absinthia; deinde tanquam Alexipharmaca, castoreum, cinnamomum, et radicem centaureae cum vino exhibet. Item radicem Aristolochiae longae, et Gentianae probat, postmodum pro emplastris parandis, mel exsiccatum, et tritum, radices gracatorum, centaureae, semen lini, harmel, lactucae, et volubulis praescribit. Verum Matthiolus admonet primo appositis cucurbitulis ambitum vulneris scarificandum esse, injectis tamen vinculis arctissimis partibus superioribus, deinde tanquam praesidium peculiare mentam ex aqua mulsa potam, castoreum, casiam, et succum artemisiae, cum aqua commendat. Praeterea theriacam in potu exhibet, eademque vulnus linit, et tandem emplastris attrahentibus utitur. Imo in hac affectione cataplasmata nomis, et ulceribus serpentibus conferentia fummpere celebrat.

ARTI-

Cerastes Greuini Aldrou. Gehörnichte Schlang

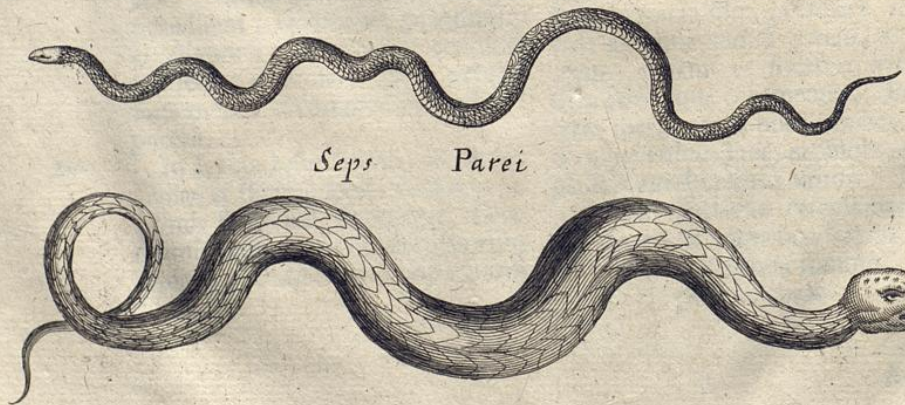
Cerastes ex Libija. Aldrov.

Hæmorrhôus Parei

Seps Parei

Ambro
c. 4.
Nomen

Bellon
l. 2. c.

Descript
Vlin. I
l. 8. c.

Solin.
hist. c.
Bellon
2. c. 5.

Lucas.

Lucan.
Pharfa
Bellon
l. 2. c.

Natura

Aelian.
l. 16.

Vener.
Diosco

ARTICVLVS III.

De Ceraſte.

Ambroſ. l. 1.
c. 4.
Nomen.

Excipit hic Ammodyten ſerpens, quod in locis etiam arenofis libenter ſtabuletur. Nomen a duabus eminentiis, ἀπὸ τῶν κέρατος, quae in fronte, cochlearum inſtar, ſed ſolidiores habet, fortitus eſt. Ariſtoreli *Thebanum colubrum*, dici placitum eſt Bellonii. Olao eſt *Criſtalis*, Alberto M. *Ceriſtalis*, *Sirtalis* et *Triſcalis*.

Bellon. obſ.
l. 2. c. 54.

Deſcriptio.
Plin. H. N.
l. 8. c. 23.

In *Deſcriptione* variatur. Plinius corpore Ceraſtis eminere cornicula ſaepe quadrigemina ſcribit: quorum motu reliquo corpore occultato follicitent ad ſe aves: Totidem et Solinus habet. Albertus octo. Bellonius duo inſtar granorum hordei ſupra oculos, gemina minuta cornua imitantia, ponit. Addit, *dentes* viperinis ſimiles, *dorſum* lineis quibusdam puniceis variegatum habere. *Aëtius* cubitalis magnitudinis, longiſſimum, duorum cubitorum, corpore arenacei coloris, juxta caudam deſquamato, partibus ventris per ordinem ſquamatis, reliquit.

Solin. Poly-
hiſt. c. 40.
Bellon. Obſ.
2. c. 54.

Locus.

Invenitur in Lybia, cujus mediterranea arida et ſabulo referta ſunt. Olim in *Aegyptum* migraffe, et magnam regionis partem inhabitabilem reddidiſſe, prodidere quidam, et ex his Lucanus. Bellonius dum Cairo in montem Sinai iter faceret, copioſos conſpicatus eſt. In viis per quae plauſtra aguntur, frequens ſtabulatur, obvioſque aggreditur et perimit.

Lucan.
Pharſal. l. 9.
Bellon. obſ.
l. 2. c. 56.

Natura.

Duo ipsis congenita adſcribit Bellonius, nempe, quod ritu viperarum foetus edant vivos, et quod inter omnia ſerpentis genera diutiſſime ſitum tolerant. Grefſu flexuoſo volutari, quoniam breves et craſſi ſunt; mole corporea arenis obruta, exertis cornibus aviculas allicere, ut ſuperius dixi: Pſyllos populos non attingere, adjici praeteritis poteſt.

Aelian. H. A.
l. 16. c. 28.

Venenum.
Dioſcor. l. 6.

Demorſus a Ceraſte, parte affecta intumeſcit, et duritiem quandam inſtar capitis clavi cum puſtulis experitur. Mox ſanies modo nigricans,

modo ſubpallida effluit: mens alienatur: viſus hebecit, inguina et poplites dolent. Tenſis genitalibus convulſus obit. Inter *remedia* ponit Dioſcorides membri praeciſionem. *Aegineta* et *Aretaeus* ſcarificari et ferro ut inuratur jubent. Celfus rutam ex aceto coctam, et nepetam cum ſale et melle permixtam laudat. Plinius pice cum polenta quandoque utitur, interdum Caſtoris teſtibus cum panace et ruta in vino. Quomodo id Pſylli frangant, apud *Aelian.* Aelian. H. A. l. 19. c. 28. Cornu ad praeciſionem viperae, napelli, aut fellis *Pardi* exudare, *Grevinus* et *Petrus* de Abano affirmant.

Datur apud *Nicandrum* genus *Ceraſtae mutilum* vel quod cornibus careat; ſed ſic *Ceraſtes* appellari non poſſet: vel quod non tam patenti habeat: et quidem grandioribus quam alii maxillis inſtructum eſt, *Maxillare* vocatur. Forte illud quod ſuperius ex *Matthiolo* in *Illyrico* inveniri diximus, *Thair Aegyptiis* dictum, et quod in *theriaca*, ut *Proſper Alpinus* ſcripſit, adhibent. *Herodotus* circa *Thebas Aegyptias* cornutorum ſerpentum, parvi corporis meminit, qui ſacri dicuntur. Sed quia innoxii, ad *Ceraſtas* referri non poſſunt. Nos duas hic in Iconibus ſpecies exhibemus. Secunda ad *Sereniſſimum Magnae Hetruriae Ducem* ex Lybia allata eſt, una forte ex illis, de quibus *Fauconerius Anglus ad Geſnerum* ita ſcribit. Allati fuerant ex Cairo tres ſerpentes ad nobilem quendam Venetum, qui diligentiffime in vitro magno et arena prope focum ſervabantur. Tres numero erant, quorum unus ferme erat triplo reliquis major, iſque *faemina*, quae tum forte quattuor, aut quinque ova in ipſa arena edidit magnitudine fere ovi columbini; longitudo erat trium pedum, craſſitudo fere brachii: *caput* duos digitos latum, idque compreſſum. *Oculorum* pupilla nigra, reliqua parte alba quoquo

rum ciliis utrinque prominebant cornicula duo brevia non carnea ut in quibusdam aliis, sed vere cornea. *Collo* erat pro magnitudine corporis tenuissimo, et satis longo. Totus parte superiore tectus erat *squamis*

cinereis. Suprema squamarum parte nigricantibus, *cauda*, in extremo extenuata, et subfusca. Aliis duobus eadem erat forma, nisi quod cornua adhuc non extabant. Dixerunt esse filios illius majoris.

ARTICVLVS IV.

De Haemorrhoo.

Ambrosin.
de serp. l. 1.
c. 5.
Nomen.

Haemorrhous, Graecis et faeminine *αιμορροΐς*, et masculine *αιμορροός* ἀπὸ τῆς αἵματος, et *ῥέω*, quod ad ejus ictum sanguis ab omnibus corporis humani meatibus effluat. Isidoro est *Aspis haemorrhois*, Arnoldo *Afrodus*, Salvatico *Afudius*, Avicennae etiam *Sabris*, et *Alfordius*. Olus tria differentia genera esse putavit. *Thonium* Nicandro dici, quod locis illis Aegypti, quibus Thonis imperavit, delectaretur, Rhodiginus author est.

Rhodig.
Antiq. lect.
l. 16. c. 9.
Descriptio.
Aelian. H. A.
l. 15. c. 13.

Descriptionem hujus serpentis, apud Aelianum, Nicandrum, et Pareaum habemus. *Corpore* est pufillo. *Oculis* igneo quodam fulgore ardentibus, *Cute* splendidissima, *dorso* multis albis et nigris notis maculato, *cervice* angusta, *Cauda* praetenui, cum corniculis supra oculos. Avicenna ei *dentes* aequales tradit. Nicander ita describit:

Nicand. in
Theriac.

*Vnum longa pedem, totoque gracillima tractu,
Ignea quandoque est, quandoque est candida forma,
Constrictumque satis collum, et tenuissima caudae
Bina super gelidos oculos frons cornua profert,
Splendentum quaedam radiorum albertia luce
Sylvestres ut apes, populatricesque locustae.
Insuper horribile ac asprum caput horret, et instar
Ipsius obliquae sua parvula terga Cerastae
Claudicat, ex medio videas appellere dorso,
Parvum navigium terit imam lubrica terram.*

Alvus et haud alio tacite trahit illa motu

Ac per arundineum si transeat illa grabatum.

In Aegypto et illis locis quibus Thonis imperabat, vivere superius dictum. In India reperiri, ex Diodoro Siculo colligi potest. Is enim in eo tractu quo Alexander Porum persequatur, inventos fuisse serpentes, parvos equidem, sed quorum alii aereis virgis specie erant simillimi, alii densam & hirsutam cristam arrigebant, ad eorumque morsum toto corpore sanguineum sudorem dimanasse, scribit. Particularem locum si attendamus, saxorum cavernas incolere solent.

De *Natura* hoc occurrit, segnem admodum in incessu et pigrum esse: naturaliter, non aliter ac navis dum mare sulcat, incedere; more undae, quae assurgit & deprimitur: et faeminam a mari gressu ita distingui, quod haec eum interne circa caudam firmet, cum mas ventri tantummodo innitatur, et collum serpendo extendat. Quae de obliqui incessus causa, et Canobo Menelai gubernatore veteres nugantur, apud Aelianum et Nicandrum vide. Nemo alias hujus fabulae meminit.

In ejus morsu, (*verba sunt Mathioli*) color loci percussi fit cruentus, ex quo ab initio nihil praeter aquosum quoddam, effluit: ventriculus dolore afficitur: deinde sanguis non solum ex foraminibus morsis, sed etiam ex naribus fluit: spirandi difficultas subsequitur, et si quae in corpore obductae fuerint cicatrices, recrudescunt. In *morsu faeminae*, anguli oculorum et radices unguum sanguis

Locus.

Aelian. H. A.
l. 9. c. 43.

Natura.

Aelian. H. A.
l. 15. c. 14.
Nicander in
Theriacis.

Venenum.
Mathiolus
ad Dioscor.
l. 9. c. 50.

Galer
Ther
Pison
Lucar
Pharl
Aelia
A. l. 5
Nican
Ther

Differ

Niere
berg.
l. 12.

Niere
H. E.
c. 49.

fanguinem fundunt: immo sanguis ab omnibus corporis meatibus manat, et tandem dentes, putrefactis gingivis excidunt. Eadem Nicander, Galenus, Lucanus, et Aelianus prodidere. Immedicabiles quibusdam ejus morsus, alii partem scarificatam candenti ferro inurunt: quidam statim praecidunt; deinde cataplasmatibus valide attractibus utuntur. Dioscorides ad sistendum sanguinem emplastrum ex foliis vitium coctis et cum melle tritis primo imponit, post portulacam cum polenta antequam sanguinea urina prodire incipiat. Mathiolius allium et vinum dilutum, cum theriaca, exhibet: vulnus aqua frigida abluit, et demum, regionem vesicae spongiis calidis fovet. Plinius, flores et mora rubi commendat.

Galen. de Theriaca ad Pisonem. Lucan. Pharsal. l. 9. Aelian. H. A. l. 9. c. 43. Nicander in Theriacis.

Differentiae.

Circa Differentias nihil fere occurrit praeter ea quae Nierembergius de *Indico haemorrhoo*, et *Kokob* scribit, Piso et Marcgravius de *Cucurucu*, ille de *Ibiracao* habent. De *Haemorrhoo* ita Nierembergius. Habet novus orbis suum haemorrhoom, *Abucyatli* dictum, similem teutlacotzuchqui, nisi quod sonalibus careat, majorem haemorrhoom antiqui mundi, sed ejusdem veneni. Per omnes corporis meatus et cicatrices profundunt sanguinem morsu. Est alius qui etiam per juncturas prodige cruorem facit. De *Kokob* sic idem. Offenditur in agris lucatanensibus, quidam serpens ad haemorrhoi nostratis pertinens genus, quatuor longus dodrantes, fusco colore, sed cyaneis et rubrescentibus maculis consperso. Hujus ictus adeo pestilens est, ut intra horae unius spatium cogat ictum hominem sanguinem rejectare, et intra diem unum ex omni corporis parte effundere, atque ita demum mori. *Antidotum* esse inquit filiquastri succum liquori tabaci permixtum, ex quo alia confusa atque resoluta sint, eorumque. Saxorum colit cavernas, et in his cubilibus educat prolem. Egressus antrum, cum strepitum audit, impetum facit in obvios.

I. A. Nieremberg. H. E. l. 12. cap. 2.

Nieremb. H. E. l. 12. c. 49.

I. A. 14. r. in is.

m. lus cor.

Cucurucu Marcgravius vocat, quem Piso *Cucurucu* Brasiliensis dici scripsit. Ille novem pedes longum facit, squamis flavescentibus, ac per dorsum maculis nigris grandibus variegatum. Nimirum, in toto flavo macula est grandis, in nigro duae flavae, in quibusdam nigris etiam unica flava, et sic continue. Cl. Piso, amicus et condiscipulus noster, qui per aliquot annos illas oras lustravit, ita describit. Cucurucu est anguis crassus, cineritii coloris interius flavus, externis maculis nigris distinctus, et iisdem ut *Cascavel* squamis vestitus; novem et interdum duodecim pedes longos. Maxime est venenatus, et plurimum metendus, licet caro ejus praeparata a Barbaris comedatur. Praecipuum illi venenum in capite, ideoque Brasiliani intercepto quantocius caput amputant et cooperiunt humo: Ab illo ictus, corripitur vertigine, tremoribus, torminibus, animi deliquiis, febribus ardentibus, quibus sudor frigidus ac ipsa denique mors, intra diem naturalem, aliquando et celerius succedit. Praeter enarratas qualitates, peculiare est huic serpenti, quod morsu ejus virulento, venae erodi videantur, tantamque inflammationem et ardorem efficiat, ut sanguis bulliens mox e naribus, auribusque, imo manuum et pedum unguibus promanet. Huic malo si quae Medicina detur, ipsius serpentis, qui morsum intulit, caput emplastri forma, vulnere applicatum: Tum et Folia Tabaci recentia, leviter tantum ab ignis flamma tacta, mirabiliter profunt, cauterii loco. Idem praestat contra hujus, aliorumque Serpentium morsus radicis *Caaapia* decoctum. Deinde succedunt sudorifera, vel ipso statim initio convenienter exhibita, ut sunt radices Iusepebae, Vrueu, Maluisco, laborandi etc.

Marcgr. H. B. l. 6. c. 14.

Piso de Medic. Brasil. l. 3. p. 41.

De *Ibiraca*, ita idem. *Ibiraca* Brasiliensibus serpens est variegati coloris, albis, nigris, rubrisque maculis insignis. Ejus morsus est admodum venenosus, et pessima symptomata infert, haud secus, quam

Piso loco citato p. 43.

f

Cu-

Cucurucu, ut a Brasiliensibus accipi: quippe sanguis quantocyus a morfu, ex auribus, naribus et oculis profluit, et nisi statim subventum fuerit, moritur vulneratus. Si virus nondum ad cor abierit, carne ipsius anguis cocta cum radice Iusepeba, laborandi, Malva Iseo, Caapeba,

Capypuba, additis summitatibus Nhambi, ex vino interne exhibitis vulnerati restituntur. Addatur externum remedium, ex capite ipsius fere contuso, et cum Aerva de Cobre, aliisque ejusmodi ante enarratis praeparatum.

ARTICVLVS V.

De Sepe.

Ambros. de
serp. l. 1. c. 6.
Nomen.

Seps, quibusdam, non male Sepes, Graecis σήψ, et quidem faeminino genere dicitur. Sine dubio παρά τὸ σήπειν τῆς πληγῆταις, quod vulneratorum ab hoc serpente caro statim putredinem concipiat. Ideo nonnulli ex Scaligero, non male *Putriam* vocare. Dicitur et σηπεδών, quamvis Nicander Sepis et Sepedonis diversis locis meminerit. Nec vel iste diversas Sepis et Sepedonis descriptiones habet; nec morfus Sepis symptomata ab Aëtio recitata, ab accidentibus Sepedonis ictus, quae apud Nicandrum leguntur, differunt. Ideo Gesnerus, et Grevinus pro synonymis sumere. Avicennas *Selsir* vocavit.

Descriptio.

In Descriptione variatur. *Abensina* eum capite lato, collo parvo, cauda brevi, ventre rotundo, tergo lineis diversi coloris variegato facit: *Aëtius* duorum cubitorum longitudine, ore acuto, albis notis maculatum. Aelianus eidem quatuor dentes, quos Volaterranus, recurvos facit, qui tuniculis quibusdam occultantur, adscribit, *Pausanias* cinereum colorem, et macularum ποικιλότητα, alvum majorem. *Nicander*, colorem hirsuti tapetis assignat, quem Scholiastes varium, Grevinus, pallidum interpretantur.

Nicand. in
Theriac.
Grevin. de
Venen. l. 1.
c. 13.

Locus.
Pausan. in
Elien.

Aelian. H.
A. l. 16.
c. 14.

Invenitur in regionibus Syriae et Arcadia. Legimus namque apud Pausaniam, Aegyptam Elati F. Arcadiae Regem, incautum ab eo interemptum fuisse. Dum currit, brevior cauda videtur: quem tamen obliquo majorem tramite ducit. Colorem in eorum quae attingit similitudinem mutat.

Venenum, quod admorsum illico tabe destruit, ex dentibus ejaculatur. Ossa cum corpore dissolvere, Lucanus scripsit. Dicitur Nicandro δειψις, vel quod sit ξυρός, vel quod faciat δειψάν τοῖς δακτυμένοις: vel ob siccitatem, vel quod percussis fitim adferat. De signis veneni ita Lucanus:

*Mors erat ante oculos, miserique
in crure Sabelli*

*Seps stetit exiguus, quem flexo
dente tenacem*

*Avulsitque manu piloque affixit
arenis.*

*Parva modo serpens, sed qua non
ulla cruentae*

*Tantum mortis habet; nam plaga
proxima circum*

*Fugit rupta cutis pallentiaque ossa
retexit:*

*Iamque sinu laxo nudum est sine
corpore vulnus.*

*Membra natant sanie; surae fluxere,
sine ullo*

*Tegmine poples erat, femorum
quoque musculus omnis*

*Liquitur et nigra disillant inquina
tabe.*

*Dissiluit stringens uterum membra,
fluuntque*

*Viscera, nec, quantum toto de
corpore debet*

*Effluit in terras, saevum sed
membra venenum*

*Decoquit; in minimum mors contrahit
omnia virus.*

*Vincula nervorum et laterum contexta,
cavumque*

*Pectus, et abstrusum fibris vitalibus
omne*

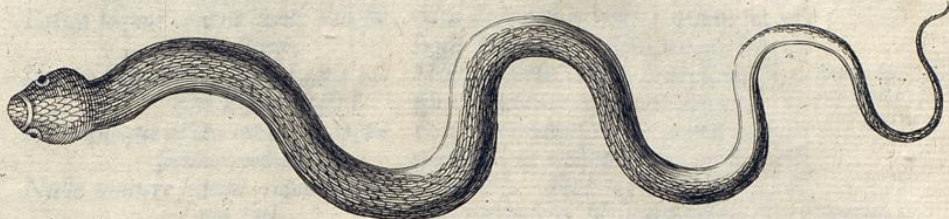
Quid-

Seps Aetii ex Matthiolo .

Aspis Vulgaris

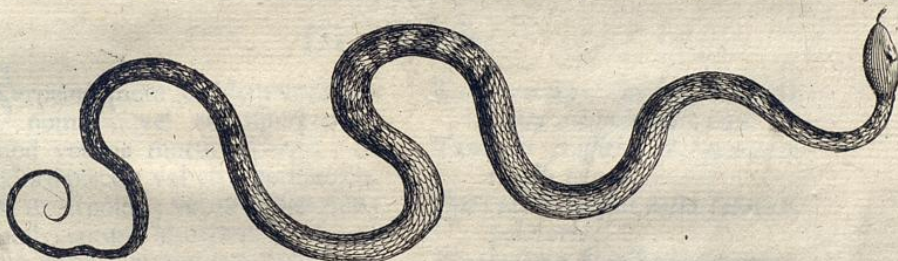

Aspidis species

Colore ferrugineo .

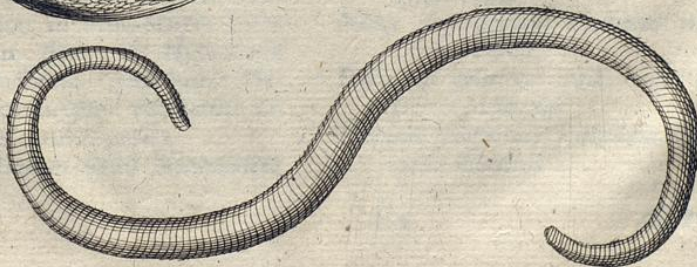
Aspidis species colore ferrugineo, Vipera parua Vulgo dicta

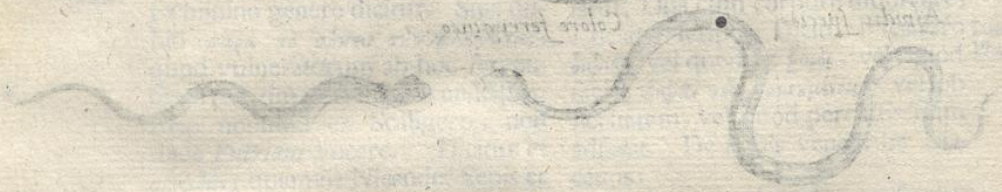
Dipsas Greuni .

Ibyara Serpens Margraf .

Remedi.
Dioscori
Phin. E
119. c.
n. 6.

Ambro
de Serp
l. 1. c. 7
Nomen.

Descrip.
Nicand
Theriac

*Quidquid homo est, aperit pestis.
natura profana*

*Morte patet; manant humeri, for-
tesque lacerti*

*Colla caputque fluunt; calido non
ocyus Austro*

*Nix resoluta cadit, nec solem cera
sequetur,*

*Parva loquor corpus sanie stillasse
perustum,*

*Huc et flamma potest, sed quis ro-
gus abstulit ossa?*

*Haec quoque discedunt, putresque
secuta medullas,*

*Nulla manere simunt rapidi vesti-
gia fati.*

*Cynipias inter pestes tibi palma
nocendi est:*

*Eripiunt omnes animam, tu sola
cadaver.*

*Remedia.
Dioscorid.
Plin. H. N.
l. 19. c. 5.
116.*

Inter *remedia*, portulaca et acetum mulsim a Dioscoride; a Plinio, cortex et baccae lauri, oxymel, piscium salforum cibus, dummodo vesperi vomitu rejiciatur; ab Aëtio, spongia aceto calido imbuta, et morfui applicata, laudantur.

Inter Sepem et Sepedona, ut su- *Differentiae.*

pra diximus, vix aliquid est discriminis, etsi Scholiastes Nicandri, Sepi colorem coccineum, Sepedoni varium assignet. Videntur tamen reperiri serpentes qui ad eundem referri poterunt. Meminit Aristoteles cujusdam pufilli, quem quidam *Sacrum* vocant, quem et reliqui serpentes, etiam magni vitant.

Hujus morfui omnia putrescunt. Le- *Aelian. H. A. l. 8. c. 7.*

gitur quoque apud Aelianum, virum quendam solo serpentis attactu periisse, et vestem aegri paulo post purruisse. Huc et *Agvasen* pertinet, de quo ita *Nierembergiius*. Sub-

ita pestis *Agvasen* serpens duas spithamas longus duntaxat, fusco colore, lato capite atque compresso: adeo vero lethali est ictu, ut intra dimidiae horae spacium interimat, decidente carne vulnere vicina, ac misere putrescente. Versatur mon-

tosif locis, editis, atque aren-
tibus. Alexiterium ejus
Pangagvasen, Nascitur
in Philippicis.

*Nieremb.
H. E. l. 12.
cap. 11.*

ARTICVLVS VI.

De Aspide.

*Ambrosin.
de Serp.
l. 1. c. 7.
Nomen.*

Serpenti quem Aspidem vocamus nomen, vel ab aspergendo, quod venena morfui aspergat, ut Isidoro placet; vel ab asperitate cutis, ut Arnaldo; vel ab aspicendo, quod acutum intueretur, nisi eorum oculi a quibusdam carunculis comprimentibus impedirentur, ut Abensinae; vel a *σπειζεν*, quod est, more serpentis bestiae sibilare, et se gyrare, propter acutum nempe sibilum, vel ejus corporis longitudinem, ut aliis; impositum est. Quidam Serpentem Niliacam et Aegyptiam dixere, quod Aegypto fit peculiaris: Propertius *sacrum colubrum*, quod in simulachris Isidis adhiberetur, dixit, alii *Hypnalin* a fomni inductione. Quatramius Marassum vocavit, quod viperarum instar, vivos catulos pariat.

*Description.
Nicand. in
Theriacis.*

Descriptionem apud Nicandrum habemus.

*Tam procera, (inquit) extensa
queunt quam brachia duci*

*Tantaque crassities est, quantum
missile telum,*

*Quod faciens hastas docta faber ex-
polit arte;*

*Pro trucium horrifona taurorum,
et caede leonum.*

*Squallidus interdum color albet,
saepe virenti*

*Cum maculis saepe est cineres imi-
tante figura;*

*Nonnunquam ardenti veluti suc-
cenditur igne*

*Idque nigra aethiopum sub terra,
quale refusus*

*Nilus saepe lutum vicinum in
Nerea volvit.*

*Praeterea geminae calli instar,
fronte carunclae*

*Haerent sanguineis scintillant lu-
mina flammis*

Turgida squallet item cervix, grave sibilat ipsa

Bestia, dum certam vomit ira concita mortem

Quatuor hinc intra maxillae concava dentes

Radices fixere suas quas juncta quibusdam

Pelliculis tunica abducit, triste unde venenum

Effundit, si forte suo haec appropinquet hosti.

Belluacensis ei caeruleum colorem, dentes extralabia, ut in apro, exporrectos, adscribit. Agricola longitudinem et crassitudinem mediocris anguillae, Wottonus fennum pedum, assignant. Plinius, duos dentes in supera parte dextera laevaue longissimos, tenui fistula perforatos, ut scorpionum aculei, venenum infundentes. Aelianus tenuissimis quibusdam tunicis indui scribit, quibus inversis venenum effundatur, effuso, illae ad pristinum statum redeant.

Locus.

In Gallia nullas divagari Bellonius author est: plurimas in Hispaniae insulis Christophorus Andreas. Calidiore aëre gaudere certum, ideo Africam, et ripas Nili inprimis incolunt. Olaus in septentrionalibus regionibus observavit, scabrosa cute, cinereo colore, oculis scintillantibus, longitudine trium vel quatuor cubitorum.

Sympathia et Antipathia.
Nicand. in Theriac.

Vmbrosis locis delectantur. Ideo Seneca, ad umbram exurgere dixit. Abhorrent ab Ichneumone, Argolis anguibus, ranarum faetibus, cimicibus, aro, et halicacabo. Ichneumon ova ejus conterit, et mordente dente laceffit. Bellum, quod et apud Aelianum invenies, Lucanus egregie descripsit.

Aelian. H. A. l. 3. c. 22. et 6. 38. et 10. 47. Lucan. Pharsal. l. 4.

Aspides ut Pharias cauda solertior hostis

Ludit, et iratas incerta provocat umbra,

Obliquasque caput vanas serpentis in auras

Effuso tuto comprehendit guttura morstu,

Lethiferam citra sanieum tunc irrita pestis

Exprimitur, faucesque fluunt perreunte veneno.

Argoli serpentes aspides interimunt, ideo jussu Alexandri M. Alexandriam deportati fuere. Ranarum factus cauda insignes persequuntur. Gallinae ea die qua cimices comedere, ab iis non tanguntur. Fumo ari ita inebriantur, ut torpidae evadant. De Halicacabo ita Plinius. Nec illud praeteribo aspidum naturae Halicacabum in tantum adversam, ut radice ejus propius admora, soporetur illo sopore enecans vis earum. Ergo trita ex oleo percussis auxiliatur. De amore aspidis maris erga anserum custodem puerum, et faeminae rivalitate commotae erga eundem odio, vide Athenaeum.

Ad Naturam pertinet, quod Isidorus scribit, ad incantatoris vocem alteram aurium premere, alteram cauda obruere: nunquam marem nisi comite faemina e spelunca egredi; alterutrum ab aliquo occisum, occisorem etiam in turba quaerere, quod aliqui affirmant; visum imbecillum ob carunculam, de qua superius, seu tubercula frontis adhaerentia habere; et levissimo strepitu audito, quasi ex fomno excitatas sese erigere, quod apud Nicandrum legimus. In iracundia praecipitibus tumet collum. De ovorum natura prodit Bartholomaeus Anglicus, parva, rotunda, livida, viscosa, faetida, summe venenosa, et filamentis quibusdam conglobata esse, quae si a Rubeta vel alio venenoso animali foveatur, vermem procreari, qui visu et halitu more Basilisci, primo soventem, deinde alios etiam animantes perimat. Mansuescieri, apud Aelianum legimus. Cicurantur cibo; cum infantibus vivunt, et crepitu digitorum vocatae ex cavis prodeunt. Mensam etiam, in qua temperatae vino et melle farinae ipsis apponuntur, circumstant, ac reliqua omnia spiram in terra relicta, caput allevantes circumlambunt, sensimque ex-

Arist. H. A. l. 9. c. 5. Suidas. Agricola de anim. subter. Porta Phytogn. l. 7. c. 24.

Plin. H. N. l. 21. c. 31.

Athen. H. A. l. 4. c. 34. Isidor. Orig. l. 12.

Nicand. in Theriacis. Anglic. l. 19. c. 88.

Aelian. H. A. l. 17. c. 5.

Plin. l. 8. c.

Yone? Nicar Ther

Remer

Plin. l. 23. c.

Aelian. A. l. 3.

Plin. l. 28. c.

Plin. H. N. l. 8. c. 23.

plentur. Egregie de illo *Plinius*. Vnicus huic tam pestifero animali fensus vel potius affectus est. Coniuga ferme vagantur: nec nisi cum compare vita est, itaque alterutra interemta, incredibilis alteri ultionis cura. Persequitur interfectorem, unumque eum in quantolibet agmine populi, notitia quadam infestat, perrumpit omnes difficultates, permeat spacia, nec nisi ab amnibus arceatur, aut praeceleri fuga.

Venenum.
Nicand. in
Theriaca.

Ictus Aspidis tam subtilis est, ut visum effugiat: ideo mors Cleopatrae difficilis erat cognitu. Tumor circa vulnus nullum; post ictum statim sopor insurgit, oculi caligine suffunduntur, facies pallet, frons refrigeratur; icti assiduo hiant, et tandem convelluntur. Actuarius aegri colorem in viridem et herbaecum permutari asserit. Inter remedia Aristoteles et alii solam partis mutilationem ponunt. Visum haud paucis, si centaurium in vino tritum aeger evomuerit, periturum certo; victurum, si secus. Mercurialis plaga exustione suadet; Pareus, quod sanguinem in venis et arteriis congelari putet, tenuiorum partium, medicamenta, si pars nigricet amputandam censet. Tentari tamen remedia tam *simplicia* quam composita possunt. In *illis* sunt, origanum virens cum vino tritum; alia cum Zytho; aristolochia cum rosis; apium cum mero. De aceto

Plin. H. N. l. 23. c. 1.

ita *Plinius*. Nuper cum ab aspide calcata percussus, utrem aceti ferens deposuisset, sentiebat ictum alias illaeso similis. Intellectum ibi remedium est, potuque succursum. De Citris videri Aelianus poterit. Obiecti aspidibus rei, evasere quod id pomium comedissent. Huc urina impubium, quam Plinius laudat, fel mustelarum, stomachus ciconiae, urina et sanguis testudinum, lapis Malacensis et histricis pertinent. Ex *compositis* sunt, Theriaca magna Andromachi, Antidotus Antipatri, et alia. Quidam compositionem ex foliis tapsi barbati, caryophyllatae, leucoii rubri, pari pondere sumptis,

quae in aceto acerrimo et urina hominis sani decocta, parti extra applicantur: Aëtius pro fomento aquam marinam adhibebat; quandoque post scarificatas cucurbitulas, centaurium cum myrrha et modico opio apponebat.

Martis *in Cibis* inservire, capite abscisso, et cauda ad digitos quatuor, interaneisque exemptis, cute detracta, et corpore aqua abluto, Galenus prodidit. *Medicinam* si spectes, Plinius ad visum clarificandum ejus membranam cum adipe alterius animalis permiscet. Galenus emplatri Andromachi meminit, ad discutiendas strumas et podagras, quod ex aspidibus vocatur, quod cinerem ipsarum recipiat.

Differentiae Aspidum apud auctores sunt variae. Apud Galenum est *χελυαία terrestris*, quae loca mediterranea incolit, *χελιδων*, *hirundinaria*, quae hirundinem colore aemulatur, et circa Nili ripas excubat: *πυαδς*, *sputatrix*, quae sputo animalia interficit. Prioris longitudinem quinque cubitorum aequant. Chelidoniae colore albo et nigro refertae sunt; Ptyades cinereo ad aureum inclinante asperguntur. Illae quatuor horarum spacio in animalium perniciem operantur. Ista, instinctu quodam naturali, cum flumen debet crescere per dies triginta alta petunt, et momento interimunt. Hae cinereae et virides praeter morsum salivam habent venenosam, et adeo tenuem, ut angustissimos etiam cutis poros penetrare possit. Galenus, exporrecta ceruice, et certa intervalli longitudine venenum exspuere scripsit: quod et apud Porphyrium invenitur. Ab his admorsis, motu privantur, post continuos saltus soporantur, et cum torsione colli, spasmo, pulsu inordinato, et absque dolore vita privantur. Bellonius in Italia apud Brutios serpentem callum in fronte tuberculi instar gestantem vidit, quem aspidem veterum esse putat. Dioscorides unam tantum aspidem describit. Strabo duas Aegyptiarum species facit, quarum una, spithama-

Vsu.

Galen. ad
Glauc. l. 2.
cap. 10.

Galen. de
Composit.
medic. f. g.
l. 6. c. 14.

Differentiae.
Galen. l. de
Theriaca
ad Pisonem.

Porphyr. de
abstinentia
etc.

Bellon. obs.
l. 3. c. 51.

thamalis sit longitudinis, et οξυδα-
νατωτέρα, chelidonia forte; altera,
unius orgyae, sub qua pyas et ter-
restris sine dubio continetur. Apud
Ponzettum tres sunt, *Sicca* nempe,
et longior quae oculos carbonis in-
star micantes habet. *Caput elevans*,
et constrictis dentibus sputum eja-
culans: et *Hirundinaria* quarum
icones exhibemus. His addere pla-
cuit, *parvam*, coloris ferruginei; et
alteram colore subviridi maculoso

insignitam, quae Italis *aspido tormen-*
to, quod morfu tormentum adferat.
In America quoque inveniuntur,
quae caudae aculeo feriunt. Prope
Bononiam ejusque villam Malalber-
go dictam, habentur varii coloris,
quae dentibus vulnerant, et oblon-
go caudae aculeo ferire nituntur.

Rustici faucii partem tumefa-
ctam ligant, et adhibitis
praesidiis tridui spacio
liberantur.

ARTICVLVS VII.

De *Dipsade*.

m brof.
. 1. c. 8.
Nomen.

Isidor. Orig.
l. 12.
Aelian. H.
A. 1.6. c. 51.

Agricola de
Animal.
subterra-
neis.

Descriptio.
Aelian. H.
A. 1.6. c. 51.

Locus.
Galen. l. 11.
de simpl.
medicin.
facult.

Aspidem sequitur *Dipsas*, quam
Solinus inter species aspidum
numeravit. Nomen a siti quam ictu
suo infert promeruit. Vnde Isido-
rus *Situlam* vocavit. Dicitur etiam
μελάνερα, a nigra cauda; ἀμμοβά-
της, quod per arenam incedat; πρη-
σης quod ictus ejus veluti flamma
adurat; κένσο, ob eandem ratio-
nem. Videtur tamen inter Preste-
rem et Dipsadem aliqua esse Diffe-
rentia, ut Agricola prodidit. Prae-
ster percussum immobilem veluti
quadam syderatione, menteque alie-
num reddit: mox pilis defluentibus,
et urgente pruritu, alvique fluxu,
patientem absumit: quod de Dipsa-
de scriptum non invenias. Diosco-
rides solam nominum causam Dif-
ferentiam ponere credit.

Isidorus tantae exiguitatis esse
credit, ut non videatur, dum cal-
catur. At Aëlius *longitudinem* cu-
bitalem, quae paulatim ex crassa in
tenuem definit, *corpus* albicans, sed
simul maculis rufescentibus partim
nigris variegatum, ei assignat. So-
stratus *caudam* duabus lineis nigri-
cantibus insignitam: Abensina *col-
lum* magnum, et *tergum* ad extre-
mitatem nigricans, et caudam valde
tenuem.

Nascuntur in Africa et Arabia,
ut Aelianus prodidit: in Lybia et
Syria vagari, apud Lucianum et
Abensinam legimus. Plerumque
apud Garamantas P'illis finitimos in-
veniri, Galenus auctor est.

De *Natura* hoc occurrit, inter
ova Struthionum in arenis condita
stabulari: sic Garamantas, qui illis
fictilium et pileorum loco utuntur,
adoriri. Acri quoque ardere siti et
fere inextinguibili. Ideo os siccum
habere fertur: et veneno suo totum
in corpore humorem absumere.
Aulus Tuscus Catonis miles nullo
aquae potu, nec etiam proprio san-
guine satiari potuit.

De *Signis* veneni, nimia inprimis
et inextinguibili siti non est quod
multa dicamus, quia jam de ea egi-
mus. Aqua nec per lotium, nec per
sudorem exit, sed intus detenta, ab-
domen ita tumidum reddit, ut hy-
dropem mentiatur. Reliqua sym-
ptomata cum iis quae a morfu vi-
perae conveniunt. Lucanus eleganter
de iis:

*Ecce subit facies letho diversa
fluenti,*

*Nasidium Marfi cultorem torri-
dus agri*

*Percussit Prester: illi rubor igneus
ora*

*Succendit, tenditque cutem, per-
eunte figura,*

*Miscens cuncta tumor toto jam
corpore major,*

*Humanumque egressa modum su-
per omnia membra,*

*Efflatur sanies late torrente veneno.
Ipse latet penitus congesto corpore
morsus,*

*Nec lorica tenet distenti corporis
auctum.*

Spumeus

Natura.

Lucan.
Pharfa. l. 9.

Venenum.
Dioscor. l.
6. c. 50.

Scytale

Ambisbæna Grevini

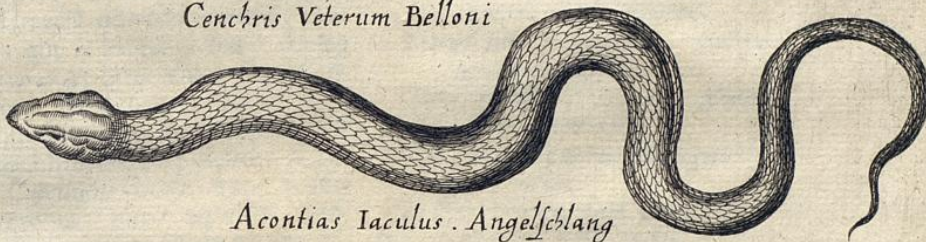
Cæcilia Blindschleich

Cæcilia Vulgaris

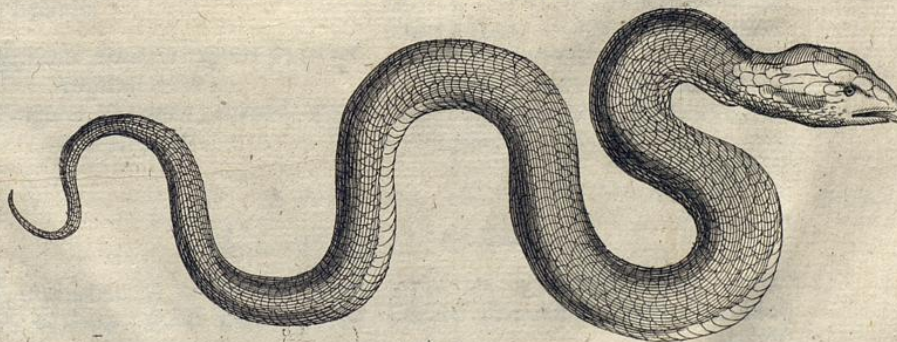
Cenchrus Veterum Belloni

Acontias Iaculus . Angelschlang

Acontias Alter

Scorpio

Amphisbena

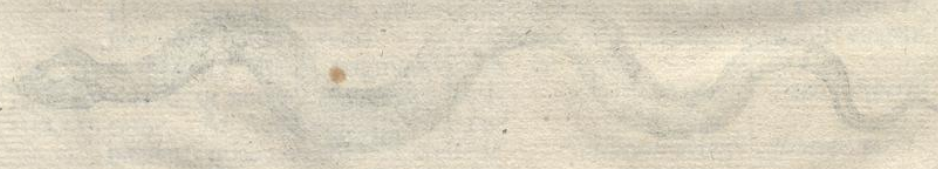
Scorpio

Coluber

Coluber

Nome
Ambro
l. i. c. 5

Descripti

Nicand.
Theriac

Nome
Ambro
l. i. c.

*Spumeus accenso non sic exundat
akeno
Vndarum cumulus, nectantocar-
basa Coro
Curvavere sinus, tumidos jam
non capit artus
Informis globus et confuso ponde-
re truncus:
Intactum volucrum rostris, epu-
lasque daturum
Haud impune feris non ausi tra-
dere busto,
Nondum stante modo crescens fu-
gere cadaver.
Morsum immedicabilem esse,
Dioscorides prodidit: posse tamen
ad inunctionem partis affectae et sca-
rificationem procedi. Galenus The-
riacam Andromachi vehementer
laudat. Abensina vomitum provo-*

cat, et diuretica commendat; exte-
rius vero, emplastrum ex sale, cal-
ce, et oleo componit. Plinius de-
coctum ex foliis lauri laudat: nec
non falfamentorum cibum mero
subinde hausto, ita ut circa vespe-
ram, vomitu subinde reddatur.

De *Differentiis* nihil fere occur-
rit. Solinus aspidis speciem esse
putat, Dioscorides toto genere dif-
ferre existimat. Aëtius ad illud vi-
perarum genus reducit, quod in
maritimis locis stabulatur. Grevi-
nus a vipera maculis parvis in cau-
da, et quod citius mortem inferat
distinguit. At Marci populi Aëtio
accedunt, et degentes in solo
uliginoso vyperas; in falso
Dipsadas nomi-
nant.

Plin. H.N.
23. c. 8.

Differentiae.
Grevin. de
venen. c. 14.

Galen. l. 11.
de simpl.
medicam.

ARTICVLVS VIII.

De Scytale.

Nomen.
Ambrosin.
l. 1. c. 9.

Serpens Latinis Scytale dictus,
Graecis quoque σκυτάλη, σκυ-
τάλις, aut τὸ σκυτάλιον seu a forma
τῆς σκυτάλης, quae vox baculum si-
gnificat, seu a longa et terete figu-
ra, quod σκυτάλην lorum coriaceum
aut baculum aequat; dicitur. Qui-
dam *Caeciliam* vocant, quod ineun-
te vere ex antro egressus, fae-
niculum fugiat, ne visum recuperet.

Descriptio.

Forma est tereti et ita aequali, ut
ubi caput vel cauda sit, discerni vix
possit. Magnitudinem ligoni terre-
stri Nicander comparat. Quidam
in tergo varia macularum ποικιλότη-
τι distingui tradunt. Vnde pictum
serpentem Mantuanus vocavit. De
ipso et Amphisbaenae discrimine
ita Nicander:

Nicand. in
Theriac.

*Bifronti similem reperis scytalem
Amphisbaenae,
Pinguior est tamen, et cauda quae
nulla fere exit,*

*Crassior, ut quantum solita est
comprehendere lignum,
Curva manus strictum, quoties
tenet ipsa ligonem,
Tam prolixa, vagans, pluvio
quam reptile coelo,
Quod faecunda genus sua gignit vi-
scera tellus.*

In descriptione ejus errat Luca-
nus, et Solinus forte ex eo.

De *Natura* hoc duntaxat habe-
mus, tergo fulgere, forte, ut quia
tarde progreditur, spectatores allu-
ciat: primum, nondum dissipato
brumae rigore egredi, et spoliū
deponere: ne visum recipiat, a fae-
niculo abstinere: (Gillius tamen op-
positum scribit) nec ictu mortem
inferre. Inflammationem duntaxat
infert, qualis ab apum et vesparum
aculeis prodire solet.

Natura.

De *Differentiis* nihil occurrit.
Olaus Magnus cum Amphisbaena
confundit.

ARTICVLVS IX.

De Amphisbaena.

Nomen.
Ambrosin.
l. 1. c. 10.

Amphisbaenae nomen ab ἀμφί
et βαίνο; quod geminum ut

caput ita incessum habeat, venit.
Dicitur alias Amphicaephalos. He-
sychio

g 2

fychio ἀμφίσημα Ethymologia ἀμφίσημα, Alberto *Amphiselene* et *Armena*, Latinis quibusdam *Vrimquegrada*.

Descriptio.

Descriptionem apud Nicandrum habemus.

Post hanc exiguam tibi subdimus Amphisbaenam

Duplicem conspicuam (monstrum mirabile) vultu,

Cujus perpetua caecum caligine lumen

Quod latas utrinque genas, porrectaque menta

Plus aliis alto serpentibus agere tendat;

Terreus est illi color, et densissima pellis,

Plurima quam varie distinctam signa figurant.

Exiguam dicit, quia parvus et imbecillus serpens est. Hesy chius cubitalem et decurtatam caudam habere scripsit. De duplici vultu ingens est controversia, Aelianus, Plinius, Lucanus et Mantuanus affirmant, Matthiolus negat, Hesy chius dubitari ait. Dari tamen bicipites serpentes in Differentiis dicemus. Color terreus illi est, quem Graeci φαίον, Latini pullum appellant. Caecum addit, quia tam latas habet genas, ut oculos quodammodo premant. Notis in tergore pictam, nemo clavicorum auctorum dixit; et in Nicandri textu, pro περιστερές, περιστερές legendum est, quod idem est quod περιστερές, Circulatis enim tractibus serpit.

Aelian. H. A. l. 9. c. 23. Plin. H. N. l. 8. c. 23.

Reperitur in Lemno, sed in Lybia maxime, si Luciano credimus. Germaniae ignotam Agricola fecit. De Natura hoc occurrit, mulierem gravidam si Amphisbaenam transferit abortire: et ante cuculi cantum egredi, et sibilo etiam interficere. Quidam ore eniti fabulati sunt. Aelianus, caudae loco alterum adhibere scripsit.

Locus.

Morsum ejus ea quae a punctura apum proficiscuntur, insequi Aëtius; quae a viperae ictu, Dioscorides prodidit. Id forte in principio fieri solet; hoc, temporis successu. Remedia ex capite de vipera peti

Venenum.

postunt. A vite citissime interimi, apud Rhodiginum habemus. Alii semen papaveris et Castoreum laudant. De Usu egregie scripsit Nicander. Haec ubi jam crevit caedentes ligna coloni

Sectam deglabrant oleastri ex arbore virgam

Quale pedum strictis praebenti pelli- bus anguis

Insertam obvolvunt, quas certis deinde diebus

Exarere sinunt, cantantes ante cicadas

Vtilis hic baculus frigentibus artibus esse

Fertur, ubi exanimis digitos torpido fatigat.

Tunc quia constrictos et eorum vincula nervos

Calfacit immisso fovet, extenditque calore.

Quod de nervis scribit, proditum est etiam Plinio. Aelianus vero habet, corium fugandis serpentibus et venenatis inservire.

Dantur quaedam in India Occidentali, quas incolae Maquicoatl, et Tezaucoatl vocant, quasi angues abufus, quod raro conspiciantur, sesquidigitum longi, et minimi digiti crassitudinem aequantes. Coloris sunt argentei, nitidi, ac veluti translucidi. Gradiuntur in utramque partem. in Brasilia quoque est serpens Ibyara Brasiliensibus, Bodty Tapuyis, dictus. Vulgo fertur duo habere capita sed falso: inde autem error promanavit: quia tam cauda quam ore ferit et inficit suo veneno: nec facile cauda a capite discerni potest, quia ejusdem sunt figurae et magnitudinis: Minimi digiti crassitiem aequat, et longitudine unum pedem et duos digitos circiter. Color est albus splendens instar vitri, et annulis et elegantibus lineis notatur, coloris brunni aut aerei. Oculos habet minimos et vix conspicuos, haerent in cute, instar punctuli acuti facti. Non procul ab extremitate caudae anum habet, instar reliquorum serpentum. Contra venenum illius nullum dari remedium affirmant Lusitani. Sub terra vivit et illam

Rhodig. Antiqu. lect. l. 26. c. 33. r. ju.

Amb. l. c.

Aelian. H. A. l. 8. c. 8.

Amb. l. 1. c. Non

Differentiae.

Nieremb. H. E. l. 12. cap. 10.

Marcgr. Hist. Brasil. l. 6. c. 13.

Descript

Gefne Serpet

illam fodiendo eruitur, victitat formicis.

Ambrosi.
l. c.

Huc spectant tria haec quae apponimus serpentum genera. *Primum* Brasilianum, quod biceps est, et cancri modo incedit. Alterum caput tam est amplum ut toti corpori adaequetur; alterum proportioni corporis respondet, ut Iosephus Aosta prodidit. *Alterum* Tapirobanense apud Ramusium, quadrangulari forma, seu quatuor capitibus instructum, ut unum orientem, alterum occidentem, tertium meridiem, quartum septentrionem spectet. Vnicuique oculus inest, et quo se unum gradiendo convertit, eo et alia feruntur. Animal est mul-

tipedum, sanguis vulnera citissime consolidat. *Tertium* in Hungaria reperitur, breve, duorum palmorum longitudine, nulla cauda, et aequali per totum corpus crassitie, ut olim Vitus Hungarus Gesnero narravit. De *Amphisbaena marina* in mari Anglico capta, refert idem, binna capita, geminis ornata oculis habuisse, quorum unum ab altero vix distingui poterat. Quatuor, addit, lineae coloris amethystini totum corpus exornabant: quae quidem lineae, undiquaque flosculis quibusdam erant decoratae pulcherrimis, instar florum pseudo-fycomori.

ARTICVLVS X.

De Caecilia.

Ambrosi.
l. i. c. ii.
Nomen.

Nomen *Caeciliae* a caecitate inditum est. Albertus et Isidorus Caeculam vocant. Niphus Caerialam. Graecis dicitur *τέφλωψ* et *τεφλίω*, Hesychio *καφίως*, quasi surdaster, quod hebetis sit auditus. Nicander *ἀπήμαντον* vocavit, quod nullam noxam inferat. Germanis est Blindtschleiche, modernis Graecis Tephloti, Tepheliti, et Tephlini, prout annotavit Bellonius.

Descriptio.

Fuscis et obscure maculosi est coloris, cum subrufo exiguo vix notabili. Color hic ad latera magis varius est, cum nigricantibus maculis diluta purpura distinctis, tanquam in marmore porphyrite obscuriore. *Torus venter* atro colore sacuro nigricat. Sub collo et parte proxima color est glaucus, maculis quibusdam nigris variegatus. *Dentes* minimi, asperi, et qui vix apparent, in inferiori mandibula plures et magis conspicui. *Lingua* bifida. *Oculos* absolutos habeat, explorare in mortua non potuit Gesnerus; observavit tamen, totum oculum ab inferiore palpebra tegi, cuius foramen in comparatione ad reliquum corpus, erat perexiguum. Aelianus *Caput* muraenae simile habere scripsit. *Foemina*, aliquando capta ex Gesneri descriptione, erat dodranta-

Gesner. de
Serpentib.

lis, crassitudine scyralis, cute admodum nitida. Meatus in medio ventris apparebat, quo compresso, ova velut immatura exhibant. Infra ad caudam meatus erat excrementi: Oculorum cavitates magis quam oculi conspiciebantur. Deinde squamae majusculae magis caput quam reliquum corpus tegebant.

Tam velociter repit ac lacerta Chalcidica. Faetus vivos more viperarum enititur. Percussa una a Gesneri uxore, faetus vivi ejecti sunt. Prae multitudine faetuum, uterum ipsis aliquando dehiscere, Plinius et Aristoteles prodidere. Virus bubus esse lethale apud Columellam legimus, Remedio caro coniarum, quae Caecilias vorant.

In Medicina adhibuit Osvaldus. Theriacam namque ex Caeciliis et aqua theriacali paratam, pro sudorifero in pestilentia exhibebat.

Bellonius in *Terrestrem* et *Aquatitanam*, sed nullo argumento nixus distinguit. Potest in *Vulgarem* et *Crassiozem* dividi, quarum icones damus. Lusitani *Cegae* nomen, serpenti indiderunt, quem Brasilienses *Ibyara*, Tabuyiae Bodty vocant, Crassitiem minimi digiti aequat, longitudine unum pedem et duos digitos circiter. Color est albus splens

Natura.
Arist. H. A.
l. 6. c. 13.
Columella.
R. R. l. 6.
cap. 17.

vsus.
Gesner. in
Epist.

Differentiae.

Maregr. H.
B. l. 6. c. 13.

dens instar vitri, et annulis et elegantibus lineis notatur, coloris brunni aut aerei. *Oculos* habet minimos et vix conspicuos, haerent in cute, instar punctuli acu facti. Non procul ab extremitate caudae anum habet, instar reliquorum serpentum. Non facile cauda a capite discerni potest, quod ejusdem sint et figu-

rae et magnitudinis. Tam cauda quam ore ferit. Sub terra vivit, et eam fodiendo eruitur. Visitat formicis. Contra venenum illius nullum remedium dari, affirmant

Lusitani. Videtur mihi inter Caeciliam et Amphisbaenam ambigere.

ARTICVLVS XI.

De Cenchro.

Ambrosin.
de serpent.
l. 1. c. 12.
Nomen.

Cenchri nomen Latini a Graecis desumpserunt. Dicitur enim his *κέγχρο*, *κέγχριδιὰς ὄφις*, ut apud Dioscoridem legitur, *κέγχρινης*, et *κέγχρις*, ut apud Nicandrum: *κέγχρινη* apud Varinum: *κέγχριτης*, et *κέγχριδιος*, ut apud Lexicographos. Dicitur vero ita a milio, seu quod quibusdam notis milii instar exornetur: seu quod tempore tantum milii appareat, ut Ethymologus reliquit: seu quod florente milio sit perniciosior, ut Aëtio placet: seu quod colorem milii plantae referat, ut Avicennae et Olao Magno placuit. Ideo ab aliquibus *Miliaris* appellatur. Nobis prima derivatio placet. Nicander eum *λέοντα* vocat, vel quod squammae ejus instar Leonis Lybici sint variis notis distinctae: vel quod cauda erecta, more leonino se ad pugnam parat: vel quod more leonis sanguinem humanum exorbeat. Quidam iaculum dixerunt, sed perperam, ut in sequentibus apparebit. Avicennae est *Famusus Aracis*, et *Aspis diversicolor*. Alberto, *Arachis*, *Centris*, *Miliaris*, et *Falivisus*. An *Serpa Serena* serpens Siculus, subalbidus, longitudine humanum corpus, brachium circa carpum crassitudine aequans, venenosus ut Masfarias ad Gesnerum scripsit, referri ad eum possit, difficile est dictu, cum nullas notas apposuerit.

Nicand. in
Theriac.

Descriptio.
Lucan.

Pharsal.
l. 9.

Longitudine est duorum cubitorum figura crassa in tenuem abeunte, et colore viridi, ad luteum tendente, qui maxime juxta alvum apparet. Lucanus marmor serpentinum Thebis advectum pluribus maculis aemulari scribit. Nicander

quoad crassitatem et longitudinem nihil determinat, quod et grandior et minor reperiat: totum vero maculosum esse ait.

Inveniuntur in Lemno, et Samo, in qua mons Mosychlus. Hinc Nicander:

Locus.
Nicander
in Theriacis.

Atqui cum rapidis fervescens Solibus aestus

Ardet, in horrida se sylvarum devia confert,

Imbellesque rapax venatur praedo bibentes:

Perclivere Sai juga, frondosive Mosychli,

Sub viridis quando frigentibus abietis umbris,

Securi recubant, grege circum errante magistri.

Morsum Cenchri symptomata quae in morfu viperae occurrunt, excipiunt: sed in primis aquae in ventre inferiore, qualis in hydrope generari solet collectio, ut Nicander notavit: ut Dioscorides et Aegineta, putridum primo ulcus, post partium tumor, tandem lethargus. Erastriatus jecur, intestinum colon, et jejunum ingenti putredine corripit credit. Remedia ex illorum Censu sunt, quae viperino morfu adversantur. Commendantur praeterea, satureja sylvestris, radix menthae saracenicae, gentianae, et aristolochiae: maxime vero Ciconiae caro, et reliqua membra.

Venenum et
Remedia.

Plin. H. N.
l. 20. c. 22.

Natura.

Maximo aestu per montes vagatur: rubus et spinas fugiens per retum tramitem incedit: et animalia cauda implicat, apertisque jugularibus venis sanguinem sorbet.

ARTI-

Ambrosi
l. 1. c. 13
Nomen

Descriptio
Niconii
Otriv. l.
cap. 16.

Locus.
Lucan. in
Dialogo
Diptadib

Venenum

Natura.
Actian. l.
4. l. 8. c.

ARTICVLVS XII.

De Acontia seu Iaculo.

Ambrosin.
l. 1. c. 13.
Nomen.

Serpens hic ἀκοντίας Graecis ἀπὸ τῆς ἀκοντῆος quod jaculi instar se vibret. Hesychio est ἀκόντιζος, Nicandro ἀκοντίλη, Varino ἀκοντιξός. Latini *Iaculum* vocavere; Author libri de Natura, *serpentem volantem* ob celerem motum; Aëtius *Cenchritem*, *Cenchritam*, et *Aspidem acontiam*; quidam *Chersydram*: Sylvaticus *Acoran*; Abensina *Cofezati* et *Altararat*. Lemni incolae *Sagittarium*.

Descriptio.
Bellonius
Cerv. l. 2.
p. 16.

Is quem Bellonius vidit, erat tres palmos longus, et digitum crassus. Colore cinereo, sub ventre albo, juxta dorsum squamatus, juxta ventrem laminis munitus. A cervice nigra duae albae lineae per longitudinem dorfi ad caudam usque percurrerant: deinde, maculis nigris oculi figuram aemulantibus distinguebatur, ut bene lenticularis a quibusdam dictus sit. De eo cujus icon in Musaeo Senatus Bononiensis habetur ita Ambrosinus. Est crassitudinis baculi, longitudinis trium circiter pedum. Caput habet magnum coloris cinerei, reliquo corpore fusco praeter ventrem, qui ad colorem minus obscurum vergit.

Locus.
Lucan. in
Dialogo de
Dipsadib.

Non inveniuntur in Germania, ut Agricola prodidit. In Aegypto et Lybia reperiri, Lucanus et Marcellinus prodidere. Visi et in Norvegia ab Olao Magno, a Bellonio in Lemno et Rhodo. An in Calabria et Sicilia occurrant, quod Matthiolo relatum, dubium. Qui inde a circulatoribus deferuntur, et Boae ac Serperigenae nominantur, pinnas longas et acutas a capite ad medium usque corpus gerunt, quibus sese in altum attollere possunt.

Venerunt.

Morsum majora quam viperinum ictum symptomata insequuntur; putredo inprimis et carniū defluxus. Remedia ex capite de vipera peti possunt.

Natura.
Aelian. H.
A. l. 8. c. 13.

De *Natura* hoc duntaxat constat, tam in locis viarum publicarum abditis, quam in arboribus, capite in-

tra frondes occultato, degere: jaculi modo serpendo ruere, et quidem tam valide, ut spacium viginti cubitorum transfiliat; et humi jacentem, antequam infiliat, primo sese contorquere.

Fel ejus habet in Medicina usum. Aëtius ex eo cum lapide scythico trito collyrium parat, contra diurnas suffusiones.

Vsu.

Albertus duplicis generis esse scribit. Alios mortem sine sensu inferre. Alios diurno dolore fatigare.

Vt vero hoc incertum, nec cujusquam autoritate probatum; sic certum est, non unius generis esse. *Texmineni* enim, quem et *Micoatl* vocant, serpens est apud *Quanahuacenses*, praelongus et tenuis, cujusmodi etiam caput cernitur, ventre livido, dorso fusco. Vibrat se ex arboribus in homines et hominum oculos. Virulentus est, nec ultra caelum assurgit. Recta incedit, corpus minime in spiras convolvens. Ille quoque qui in agro *Tigurino* rustici brachium ita laeserat, ut carne nudaretur, baculi crassitudine, et trium vel quatuor pedum longitudine ex genere *Iaculorum* erat. Bononien-

Differentiae.

Nieremb.
H. E. l. 12.
c. 29.

fium etiam *Acontias* a *Iaculo* Bellonii differt, *Ambrosinus alterum* vocat. In Hungaria quoque qui *Decurtati* vocantur, de quibus superius quaedam, in homines eminus, jaculi modo infiliunt. Apud *Indos* in campis et locis subterraneis inveniuntur, qui velocissimis saltibus serpunt, et homines eo potissimum tempore, quo prolem educant, aggrediuntur. In *Hispaniola* habentur perexigui, coloris viridis, qui sola cauda arborum ramis haerent, reliquo corpore pro-pendentes, praetereuntes laedunt. Apud *Sabaecos* versantur coloris rubicundi, longitudine palmi, qui in homines infiliunt, nec tantum ictu, sed et tactu nocent. Scholiastes denique *Nicandri* sub nomine *Iaculorum* non tantum hos de quibus egimus venire scribit: sed et illos, qui celerrimi et inno-

Aelian. l. 6.

de Iaculo

A. l. 12.

de Iaculo

A. l. 12.

de Iaculo

A. l. 12.

Nieremb.
H. E. I. 12.
c. 8.

innoxii sunt. Huc pertinet serpens *Polpoch*, de quo ita *Nierembergii*. In agris provinciae Iucatanensis offenditur monstrificum quoddam serpentium genus, tres dodrantes cum maxime longum, brachium crassum, aut fusco exsaturatoque tinctum colore, sed a capite ad quinque unciam longitudinem nigro et candenti varium, lato et compresso capite, oculis magnis et splendentibus, et cauda quae reliquo corpori crassitudine non cedit, non dissimilis scorpioni, nec unguium terrore aelurorum magnitudini cedit. Nec vero uno tantum modo maleficum est animal, sed cauda pungens, et ore mordens. Visuntur magna ex parte hi serpentes arbores amplexi: cum vero ictu virus jaculari volunt, si solo consistant, visum hominem e longinquo infectantur, cauda supra caput contorta atque convoluta se rotantes in eum, atque ita brevi saltibus attingentes;

Cum vero arboribus inhaerent, ita caudam capiti adjungunt, ut arcus repraesentent figuram, et jaculi sagittaeve more, sese non sine strepitu qui sentiri possit, jaculentur atque contorqueant. Ictus est exitialis intra tres dies ictae partis carne decidua atque putrescente: ossibus vero nudatis, et in colorem fulvum vergentibus, et adeo faetido odore exhalante, ut omne rapacium avium genus invitetur ad carnificinam. Adjunt indigenae ictu ejus non inferri vehementem dolorem, sed universi corporis sensum potius hebetari atque torpescere, atque ita ictum hominem velut temulentum mori. Sibila edit cothurnicum cantui haud dissimilia, quae praeterquam quod longius audiuntur, nomen serpentis, quod *polpoch* esse diximus, exprimunt, non sine vehementi formidine atque fuga indigenarum.

ARTICVLVS XIII.

De Dryino.

Ambrosin.
l. 1. c. 14.
Nomen.

Contiam excipit Dryinus, tum quod ejus icon cum jaculo Bellonii belle conveniat: tum quod Scalliger eundem a jaculo ob similitudinem non discreverit. Nomina plura obtinuit. A Scaligero et Grevino dicitur *Querculus*, aliis *Ilicinus*. A Graecis, vocatur *δρύνος*, et *δρύνης*, a *δρῦς*, seu quod in quercubus lateat: seu quod a crabronibus vexatus continuo in quercum confugiat: seu quod squamis cortices quercus aemulantibus tegatur: *χέλιδρος*, quod aspera cute adinstar testudinis sit munitus, *κλίιδρος*, *Alidrat* cuidam scriptori seu *Cherisidal* qui addit fumum a terra excitare, et nonnisi in interioribus Africae reperiri, *Andrias* Olao; *Durissos* Abensinae, *Glandosa* Alberto, *Dendrogail* modernis Graecis, ut Bellonius prodidit. Quidam et *Bryinum*, et *Hydrum* seu *Cherfydrum* dictum esse volunt. *Bryinum*, quod relictis interdum muscosis locis (*Βρυόν* villosum illud in arborum truncis dicitur) prata petat humida, ubi moluridas locustarum species,

Aelian.H.A.
l. 9. c. 42.

Bellon. observ. l. 3. c. 51.
Nicand. in Theriacis.

et partus ranarum imperfectos venatur. *Hydrum* quod per humecta convallium loca libenter divageur.

In *Descriptione* in diversa abeunt auctores. Nicander *Caput* ei *Natricis* capiti aequale assignat, *tergus* album. Agricola longitudinem et crassitudinem mediocris anguillae, *tergus* cinerei coloris, in capite convenit. Wottonus illi tribuit longitudinem duorum cubitorum, *Corpus* obesum, squamas asperas, in quibus parvae muscae nidulantur; colorem tergoris subatrum, *caput* hydro aequale sed latiusculum, nec ita acuminatum. In tantam aliquando molem excrecere Bellonius scripsit, ut sacco impositum rusticus per duo milliaria, quin interdum quiesceret, ferre non potuerit. Idem spodium foeno replevit, quod humani cruris crassitudinem adaequabat.

Veneri proprietatem accurate descripsit Nicander, his verbis. *Quodsi cui prehensum Dryinus tallumne pedemve Luserit, a toto se spargens corpore fertur Tristis*

Agricola de Animal. subter.

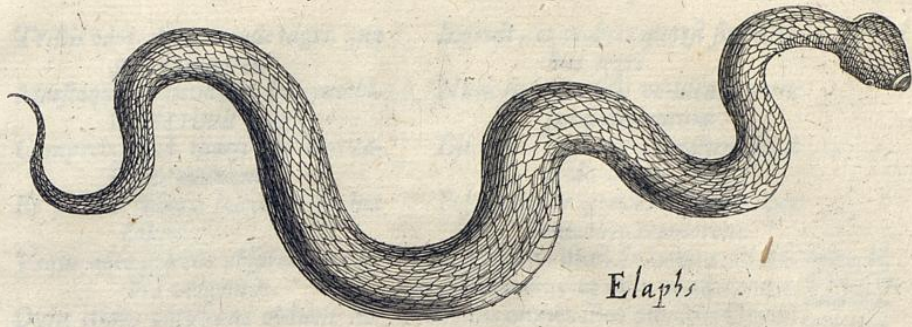
Wotton. l. 6. de Differe. Anim. c. 20.

Bellon. Observ. l. 3. c. 51.

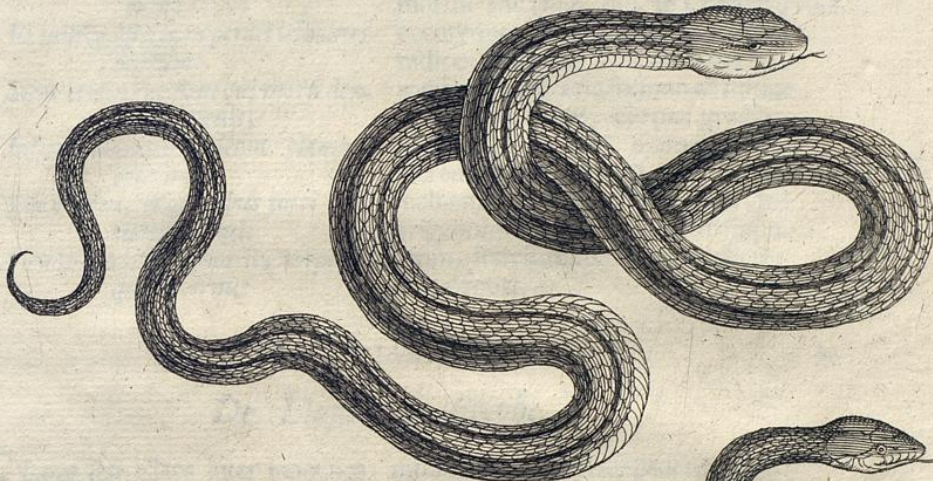
Venerum.

Dryinus . *Stinckſchlang* .

Elaphs

Anguis Aesculapii Vulgaris

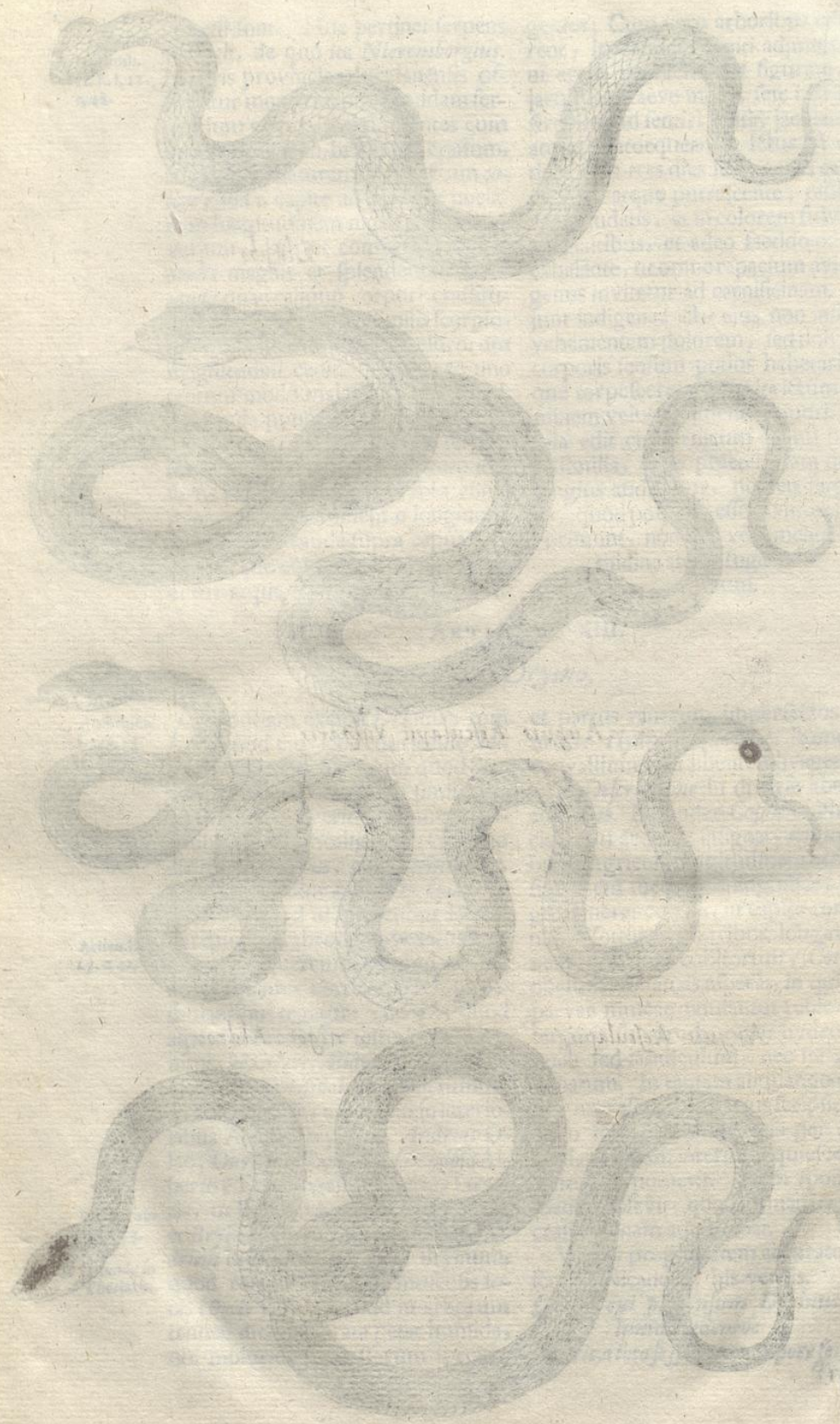
Anguis Aesculapii

niger Aldrov.

i de
sub-
l.
fre-
20-
Ob-
i-
7.

Ambr
H. S. 1.
c. 15.
Nomen

Bellon.
l. 2. c. 5

Fallop.
memoril
14. et 2

Descrip

*Tristis odor, surguntque nigri, qua
plagatumores,*

*Maestaque tristitia, et lacrymabi-
lis opprimit angor*

*Comprehensam morfi quadam ca-
ligine mentem*

*Et periens nimio flaccescit forma
dolore :*

*Vsque adeo pascens absunit mem-
bra venenum,*

*Quin etiam obfusans obducit lu-
mina nubes*

*Et misere affectum perdit lethaliter
aegrum.*

*Sunt etiam ejusdem qui morfi den-
tibus anguis,*

*Instar balantum soleant clamare
caprarum*

*Sive ovium, et gravibus torti cru-
ciatibus анги.*

*Pallidus urinae liquor it, torpens-
que veterinus*

*Ingruit, et crebris quasi singulti-
bus aegri*

*Nunc similem felli vomitum, nunc
sanguinolentum*

*Ejiciunt, ipsumque malum facit
arida labra,*

*Postremoque gravem fundit per
membra tremorem.*

Symptoma illud de balatu, ab Aë-
tio, Aegineta, et aliis confirmatur.
Aelianus omnes illos affectus Dryini
morfi adscribit, qui in Chelydro
occurrunt. Videntur ei quercuum
radices resistere. Inflexae enim hae
et circumvolutae, a summo ad imum
sensim deficientes, corpus gradien-
tis Dryini imitantur, ejusque chara-
cterem ferunt. Dioscorides Aristo-
lochiam cum vino laudat: Grevinus
origanum contusum et morfi impo-
situm, lixivium cum oleo, et theria-
cam probat.

Aelian. H.
A. 1. 4. c. 17.
Porta Phy-
togno. 1. 4.
cap. 2.

ARTICVLVS XIV.

De Elape seu Elaphe.

ELops seu Elaps inter innocuos
serpentes a Nicandro ponitur.
Quidam *διὰ τὸ ἐλάειν τὴν ὄψα*, quod
visu destituatur dictum opinantur:
et fortasse cum Caecilia confun-
dunt. Alii ab *ἐλαφος* Cervo dedu-
cunt; seu quod more Cervorum sint
meticulosi; seu quod celeri cursu fe-
rantur. Bellonius cujusdam serpen-
tis in insula Lemni meminit, quam
Laphiati vocant, eundemque cum eo
qui veteribus Elaphis arbitratur. Fa-
cit et Fallopius cujusdam quem *Cer-
vonis anguem* vocat mentionem; ut
et *Cerveri anguis*: sed cum illum Ca-
primulgum, hunc Anzam, quo no-
mine apud Patavinos anguis *Æscu-
lapii* venit, vocet, diversos ab isto
concludendum est.

De Descriptione ita *Ambrosius*.
Monachi qui commentati sunt in Me-
ssem promulgarunt serpentes quos-
dam cervinos similes esse nigris illis,
qui multis in regionibus, et potissi-
mum in Apulia sunt notissimi, neque

multum veneni participant: quapro-
pter per hos forte Boas intelligere
voluerunt. Nos in Musaeo Illustris-
simo Senatus Bononiensis, quod olim
fuit doctissimi Vlyssis Aldrovandi, in-
venimus coloratam iconem serpen-
tis, longitudinis trium pedum circi-
ter, cujus venter lutei est coloris, et
tergus coloris Leucophaei, cum tri-
bus lineis nigris a capite ad caudam
usque percurrentibus: sub icone
haec nomina extant scripta. Elope,
vel Elape, forte Nicandri, Elaphis
quorundam, Laphiati, incolis Lem-
ni insulae apud Bellonium. Elephan-
tias, forte et Cervone. Quamobrem
ut lectores hujus animalis figuram
contemplari possint, illam hoc in lo-
co exhibemus.

Morsum ejus volvulosa tormina
sequuntur, si Aëtii Elaps, cum no-
stro idem est. Contra eum, com-
munia auxilia, illa inprimis quae u-
rinam cient, profunt. Nec non sal-
samentorum cibus.

Plin. H. N.
1. 32. c. 5.

Ambrosin.
H. S. 1. 1.
c. 15.
Nomen.

Bellon. Obs.
1. 2. c. 51.

Fallop. de
tumorb.
14. et 22.

Descriptio.

De Angue Aesculapii.

Angui Aesculapii nomen a tutelari Aesculapii nomine inditum est. Dicitur et *Anguis* simpliciter et quasi per excellentiam: quod forte solus inter serpentes beneficus et innocuus sit. Aeliano est Pareas, Graeci *παρεία* et *παρεία* scribunt, seu *παρά τὸ πεφουριωμένος καὶ μεγάλας παρείας ἔχειν*, quod maxillas quodammodo turgidas habeat seu a *πάροισιν*, quae vox aliquanto *παῖον* mitem et mansuetum significat. Lucanus Phariam vocat: nonnulli Pagerinam. Apud Hesychium et Varinum legitur *πυρρίαις*, a colore sic dictus, quem cum hoc eundem esse vehementer dubito.

Descriptionem

si species, oblongus est sublutei aut potius porracei obscurioris coloris, sed magis circa tergus nigricantis, Pars inferior albescit paulo in se subviridis. In quibusdam nota quaedam forma crucis ex squamarum ordine apparet, si aliquibus credimus. Aelianus lato ore esse dixit; Ovidius illum qui Romae pestilentiae tempore cristis insignitum, poetica forte licentia. Maxillae dentibus utrinque multis valde acutis armantur. In cervice duae parvae eminentiae conspiciuntur, inter quas locus vacuus. Sceleton hic exhibemus. In eo sequentia M. Aurelio Severino observata. *Larynx* nulla, sed *arteriae asperae* caput teres, et tonsus, ut fistula, ubi linguae radix inde inchoans, in confinio scilicet terminantis maxillae inferioris. In tunica peritonaeide, vesiculae plurimae oviculorum instar. *Hepar* multo superius ventriculo. Huic quidem finienti non illi adhaeret *vesicula fellis* e vena cava descendens. Alterno latere splen pusillus, pisum referens, ruber. *Ventriculi* fundus corpus universum determinat fere. *Renes* infimi utero proximi, his cava quinque binos insignes ramos mittit. *Intestinum* fere unum, quamvis Baldus Angelus Abbatius colon distinguit. *Vteri* cornu cauae applicitum.

Aelian. l. c.
Ovid. Metam. l. 15.Zootom.
Democrit.
p. 363.

Glandula oviformis supposita lieni, fundo ventriculi adhaerens; glandulae autem cholidochus, perforans ipsam ad intestinum.

Invenitur plerisque in locis, Germaniae, Italiae, Hispaniae, Poloniae, etc. in Asia etiam Africa et America. In Italia tam familiariter cum hominibus vivunt, ut et in lectis inveniantur. Idem saepe et in Lemno insula accidit, ut apud Leonem Allatium habetur.

Locus.
Allat. in l.
de opinionibus
Graecor.

De *Natura* dici potest, benignum quidem esse, et mitem, sed qui irritatus feriret. Plinius per menssem luna instigari scribit, Ambrosinus juvenis cujusdam exemplum adfert, qui cum eum complicare in nodum conaretur, ita admorsus est, ut copiosus sanguis proflueret. Excrementa ejus moschi odorem spirant: vix tamen omnium, aut omni tempore. Romae in domibus olim pascebatur. *Nisi incendiis semina exurerentur, non esset fecunditati eorum resistere* inquit Plinius.

Natura.
Plin. H. N.
l. 29. c. 4.

De *Vsu* ita Plinius. *Prodest vicus comprehensus, et in aqua contusus, si foveatur ita morsus. Quin et inesse ei remedia multa creduntur, et ideo Aesculapio dicitur. Democritus quidem ex his monstra quaedam conficit, ut possint avium sermones intelligi.*

Vsu.
Plin. l. c.

Duplicis sunt generis. Alii pallidiores: alii, nigredine perfusi quorum icones damus. Wottonus totidem Syriacorum facit. Alii aeris referunt colorem: nigricant alii. Morsum tumor duntaxat et levis inflammatio excipit. In Africa, ejusque in Mauritania monte Ziz qui vagantur, prandii tempore micas de mensis cadentes legunt. Tales et apud Pyrenaeos Bigerones haberi, testatur Scaliger. In Norvegia vaccino aut ovino lacte aluntur, et plerumque in infantum cunis, fidi ipsorum custodes dormiunt: verum si quando incendio domus deleantur, aut pestilentia incolae pereant, in antris con-

Differentia.

Scalig.
Exerc.

Hydrus

Hydrus

Hydrus

Hydrus

Hydrus

Hydrus

Boicininga

Boicinininga aliter

Boiguacu

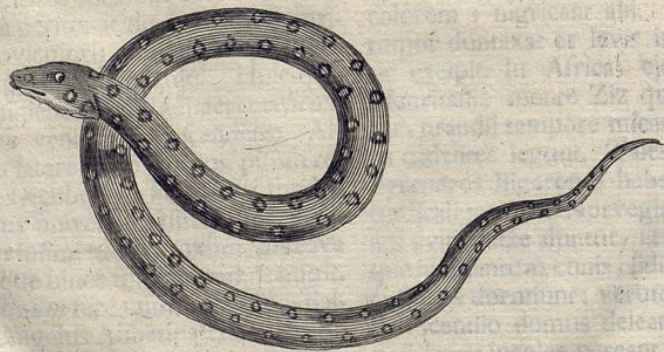
Ibiboboca

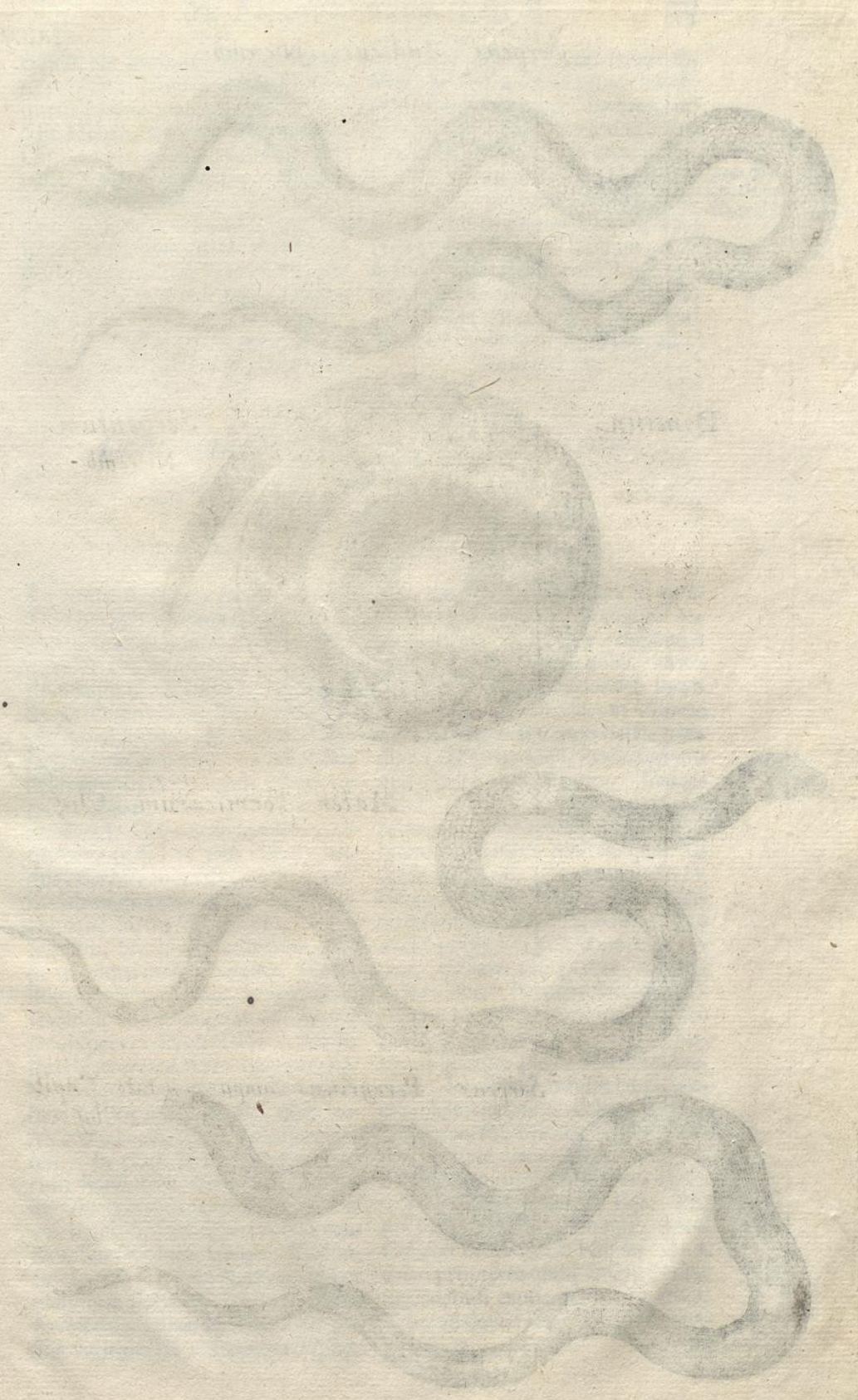
Iararaca

Amore pinima

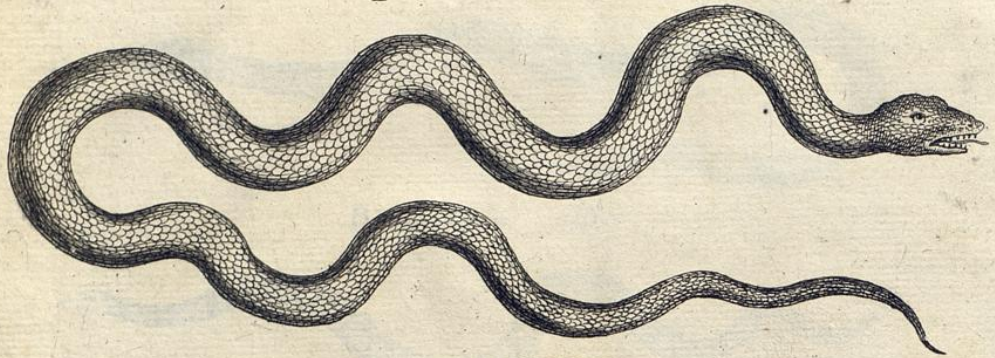

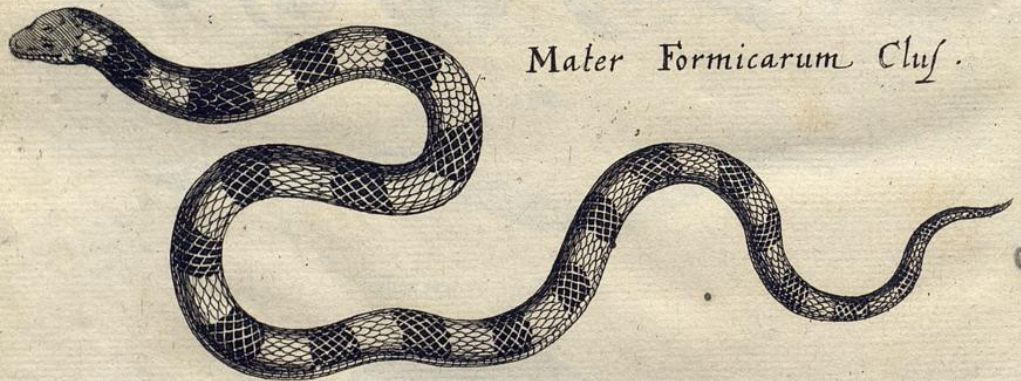
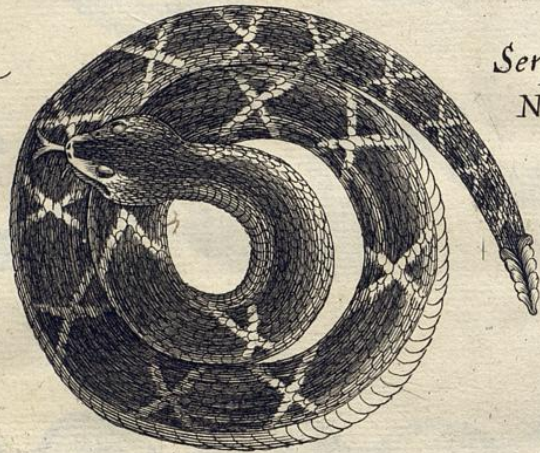
Serpens Indicus . Nieremb .

Tab.vii

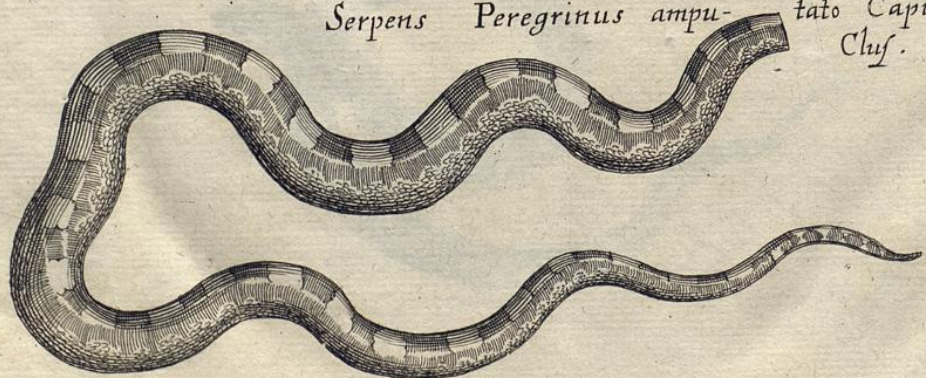
Domina

*Serpentum
Nieremb .*

Mater Formicarum Clus .

*Serpens Peregrinus ampu-
tato Capite
Clus .*

Mar.
Hist.
l.6. c

conditi ita se propagant, ut incolis graves sint. Hujus generis ille fuit, quem Marfus quidam Venetiis circumferebat, a Gesnero descriptus. Capite erat eleganti et subflavo, corpore nigricante maculis purpureis distincto. In lateribus linea quaedam secundum longitudinem conspicua erat, quae paulo supra caudam terminabat, et infra caput, per spatium palmi incipiebat. Longus erat dodrantes quatuor cum dimidio, ex plaga orientali delatus. Venenatum non fuisse inde patet, quod

circulator, caput ejus ori indere so-
leret. In Angue super omnes tenuis-
simo quem propter innocentiam
Neapolitani dicunt *Angioleta*, Bo-
nonienses *Bisognola* sunt haec singu-
laria. Cor cum caeco quodam angu-
lo ab basin assurgens, qui cum to-
to corpore et alligato vase figuram
refert calcei. *Hepar* bifidum, tum
in longum, tum in latum. Vteri cor-
nua sicut et in caprimulgo angue;
talis etiam vulva et vesiculae duae
spermatice hinc atque hinc ad
eam formam.

Sever. Zoo-
tom. Demo-
crit. p. 368.

ARTICVLVS XVI.

*De serpentibus terrestribus Excoticis, Indicis
inprimis.*

PUNCTVM I.

De Boicininga, seu Teutlacocauhqui.

Exotici serpentes varii sunt, quos
hic sub *sex punctis* trademus.
Sub primo ponimus *Boiciningam*,
quae et *Boicinininga* et *Boiquira*,
Basilienfisibus, *Ayug* Tapuyis, Lu-
sitanis *Cascavela*, et *Tangedor*, Bel-
gis *Raërel schlange*, Mexicanis *Teut-
lacocauhqui* dicitur. Tres ipsius
descriptiones dabo, quia Icones var-
iant, *Marcgravi*, *Pisonis*, et *Nie-
renbergii*. *Marcgravi* est serpens
quatuor pedes et tres digitos lon-
gus, *Corpore* in medio crassiori, ver-
sus utramque extremitatem vero at-
tenuato; in medio autem ubi cras-
sissimus, brachium humanum pro-
pe cubitum crassitie aequat. *Venter*
illius est planus: *Caput* compressum,
sesquidigitum longum et latum.
Oculi parvi: lingua teres et bifida.
Inter caeteros *dentes*, quatuor ha-
bet reliquis longiores, falcatos, al-
bos, acutos instar spinae, quos re-
tro condere et gingiva occultare po-
test. In pelle *squamas* habet, ve-
rum haud talis duritiei. Totum
dorsum insignitur catena pallide fla-
va, hamulis illius figura cubica con-
stantibus, fimbriatis nigro: spatium
autem intermedium inter quemlibet
hamulum fuscescit. *Latera* corporis
flavescentia cubis nigris ordine po-
sitis variegantur: nimirum duplex

ordo cuborum nigrorum in quo-
libet latere, et cuilibet angulo ha-
muli catenae dorsalis, responderet
cubus unus lateralis unius seriei,
alter alterius seriei responderet, inter-
stitio duorum hamulorum catenae
dorsi. *Venter* squamas habet gran-
diores reliquis, quasi parallelogram-
mas, pallide flavescentes. *Caudae*
autem in extremitate adnatum est
corpus parallelogrammum, paulu-
lum compressum, constans quasi ha-
mulis catenariis singulari modo in-
vicem aptatis, ut cymbali modo ser-
pens sonum eo edat, et e longinquo
audiri possit. Quot annorum ser-
pens decem tot partes crepita-
culum hoc. Serpens decem anno-
rum habet crepitaculum hoc lon-
gum duos digitos aut paulo plus,
latum quoque plus quam semidigi-
tum. Substantia constat laevi, gla-
bra, pellucida, sicca, coloris ex albo
et cinereo subfuscescentis. Serpens
est apprime venenatus, nec Anti-
dotum cognitum contra illud virus.

De eodem serpente ita *Piso*. Pri-
mo serpens ille *Bocinininga*, quem
Cascavel et *Tangedor* Hispani nomi-
nant, propterea quod sonitum instar
tintinnabuli cauda edat, in triviis
juxta ac deviis locis cernitur, tam-
que

Piso de
Med. Bras.
l. 3.

que celeriter proreptans, ut volare videatur. Huic tam pernicioso colubro, benigna natura, cautionis quasi gratia, nolam addidisse, ut illius sonitu, admonitus quilibet tempestive sibi caveat a vicino hoste. Brachii est crassitie, longitudine interdum quinque pedum, lingua bifurca, dentibus longis et acutis, colore fusco, et ad flavum vergente. Quotannis articulus, quo infestare solet, incauda crescit, cujus extremitate in anum hominis immissa, mortem infert confestim; venenum autem quod ore vel dentibus infert, multo lentius vitam tollit. Ex vulnere mox sanies cruenta effluit, caro livet, ulcusque paulatim serpit. Ad remedia extrahentia, vulnus dilatantia, scarificationes, cucurbitulas, et si pars laesa intercipi possit, ad vincula festinandum, idque junco lacape cui remedio maxime fidunt Brasiliiani; sin minus, cauterio utendum est. Interim dum veneni qualitas ad cor penetrat, curandum ut interiorius praemuniatur Tipiocae haustu, sudoresque evocantibus insistentibus. Praesentissimum prae caeteris remedium, quod Barbaris, contra hujus aut qualiscunque serpentis morsus restat, est ipsius nocentis caput, quod contundunt, contusum emplastri forma vulnere calens applicant: cui remedio simul addunt, in omni fere morsu, salivam hominis jejuni, qua perpetuo partem affectam demulcent. (Plinius l. 7. c. 2. Galen. l. 10. simplic. Scaliger in Histor. Animal. l. 11. c. 18. hanc salivae vim quoque agnoscunt) Adeoque his duobus Antidotis nituntur, ut desperent, si in illis voti compotes non fiant. Ego haec et similia remedia, quae longa illis experientia dictavit, jubente necessitate, lubenter sum imitatus. Non intermittendo tamen ea quae a veneranda antiquitate et authoribus nobis sunt relicta. Ne nimium temere hisce novitiis, aut pertinacius veteribus viderer adhaerere.

Nieremb.
Hist. Exot.
l. 12. c. 1.

Nierembergiius *Dominam Serpentum* vocat, et haec de ea habet. Non sine naturae usu reptilia sunt: nec

minus majestatem creatoris humilitate sua exaggerant, non minus bonitatem peste sua. Scit pessimis Deus juvare, scit veneno mederi: liberalem medicina opem e noxiis istis usurpat. Exordium occupet atrox serpentum genus, *Teutlacocauhqui*, seu dominam serpentum Barbari vocant, *viperam* Hispani, sive ob similitudinem capitis sive pestis. Anguis hic quaternos pedes aut amplius longus, et humanum, ubi mediocriter crassus est, latus: dorso eminenti, viperino capite, ventre ex albo pallecente, lateribus opertis, candentibus squamis, fasciis tamen pullis per intervalla intermixtis, dorsum fuscum est, luteis tamen lineis sese in ipsa spina secantibus insigne. Multae sunt ejus serpentis *differentiae*, non plurimum inter se distantes, et ictu mortem inferentes, nisi celerrime praesidiis occurratur. In spiras, irritatus, aut contrectatus ac inaequaliter caput contorquet, sed ita sibi undique cavet, ut nulla non parte se vindicet ab injuria. Excogitatum est ista humare membraterraque obruere, et ita manere donec omnino cessat dolor, aut morbus sit curatus: prospere magna ex parte eventum. Per saxa fertur celeri cursu, at per terrestria plana (quod mirum videtur) non adeo: Ob quod Mexicanorum quidem a *vento* nomen indidere, vocant *Hoacoati*. Quot annos natus est, tot accedunt caudae perstreptentia sonalia, posteriore in parte caudae vertebrarum instar connexae. Oculi sunt nigri, mediocris magnitudinis. Dentes habet superna maxilla caninos, quibus jacularatur venenum: utroque autem latere oris quinque parvi dentes supernae maxillae insunt, sed qui facile conspici a quolibet aperto ore queant. Et sinuose graditur, ictus, toto corpore hiantibus rimis fatiscit, et viginti quatuor horis transactis a morsu animam dicitur agere. Apprehensos cauda, Indi, qui eos venantur, tuto tenent appendentes: tamen torquentes collum, perstreptentes sonalibus, corpus illuc hucque

Marcus
hist. B.
l. 6. c.
Piso d.
Braf.

que jactantes, ac nihil non molientes, ut poenas de venatore sumant. Narrant multi, qui eum serpentem domi alere solent atque educare, annum integrum durare absque cibo ullo potuque, abscissumque caput decem aut amplius dies ferunt apud Panucenses in femoris crassitudinem, et longitudinem incredibiliter adlescere. Norunt cicurari posse permulti, qui eos domi alentes habent in deliciis. Venenum jaculatur caninorum tubulis; cavi enim sunt. Nec desunt, qui affirmant, vivum parere et si falso, quem admodum ex aliorum narratione constat. Cum laesus irascitur, sonalibus concussis vehementer perstrepat, erigitque collum non sine adstantium timore, nec tamen mordet, nisi compressus aut incitatus. Caninis in usus medicos servatis, pungunt. Mexicani Medici collum cervicemque, doloris capitis placandi gratia, pinguedineque animalis omnium fere nocentissimi, lumbos perungunt, sedando illorum dolori, aliasque corporis partes dolore infestatas, ac discutunt praeter naruram tumores. *Edunt* Indi eorum carnes, ac verissimum esse statuunt, corticalium carnibus, esse praestantiores, ac gustu gratiores. Linteo

convoluta quantum velis, tenui raquoque, ita tepescit illa feritas, ut vel a puero quolibet citra formidinem, aut noxam ullam deferri possit. Ajunt *caput* hujus serpentis alligatum collo, instar viperini, gutturi morbido ferre suppetias; Febrientibusque medentur puncturae serpentium omnium, quibus natura appendet sonalia, humano stercore duarum unciarum pondere, ex qua congruenti propinato, aut commanso, *picietl*, et admoto vulneri, item corniculis cujusdam arboris vulgaris novi orbis tuis, atque applicatis. Est etiam huic malo convenientissima Chipato ac provenit in calidis locis Novae Hispaniae ubique fere. Est et alius serpens, *teutlacoutraubqui* quoque nuncupatus, quinque dodrantes interdum longitudinem superans, et humerum crassitudine, nec dissimilis alteri ejusdem nominis tum forma, tum veneni atrocitate, praeterea etiam et sonalibus, in quae finitur cauda: sed hujus color pullus est, vergens in luteum, pallidis maculis (quod alteri quoque contigit) oblique sese interfecantibus. Ajunt eam esse veneni hujus vim, ut non ictu tantum, verum contactu quoque officiat: unde foritum nomen.

PUNCTVM II.

De Ibiboboca et Boigvacu.

Ibibobocam et *Piso* et *Marcgravius* describunt. Ille ita de ea. *Ibiboboca* Brasiliensis, anguis pulcher, Lusitanis *Cobre de Corais* appellatur, duos pedes longus, pollicem autem crassus, colore niveo, et nigris, rubrisque maculis variegatus. Morsus illius venenatissimus, non extemplo vitam depascitur, sed tarde se promovet. Sanatur emplastro e capite serpentis concinnato, et efficaciter apposito. Pulvis plantae *Nhambitum* et succus foliorum *Caapeba*, et *Cajatia*, vulneri instillatus, extrahit virus.

Exactius paulo *Marcgravius* suum depinxit. Ita enim de eo. *Ibi-*

boca Brasiliensis; *Cobra de Corais* Lusitanis: serpens duos pedes longus et pollicem humanum fere crassus ubi crassissimus; nam versus posteriorem partem teres est, et acutus, instar subulae. Totus *venter* est albus et splendens: *dorsum* et latera tincta. *Caput* habet squamulas albas cubicas ad oras nigras, hinc cinnabria sequitur macula, cujus squamae per oras nigrae, et ita semper rubra macula est, hinc sequitur nigra, hinc alba, iterum nigra hinc rubra et sic deinceps. Rubra macula plus uno digito est longa, duae albae et tres nigrae simul sumptae sesquidigitum longae, aequales inter se: nigrae autem

Marcgr.
hist. Brasil.
l. 6. cap. 13.
Piso Med.
Brasil. l. 4.

tem maculae totaliter sunt nigrae, albarum autem orae nigrae, venenatus est serpens.

Boiguacu aliquot species habet Marcgravius, quas ejusdem verbis exhibemus. *Boiguacu* Brasiliensis *Cobra de Veado* Lusitanis. Erat pellicis septem, et semis pedes Rhyndicos longa, in medio corpore undecim digitos lata, sensim versus caput et caudam in angustiorem latitudinem vergens, ita ut eo loco quo caput abscissum, tantum circiter quatuor digitorum latitudinem haberet, et in caudae extremitate paulo minorem. Tota autem pellicis squamis erat tecta certa serie dispositis in ventre majoribus in dorso minoribus ut in omnibus serpentibus: Elegantissime autem erat variegata; nempe per medium dorsum secundum longitudinem maculis nigris, quae catenae cujusdam majoribus partibus constantis figuram quasi referebant, ad latera autem utrinque palmum inter se distantes maculae nigrae rotundae fere, in quarum centro albo macula itidem rotunda, magnitudinem autem hae maculae habebant majorem imperiali: inter haec, attamen extra illarum ordinem, versus ventrem iterum utrinque duae series minorum macularum nigrarum discurrebant. Ejusdem coloris et similibus maculis accipiebam Septimo Augusti 1638. sed majorem priori, crassities enim corporis medii erat tredecim digitorum, longitudo autem octo pedum et supra. Ejusdem speciei unum accepi vivum tertio Augusti 1638. similibus maculis; longum quinque pedes et quatuor digitos; crassum vero, ubi crassissimus, semipedem. *Carnem* habebat albam anguillae similem. *Cor* exemprum e corpore per quadrantem horae subsiliebat. In postica parte corporis, septem digitorum intervallo ab extremitate caudae duos breves unguis habebat quasi avium, circa anum nimirum. Duplicem ordinem *dentium* acutissimorum, in utraque maxilla. Caput latum et supra oculos in duo tubera elatum.

Marcg.
Hist. Bras.
l. 6. cap. 13.

Ejusdem speciei ingentem accepi sexto Octobris 1638. inquit Marcgravius, cujus longitudo erat octo pedum et semis; crassities ubi maxima, quindecim digitorum; eratque valde nigro et albo variegatus. Carnem habebat albissimam et pinguem. *Carnem* sepelivi, et ossa post quadrimestre spatium exemi pro seculo. *Pellem* tomento replevi. Spina autem dorsi ossibus constat, et costae dura spina. Duplicem ordinem habebat dentium in utraque maxilla, quae itidem duplex erat. *Dentes* sunt acutissimi, paulum incurvi, acus pectinum referentes, splendide albi coloris, instar maris perlarum politae, serpens hic vocatur a Brasiliensibus Boaguacu, i. e. magnus; nam vidi qui integram capream deglutiverat. Non sunt venenati et caro illorum comeditur.

Alterius speciei mihi allatus decimo quinto Novembris 1639. cujus longitudo erat quatuor pedum et unius digiti crassities, ubi maxima, quinque digitorum. Squamis in ventre argentei coloris splendidissimi, reliquo corpore, nigro et albo variegati. Cauda quasi e sex annulis composita erat argenteis. Sex acutos dentes habebat in utraque maxilla.

Habui etiam ferrei plane coloris et in ventre albi, longitudine trium pedum aut circiter, crassitie ubi maxima, duorum digitorum. Habitant in aedibus et ova gallinarum exorbent. Saepius inveni in aedibus et extra plane virides, duos aut tres pedes longos, crassitie digiti articularis. Amplum his os et nigra lingua: suntque admodum venenosi, vocantur a Brasiliensibus Bor obi.

Piso eundem serpentem paucis nobis ita exhibet. *Boiguacu* sive *Iiboya* serpentium omnium facile maximus, pectus fere hominis crassus, Lusitanis *Cobre de Veado* dictus, quod Dorcades integras devoret, idque sugendo potius, quam masti-cando. Ex horum genere quidam octodecim vel quatuor et viginti pedes reperiuntur longi: Cineritio, spadiceo variegato sunt colore. Non aequae veneno, ut multi alii, turgent.
Carne

Niere
E. L. I.

Marc
Braf.
cap. 13.

Piso Med.
Braf. l. 3.

Carne eorum non solum Indigenae et Nigritae, sed et nostrates vescuntur. Famelicus hic anguis vel ex dumetis profilit, caudaeque suae nitens, horrende se erigit et strenue cum feris et hominibus luctatur, et sibilat irritatus, vel ex arbore insidiose in viatorem desilit, eumque validissimis cingit amplexibus, ita ut vel sola complexione interimat: nec minus validi atque feroces existunt duo ingentes illi *Arabo*, et *Cucuraciu*, hominibus aequae ac capreis insidiantur. Quippe omnes hujus generis solidis vertebrae et costis praeditos ex Anatome animadverti. Ictus eorum vix censetur venenatus, et per se aliquando, etiam si nullo vel leviori saltem adhibito remedio, curatur. Ita ut hi inter non venenatos serpentes, de quibus passim auctores multa testantur, debeant numerari: quibus Caninana, Macina, et Vocia annumerare licet, quod nihil vel parum saltem hominibus noceant.

Nieremb. H. E. l. 12. c. 43. His similes sunt serpentes in Regno Senegae, si Aloysio Cadamusto credendum est. Duorum enim pedum mensuram excedunt: alas, nec pedes habent ut serpentes, alioquin

immedi, et tantae quidem vastitatis, ut integras capras hauriant, nec lancinent, solide devorent. Ferunt incolae, serpentes hujusmodi congregari stans anni diebus, et migrare in loca quaedam, ubi formicarum est vis magna, quibus et color albicans quae suapte natura humiles quasdam casas instar specus serpentibus extruunt.

Nam ore terram portant, et ferunt ruminant absque calce. Diceret cli-banos aliquos vel ruscula in ordine disposita, nam ex hujusmodi casis videbis centum et quinquaginta continenter subordinatas, ut alteram sequatur altera, miro naturae ordine. Sed et contumax viribus serpens quidam est *Thema*, *cuilcabuilia* Nieremb. H. Ex. l. 12. cap. 41. enim idem est, atque cum quinque pugnant; in obvios enim impetum facit, eaque vi opprimit, ut si collo semet se advolverit, strangulet interimatque, aut salvo homine ipse coluber disrumpatur suo obnixu. Qui hujus naturam novere, eum deludunt, opposcentes arborem aut aliud cujus nexu disrumpatur, putans comprimere hominem, ut ita tandem convulsus intereat.

PUNCTVM III.

De Boitiapo, et Iraraca.

Maregr. H. Bras. l. VI. cap. 14.

Boitiapo Brasiliensibus; Lusitanis *Cobra de cipo* serpens septem aut octo pedes longus, brachium humanum crassus: Teres ac in postica parte instar subulae acuminatus; coloris olivacei, in ventre flavescens. Vestitur squamulis elegantibus quasi triangulatis. Victitat ranis; Est venenatus. *Iraraca* brevis est hic serpens raroque femicubiti longitudinem excedit, venis quibusdam in capite prominentibus instar viperarum, et haud aliter quam ille stridens: rubris et nigris maculis insignis, caeterum terreo colore: Ejus morsus venenatus non minora adfert symptomata, quam

vel reliquorum serpentum, exceptis iis qui lente et clam vitam depascuntur. Ipsa fera postquam vulnus infixit, a cute, cauda, capite et intraneis repurgata, et in aqua radice Iurepeba, cum sale, oleo, porro, anetho et similibus cocta, a vulneratis comeditur, magnoque illis solet esse praesidio. Convenit denique prae caeteris, *Caatia*, quae merito *Herva de Cobras* dicitur, quod foris et intus exhibita, hujus aliorumque serpentum morsus facile restituat.

Idem feliciter praestant acini arboris Suibira, contrusi et morsibus applicati.

*De Caninana, Serpente mansuesacto, Apachycoatl
et Alatis.*

Piso Med.
Braf. l. 3.

Caninana Serpens, ventre est flavo, dorso autem viridi, octo circiter palmos longus, inter minus venenatos habetur: ovis victitat et volucris: Capite et cauda resectis, ab Afris et Americanis comeditur. De peculiari illius Antidoto, nihil adhuc certi affirmare possum. Vulgaribus alexipharmacis sive Europæis, sive indigenis supra enarratis malum si quod infert facile expugnatur. Familiare autem illud decoctum antidotale, ex radice Iurepeba, cum pauxillo salis huic aliisque morfibus vel puncturis venenatis saepe applicandum est, nec non fructus Ananas viridis, isque in cataplasmatibus modum contusus. Denique si necessitas ulterius urgeat, pars laesa scarificetur, moxque vivus gallinaceus pullus imponatur.

Nieremb.
H. E. l. 12.
cap. 40.

Ali vidimus ab Indis, ait Franciscus Hernandez deliciarum gratia, colubros quosdam *virides*, qui allati ab agris, pollicari tantum magnitudine, in femoris crassitudinem applicentur et adolescant. Vbi pro antro est illis dolium stramento indul-

gentiæ gratia emollitum, ubi magna ex parte quiescunt, vivuntque, nisi cum edendi est tempus. Tunc enim egressi cubile, aut humeros heri amice conscendunt, benevole terrifici animalis amplexus tolerantis, aut epistillis, in medio contracti in spiras, rotamque magnam aequantes, innocentissimi vescuntur oblati, atque quiescunt.

Serpens quidam est apud Pamerens quinos prolixus cubitos, et quatuor digitos latus, Squamis nitidis, albo nigroque variantibus colore: *Apachycoatl* vocatur, et mortuæ minime exitiali.

Nieremb.
H. E. l. 12.
cap. 45.

Alati serpentes in Florida reperti alii eatenus instructi, ut posse tolli et volare demisse viderentur. Americus Vesputius quoque invenit Indos piscatores, qui serpentem alatum craticulae lignae impositum affabant. In tuguriis complures ejusmodi serpentes vivos habebant, quorum pedes vinculis alligati, faucesque funibus constrictae erant, ne quid hominibus noxae inferrent.

Nieremb.
H. E. l. 12.
cap. 36.

*De Bojobi, Tetrauchcoatl, Tleoa seu igneo, sanguineis
et Trinbutili.*

Piso Med.
Braf. l. 3.

Bojobi Brasiliensibus, Lusitanis *Cobre Verde*, ulnae est longitudine et pollicis crassitie, coloris porracei et pulchre micantis. Aedificiis gaudet, neque ulli nocet nisi irritanti: morsus tamen illius venenatus, remedio quamvis eximio vix cedit. Radix autem illa nodosa herbae Caapia contusa et ex aqua pota, summopere prodest, caeterisque herbis Antidotibus, facile palmam in hoc casu praeripit. Miles quidam gregarius anguem hunc inter arbuta latitantem, dum pede forte conterit, ab eo in femore demorsus, paucis post diebus, toto

corpore tumefacto et livescens, deficiente radice Caapia, caeterisque remediis frustra adhibitis, praesentibus commilitonibus, quam miserime exspiravit. Idem videtur cum illis de quibus supra ex Hernandez.

Tetrauchcoatl serpens est tres drantes longus, ac digitum crassus, cujus ictus pestilens est; *dorsum* nigrum, *venter* candescens ex pallido, et rubescens inferna cauda, *venter* autem et cauda punctis nigris conspersa, *caput* nigrum, ac torque circumcinctum luteo. Remedium morsus est, ictum locum sugere, sed commanso prius piciet, ne venenum noceat

Nieremb.
H. Exot.
l. 12. c. 35.

Nieremb.
H. E.
cap. 3

Nieremb.
Ther.

Aelian.
A. l. 1.

noceat praesidium adferentibus, quod etiam velut egregium antidotum admoveere expedit vulnere: nec solum adversans illatae noxae, sed ipsis quoque serpentibus infensum et inimicum.

Tleoa seu *igneus coluber* anguis est sesquidodrantem longus, ac digitum crassus *squamis* albis, nigris, fulvis, fuscisque distinctus. *Caput* est viperæ nostratis capiti simile, caudaque juxta finem subito attenuata, intervalloque binum tantum digitorum, quæ definit in sonalia. Lethalem infert morsum, urentemque unde evenit ei nomen. Cum incedit, in latera utrumque se convolvit, ac lento procedit gressu. Contra ejus morsum ajunt conferre tusam radicem herbae, quam vocant ancōla. Idem auctor scribit de thecoatl, seu ignito serpente: Coluber est ad sex dodrantum mensuram adolescens,

triumque digitorum crassitudinem. Vivit montanis locis, et lethalem infert morsum: color est fulvus, sed dilutior circa ventrem, ac vergens in cinereum: sinuose incedit, in utraque sese latera contorquens, vivit in montibus Tepotlanicis.

Sunt tamen *alii serpentes*, qui aspectu referant ignem, octo pedibus longi, colore sanguinei, qui noctu inflammati apparent, ut ignis aliquis videatur, quemadmodum Antonius Herrera prodidit. Scribit quoque Franciscus Hernandus vocari *cum-coatl* colubrum, qui nocturnis tenebris splendeat, qui et letifer morsu, quatuor longus cubitos, et brachium crassus.

Serpens est Panucinus, longus ac latus, albis et nigris distinctus maculis, trinuicili vocatus, quod cauda, quæ præacura est, lethali-ter pungat.

PUNCTVM VI.

De quibusdam Veterum serpentibus.

Praeter haec quæ jam enumeravimus serpentum genera, sunt et alia apud veteres obvia, quæ difficulter ad jam explicata referri possunt. Facit Aelianus cujusdam *Hyænae* dicti mentionem, quem utriusque sexus participem esse narrat. Altero anno marem, altero faeminam observari. Adstipulatur eidem Orus. Nicander quasdam Libyas angues inter innoxios recensuit. Suidas scribit de *Argolis* serpentibus, quos Alexander Argo Pelasgico Alexandriam deferri, et in flumen pro extinguendis Aspidibus conjici curavit. Gesnerus *Mergolos* etiam nominat, ex Africa delatos; sed qui et quales sint, non addit. A Hesychio et Varino τριτοσ αδδσ σφεσσ nominatur.

Clitarchus etiam, referente Aeliano, serpentes in India sedecem cubitorum generari scribit: alios etiam

multo minores pigmentis distinctos. Vittas enim a capite ad caudam pertinentes habere, alias aereas, alias argenteas, nonnullas rubras, alias aureas, easdemque celerrime pestifero ictu interimere. Meminit et alterius, puniceo coloris, quem forte *Porphyrum* Aelianus vocat, Strabo, apud Indos dodrantali magnitudine, capite candido, dentibus nullis, quem venatores in montibus meridiei obversis, ex quibus Sardi eruitur, indagant. Non mordet, sed vomitu ejus conspersus locus subitam contrahit putredinem. Quapropter, cauda suspensus, duplex veneni genus eructat; alterum nigrum et speciem electri referens, quod a vivo ejicitur: alterum simpliciter nigrum, de ore animantis prodit. Illud grano sesami exhibitum, cerebrum per nares excutit: hoc tabem inducit.

De Serpentibus Aquaticis.

ARTICVLVS I.

De Hydro seu Natrice.

Ambros.
l. 1. c. 17.
Nomen.

Tantum de Terrestribus serpentibus, sequuntur *Aquatici*, nempe *Hydrus* seu *Natrix*, *Natrix torquata*, *Natrix rubetaria*, *Boa*, *Hydrus marinus*, *Scolopendra marina*, et quidam *Exotici*. *Hydrum* ἀπὸ τῆς ὕδατος ab aqua nempe dici, clarum est. Cretensibus est *καρογός*; aliis *ἐνυδρῶς*, quod nomen generale est de illis quae in aquis vivunt; Nicandri interpreti *χέρονδρῶς*, quod in aquis et terra divagetur. Latini vocant *Hydrum*, masculinum, *Hydrum* faeminam, cuius nomen Aelianus Dryino imposuisse videtur, dum ait Hydras in Cercyra genitas, maligno flatu hominem persequentem reprimere; *Natricem* a nandi peritia; *Colubrum aquaticum*, quem tamen Plinius, dum jecur colubri aquatici et hydri tritum lithiasi subvenire scribit, ab Hydro distinguit; *Lutricem*, denique, quod apud Gazam legitur. Belluacensis et author libri de natura rerum, Naderae serpentis Germanici meminit, crassitudine brachii, colore ventris luteo, et dorso virenti, halitu adeo noxio, ut in cortice virgae recenter caesae, et ori admotae, vesicae felleae excitentur; imo fulgens gladius lingua veneno inficiatur, quod ad fummitatem usque gladii deferatur. Pede hominis vulnerato, venenum statim in totum corpus penetrat. Ideo iustus confestim suspenditur, ne ascendere possit.

Descriptio.
Plin. H. N.
l. 29. c. 4.

Pulcherrimos serpentum in orbe terrarum Plinius facit; sed nullis serpentium inferiores veneno. Nicander caput planum et humile adscribit, et dum terrestrem squalidum prodit et decolorem, videtur aquatico pulchritudinem vindicare. Alioquin aspidem forma referunt; cervicem si excipias, quae non ita lata conspicitur. Cinereo quoque sunt colore, et quibusdam maculis specta-

biles, *Linguam* bifidam habere, (falso duas ponunt) commune illi cum aliis serpentibus.

Stabulantur in Cercyra teste Aeliano, in lacu Mycleo, circa Terracinam in Italia; in palude Agnani inter Puteolos, et Neapolim, quos ipsi vidimus; in aquis calidis et Thermalibus. Ideo redemptores balnearum ad Limagum lacum; laminas ferreas crebris foraminibus pervias emissariis obdunt, ne alveos subeant. In aquis etiam corruptis plerumque reperiuntur. Adventante hyeme subterraneas cavernas eligunt, in iisque ad vernum tempus latent. In aquis autem praecipue versantur; exsiccatas terram petunt, victus conquirendi gratia. Extra aquas etiam ova parere, Aristoteles prodidit. De *Victu* hoc tradit Virgilius, piscibus et ranis vesci, gulofosque esse. Vnde Nicander *λίχνης* vocavit. Virgillii verba sunt.

Locus.

Gesner. de
serpent.

Arist. H. A.
l. 1. c. 1.
Victus.

Virgil. Ge-
org. l. 3.

*Est etiam ille malus Calabus in sal-
tibus anguis,
Squamæ convolvens sublato pectore
terga,
Atque notis longam maculosus
grandibus abvum.
Qui dum amnes ulli rampuntur
fontibus, et dum
Vere madent udo terrae ac pluvi-
libus Austris,
Stagna colit, ripisque habitans hic
piscibus atram
Improbis ingluviem, ranisque lo-
quacibus explet.
Postquam exhausta palus, terrae-
que ardore debiscunt
Exilit in siccum, et flammantia
lumina torquens
Saevit agris, asperque siti, atque
exterritus aestu.*

Recte ergo Aratus, ranas hydro-
rum cibum dixit. Fallitur tamen
saepe ab Aegyptiaca, quae Cherfy-
drum eminens conspicata, frustrum
arun-

Aratus in
Phaenomen.

Chersydrus Greuini Hydrus Natrix .

Tab. VIII

Natrix Torquata .

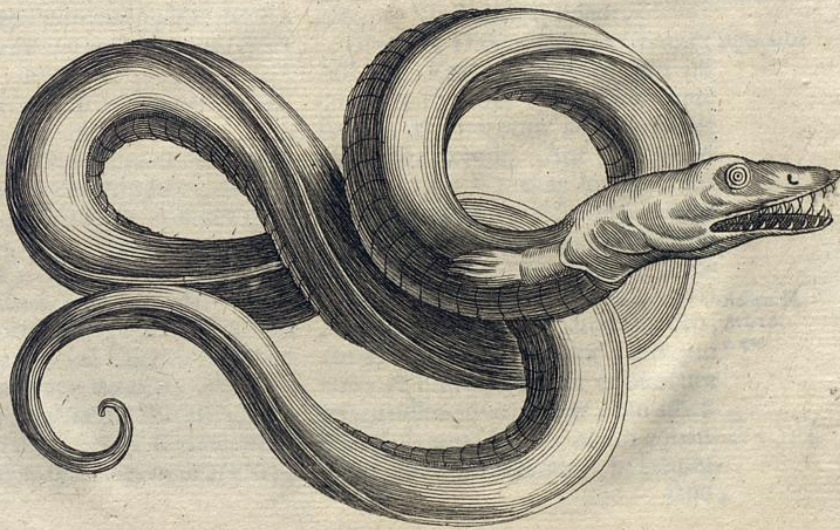
Natrix Rubetaria .

Natrix Rubetariae sceleron

Serpens Marinus .

140

Phisodon opus hinc hinc

Nara

Rhodi
Aelian
l. 8. c.

Colun
R. R.

Vene
gnac
del.

arundinis transversum arripit et gestat ne deglutiri possit: nec ille tam aperto ore ut utrumque absorbeat.

Natura.

Ad Naturam duo ipectant, *venenum*, et *lapis* quem in capite gestat. De veneno abeunt in diversa auctores. Cardano nihil venenati habent, si per viperas undam incolentes, Chersydrus intellexit. Caelius Rhodiginus in terra faeviolem, minus in aqua facit. At Aelianus ex Apollodoro tam perniciosum scribit, ut et cadaveris ejus contactus perimat. Plinius nulli hac in parte serpentum generi inferiorem dicit, ut supra alatum.

Rhodigin.
Aelian. H. A.
l. 8. c. 5.

Columella.
R. R.

Columella denique, excicata uligine, in qua Narices morantur, caecos saepe morbos contrahi, quorum causas Medici perscrutari minime possint, addit. Ut sit, Daedalus et Euridice Orphei uxor, ictu Chersydri periisse traduntur. *Lapis* a deglubito evomi creditur. Quidam eum cauda suspensum foliis lauri suffiunt, et per Deum ut lapidem ejiciat, orant, quod non minus superstitiosum quam blasphemum est. Hollerius vas aqua plenum suspensum subjicit; lapis ejectus totam absumit. Sed de eo alibi.

De veneni signis ita Nicander.

Pessima quas fecit plagas haec signa sequuntur.

Arida tota cutis circum putret horribilemque

Elevat aspectum, magni ignitque dolores

Tandem hominem interimunt, mox plurima pustula surgit,

Ac aliae ex alia bullae se parte rependunt

Et miserum diris turbant affectibus aegrum.

Adde his, vomitum cholerae faetidae, quem vel tertia hora, vel tertio die mors excipit: vulneris dilatatio et nigredo, ex qua nigra et faetida sanies extillat, quod apud Aëtium et Abensinam habetur. *Morsui* Dioscorides origano trito et cum aqua subactio, vel Cortice Aristolochiae, radice querna, occurrit: Aegineta, nasturtio sylvestri, aut asphodeli fructu, vel semine faeniculi: Plinius ipsorum hydrorum je-

core et eryngio: Apulejus verbenaca: Aëtius theriaca, mithridatio, et drachma nucum cupressi, cum aqua portione baccarum myrti, et melle aut vino: Celsus, panace, prasio, et satureja: Abensina, emplastro ex calce, calamintha montana, Cortice radice quercus et oleo parato. Pareus in quodam admorso, qui cum manu ori admostra, vulnus fluxisset, in tumorem quoque linguae, et brachii, cum dolore ingenti et syncope inciderat, theriaca ad sudores, et vulneris elotionem feliciter usus est.

Magni est in Medicina *Ufus*, si *Ufus in Medicina* veteribus, et recentioribus creditur. Ex *dente* dentiscalpium odontalgiam sedat, si eo scalpentur. Duo superiores superiorum, totidem inferiores inferiorum dolorem mitigant, alligati. *Adipe*, Niliaci peruncti a Crocodilis non tanguntur. *Iecur* lithiasi medetur. *Spolium* suffitum uteri prolapsi et sedis pro-

Plin. H. N.
l. 29. c. 4.

dest; quod ab Encelio proditum. Cinis in olla luto probe circumlita, igne sarmentorum vitis cremati, cum oleo permixtus ad strumas a Sylvio laudatur. *Lapis* hydropi vehementer conducit, si genuinus est. Talem esse scribit Gesnerus, si conchae aeneae aqua plenae circumligatus, quotidie cotylas duas, seu uncias decem ejusdem absumserit. Venenatos vermes fugare, Camillus Leonhardus Pifaurensis prodidit. Sumptum lapidem vesicae perfringere fabulantur quidam.

Camillus
Leonhardus.
l. 3. de lapidibus.

Pauca de Differentiis occurrunt; *Differentiae*. Alii sunt *Vulgares*, quales sunt illi qui circa thermas Porreëtanas versantur, et interdum ab ore fontis cum aqua exeunt. Aut sunt plane innocui: aut si nocent levem duntaxat tumorem aut inflammationem morsu inferunt. Alii sunt *Venenati*, et magnitudine pro ratione locorum differentes. In flumine enim Argade ad Persicam Sitracem sito, copiosi sunt, capite albo, reliquo corpore nigro, quatuor cubitorum longitudine inveniuntur, qui interdum sub aqua latent, noctu aquantibus exitio esse solent. In lacu in-

Aelian. H.
A. l. 16.
c. 42.

H. Jordanus
et c.

fano, qui ter singulis diebus saporem mutat, primo amarus, mox salus, tandem dulcis evadit, vicenum cubitorum conspiciuntur. Anno M. CCC. XCIX. die vigesima quinta Maji, sub Ponte Vrsae annis vicenum cubitorum visum, Gesnerus ex chronicis Tigurinatorum M. SS. author est. In lacum Anianum

in summo cervicis angustum est interstitium duarum forma squamularum, ubi maculae utrinque quasi triangulari figura in acutum desinunt. Deinde maculae nigrae splendidae utrinque etiam post torquem singulae conspiciuntur.

Agricola Boam, domesticam natricem appellavit.

Agricola de Animal. subterran.

ARTICVLVS II.

De Natrice torquata, et Rubetaria

Ambros. H. S. l. c. c. 18.

Nomen.

Natrix torquata nomen a circulis quibus tanquam torquibus superior animalis pars circumdatur, invenit. Scholiastes Nicandri *πυλασεφείας* vocat, seu multis coronis insignes: alii et *μυάγρης* seu *μυίθηρας*, quod muribus vescantur, et *ὄροφείας*, quod circa domorum tecta versentur, vocant. Apud Aristophanem, *ὄφεις εἰκαστοί*, domuum custodes dicuntur. *Nerophis* est modernorum Graecorum vocabulum, *Serpens niger* a Matthiolo impositum nomen. In Italia aliqui *Carbonarium* vocant.

Descriptio.

Descriptionem ex Ambrosino dabitur, de qua ille ita. Aëtius Myagrum veterum describere videtur, dum inquit, hunc anguem ex crasso in tenuem caudam abire, lato capite esse praeditum, et mures comedere, neque morsu necare, sed inflammationem tantum inducere. Hujus natricis iconem ad vivum expressam servamus in Museo Illustrissimi senatus Bononiensis, ubi tenuis conspicitur circa *collum* et *caput*, crassior penes circa *ventrem*, qui postea in caudam admodum exilem finit. *Color* tergi nigricat, circa alvum, color inter luteum, et viridem est medius lineis nigris virgatus, hujus autem nota insignis est in collo; nam maculae candicantes e pallido, instar torquis, circulum tamen non absolventis apparent. Inter utrasque maculas

in summo cervicis angustum est interstitium duarum forma squamularum, ubi maculae utrinque quasi triangulari figura in acutum desinunt. Deinde maculae nigrae splendidae utrinque etiam post torquem singulae conspiciuntur.

De Loco et Natura et aliis pauca occurrunt. In pratis uliginosis, aquis, et sterquiliniis stabulari solent. Muribus victitant, et ideo circa Lucarnum atque Verbanum lacum non interimuntur, quod iisdem vineas purgent. Vaccarum ubera fugere, et postea sanguinem sequi, Flandri prodidere, quod veteres Boae tribuunt. In fimeris quandoque pariunt. Gesnerus quandam mensē Majo quatuordecem peperisse vidit; constitutione anni pluviosa, et iis gignendis commoda. Per ora dormientium irrepere, vapore lactis fervidi illectos, iterum egredi, quorundam traditio est. An verum sit, homines in quorum os intrarunt suaviter canere, penes lectorem sit iudicium.

Natura.

Huc *Natrix Rubetaria* spectat, quae vocem sonoram et rubetarum aemulantiem edit. Maculosa est valde, et venustate admiranda, sibiloque a rusticis agnoscitur. Poloni *Pa-dalica* vocant. Ictus remedium patientis pedem; in terrae humidae serobe per diem naturalem sepelire. Iconem et sceleton exhibemus.

ARTICVLVS III.

De Boa.

Ambros. H. S. l. c. 19.

De Boa serpente paucissima occurrunt. Nomen accepit, non tam ab effectu, quod bovem inte-

grum deglutire possit: quam quod armentorum greges sequatur, et rigua vaccarum ubera sugat: et ita lacte

Agric. de an. subte.

Thou. praef. ad III. Italiae.

Sever. Zoot. moer. p. 36.

Agricola
de animal.
subterr.

lacte bubulo alatur. Salmasius a voce *δύης*, quae Aeolibus Baeoticis *βύης* deducit; *δύης* vero urinator est.

In ingentem excrescit molem, ita ut sub Imperatore Claudio ex sententia Solini, occisa fuerit, quae integrum infantem in alvo gestabat. In Calabria in eam magnitudinem crescere posse, verisimile. Nam et M. Antonius Cuccinus Episcopus Anglonensis, ad Thomasinum scribit, quadraginta et sex abhinc annis, in agro oppidi S. Archangeli, Anglonensis diaecesios, a pastore scolopi ictu interfectum, qui armenta et greges depascebat, cujus mandibulae, duorum fere palmorum longitudinis, in templo Deiparae de Vrfeolo appensae exhibeantur. Morfu inflammationem duntaxat inducere, communis est opinio.

Severi,
Zoot. De-
mocrat.
p. 36.

Huc *Anguem Caprimulgum*, quem Cervone vocant de quo duplex est M. Aurelii Severini quantum ad Anatomica, illa singularis, observatio, quam cum iconibus addo, referre libet. Prior se ita habet. *Larynx* exerta atque conspicua quacunq; cordis diductione: sub larynge *lingua* per meatum ultro citroque excurrans. Quod si sibilum ergo edit, ne quidem mirum. Haec enim velut fistula coniecta in infernam genam mediam recto ductu videtur. *Dentium* ordo superne quadruplex, inferne duplex. *Oculi* veluti vitrei. *Aspera arteria* parte anteriori circulis cartilagineis, posteriori membrana tenui et ampla satis constructa. *Oesophagus* latissimus pro corporis ratione. *Ventriculus* item amplus, in quo repertae aviculae tres nidaceae. *Cor* viscerum omnium primum et supremum apparet: Nam sunt et inferiores eo *pulmones*, qui cavi et fistulosi sunt, ductu eodem quo aspera arteria. *Magnae arteriae* descendentes reversivi duo rami, alter ad oesophagum, alter ad pulmones. *Vena cava* in parte hepatis cava: *porta* vero in gibba. Hae postquam fines hepatis excefferint, committuntur, et non ante distinguuntur quam ad *testium* confinia pervenerint: ubi primum sperma-

tica vasa promuntur: *Fellis* vesica longe infra hepar, duplicem ductum habet; alter a porta insertus *τῆ ἐκφύσεσ* per mediam quandam glandulam, forma et figura tonsillae humanae: cuius et a latere *splen* visitur parviculus satis ex rubro candicans. Alter vero vesiculae fellis tamus, ab eadem glandula ad basin dictae vesiculae procedit, media membrana cum corpore vesicae adalligatus. *Testes* situ dispares; nam dexter superior, ad quem mittit aorta spermaticum et varicosum ramum, colore albidum unum; minores deinde alios huic oblique mittit inferne. Idem in sinistro. Sed ramus spermaticus a vena cava simplex est participatus ab utroque teste. *Renes* infra testes consistunt, ex multis quasi renibus conflati.

Ab arteria magna rami conspicui descendentes oblique ad testes utroque. *Vterus* hac figura tibialium vestimentorum instar. *Cerebri* forma eadem est, quam observavimus. In alio *Caprimulgo angue*, haec observata. *Pulmo* interne cavus, oblongus, veluti sacculus ubi primum inchoat hepar, desinens mox per vesiculam ad renes usque descendens. *Fel* sub stomacho, convolutus gyris: huic adhaeret *splen* (verius enim credo, quam glandula) ex albo rubescens, parvus teresque, velut exile pisum. *Vesica* oblonga, flatu plena, sub visceribus naturalibus piscium modo, continuo ductu descendens a pulmonibus ad renes. Causam afferebat F. Thomas Campanella nostras, quod cum certis quibusdam motibus assurgat hic serpens, copia spiritus egebat, in longinquo alioquin corpore, quatenus attollere et sustinere se sursum posset. *Omentum* a fine hepatis ad usque anum. Inter nervosam et carneam ventriculi membranam *glandulae* miliares. *Vterus* non intestino, sed huic intestinum incumbit qua cervicis medium. Venae renis ramus in principium uteri, intra cujus membranas miro quodam artificio vesica latitat parva. *Masculorum* nota, cauda prolixior, solidior; maribus penes duo spinosi, quemad-

m

quemad-

quemadmodum viperarum. *Vterusque* item spinosus duplici cornu. Quorum utrorumque fines in acutum desinentes cum cauda finiunt, et pari ejusdem gracilitate. Aspritudi-

nis finis delectatio. *Larynx* e faucibus exerta; credo equidem, eo naturae consilio, ne per amplos deglutitus praefocaretur animal.

ARTICVLVS IV.

De Hydro marino, et Scolopendra marina.

Ambros. H.
S. l. i. c. 20.
Hydrus
marinus.

De Hydro seu serpente marino in Tomo de Piscibus libro primo, Titulo primo, capituli secundi articulo quinto dictum est: hic pauca duntaxat ibi omissa adjiciemus. Et de *Loco* quidem addi potest, nusquam in aquis dulcibus inveniri, et ab illis quos Aristoteles ibi reperiri ait diversos esse: tum quod illos parum ab aspide distingui dicat: hi vero congruo corpore et colore sint similes: tum quod illi veneno noceant, hi innocui sint: tum denique, quod illi pulmones habeant, hi branchias. De *Natura* hoc duntaxat occurrit, captum, si dimittatur: arenam rostro quam primum adacta terebrare, subireque totum. Quantum ad *Differentias*, dantur qui et e mari in terram egrediuntur, qualem circa Abydum in parvis quibusdam alveis seu canalibus falsis Bellonius invenit. Ejus qui in Balthico seu Suedico mari flavi coloris, teste Olao Magno versatur, iconem hic apponimus. Cum radice lili adhibitum Plinius contra urinae incontinentiam commendat.

Scolopendra.
Ambros. H.
S. l. i. c. 21.

Scolopendra marina propter similitudinem cum terrestri nomen ob-

tinuit, quasi ἔχουσα σκόλοπα ἐν τῇ ἰδία, Arist. H. A. l. 2. c. 14. quod in extremo, quod caudae loco est, corniculum quasi radius atque impactus aculeus superemineat. Marinum anguem aemulatur; et terrestri secundum Aristotelem minor est, coloreque magis rubens: nisi in loco mendum cubet, quod Vottonus suspicatur, sic enim ne minorem quidem hamum deglutire posset, quod tamen facit. Gillius digiti longitudine se vidisse asserit. Alberto animal quadraginta quatuor vocatur, cum tot pedes habere videatur. De *Natura* hoc duntaxat occurrit, quod apud Aristotelem et Plinium extat, hamo devorato omnia interanea evomere, donec hamum egerat, deinde resorbere. Addit Gillius, ob tetrum odorem piscatoribus infestissimum esse; quod hamum ab ea actum, pisces vitent. Morfu urticae instar urit, ut Aelianus prodit: qui etiam adjecit, sputo hominis interire, et rumpi. Duarum hic exhibemus icones, ad cubitum fere accedentes; quarum altera est *nuda* instar anguis, altera pedibus hirtis et coloris amethystini.

Plin. H. N.
l. 9. c. 43.
Arist. H. A.
l. 9. c. 37.

Aelian. H.
A. l. 7. c. 30.
Aelian. H.
A. l. 4. c. 22.

ARTICVLVS V.

De serpentibus Exoticis Acoatl et Maripetis.

Nieremb.
H. Exot.
l. 12. cap. 7.

Acoatl dicitur serpens aquatilis (alii *Miocoatl*, quod imitetur colore spicam Maizii) qui etiam vivum parere fertur. *Dentibus* parvis est, et innocenti morfu: longus quinque dodrantes, pollicem crassus: taeniis nigris et cyaneis alternis distinctus superne; inferne vero cyaneus est, capituli superna nigra, inferna lutea, latera cyanea. In paludibus regionum temperatarum invenitur.

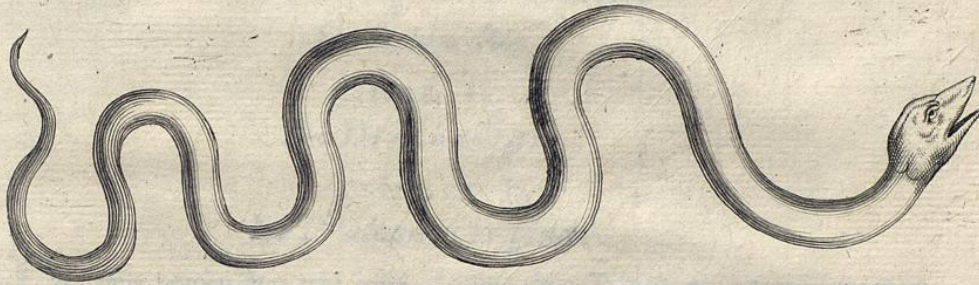
De *Maripetis* ita idem. In Orientali India nonnulli angues, ut fallant instans senium aut fatum, post certum tempus petunt mare: ubi concussa in undas cauda, et velut flagellante, scinduntur in multos ramos velut pedes: qua astutia miraculo evadunt in genus quoddam polyphi, tam simile illis quos Lusitani vocant *poluos* ut fallant ignaros. P. Christophorus Borrus enarravit mihi (*verba sunt Nierembergii*)

Nieremb.
H. Exot.
l. 12. c. 44.

*Serpens Marinus flauui Coloris
Maris Suedici Aldro.*

*Scolopendra Marina
Aldro.*

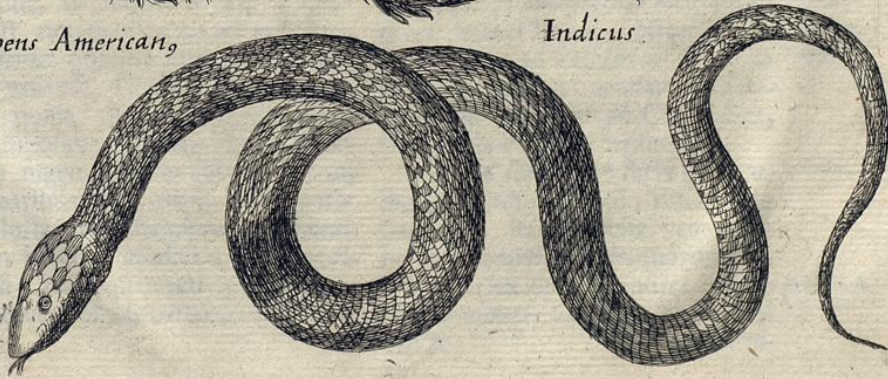

Scolopendra Marina amethijstini Coloris Aldr.

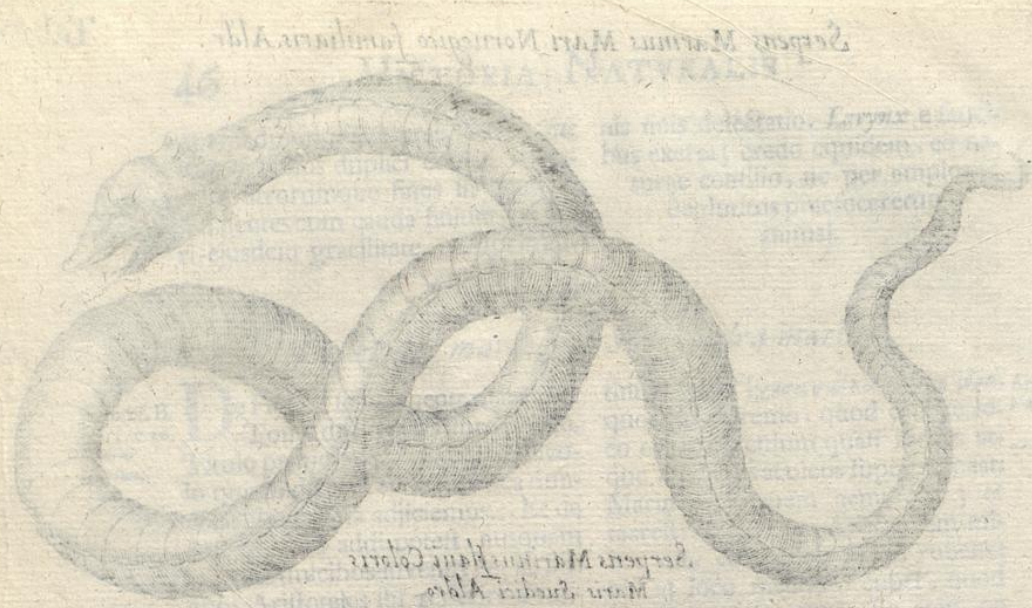

Serpens American,

Indicus.

Bembt
Venet.
l. 6.

Ambr
H. S. L.
Nom

Descri

TITVLVS II.

De Draconibus in specie.

CAPVT I.

De Draconibus non alatis.

ARTICVLVS I.

De Draconibus non alatis apodibus.

PVNCTVM I.

De Basilisco.

Dracones optime in non alatos et alatos: illos in apodes et pedatos distinguemus. Apodes sunt Basiliscus, Draco Pythius, et quidam Exotici. Basiliscus Latinis Regulus vel quod terrori aliis Draconibus sit, vel quod diadema in capite gerat, ut Festus, habet, dicitur. Sibilo ejus reliquos terreri, et praedam derelinquere, apud Aelianum legimus. Descriptiones ejus variae habentur. Galenus facit flavum, triplici apice frontis decorum. Abensina, ad flavedinem et nigredinem vergentem, capite valde acuto, oculis admodum rubentibus. Plinius XII. non amplius digitorum magnitudine, candida in capite macula, ut quodam diadema te insignem. Grevinus ex Nicandro III. palmos longum, corpore flavo, tribus eminentiis superbum. Alas nonnulli tribuunt, sed exiguas et absque usu. Ille qui in Marchia, in Abbatis Zinnenfis ditioe prope Lucken Waldam interfectus est, erat acuti capitis, flavi coloris, tres palmos longus, et valde crassus, cauda in latus turbinata, alvo notis candidis distincta, ore magno, tergore ad cyaneum tendente, prout eum Encelius descripsit. Addidit pastor, circa paludes divagari, ranis, serpentibus et aliis animantibus vesci, vaccas saepe interimere, et lacte delectari. Formantur et ex Raja, prout ex icone videre est. Servantur in Musaeo Bononiensi. In Cyrenaica nasci prodidit Plinius: Africae proprium Aelianus dixit. De Generatione vix quicquam compertum. Ex ovis ibidum prodire posse, Aegyptiis creditum: ex ovo galli in lutamine sepulto Alberto:

figura, gallo, cauda excepta, futurum scribit: ex ovo galli decrepiti, vulgata sententia; ex sylvestris Encelio proditum. Quid sentiendum sit alibi dicemus. Quomodo formari a gallo intra ovum possit, cum utero destituatur non video. Incubasse a gallinis posita, non diffiteor. Inimicitias gerit cum mustela, gallo, insectis et aliis Serpentibus. De Mustela ita Plinius. Huic tali monstro (saepe enim eneatum concupivere Reges videre) mustelarum virus exitio est: adeo naturae nihil placuit esse sine pari. Injiciunt eas cavernis facile cognitae soli tabe, necant illae simul odore, moriunturque, et naturae pugna conficitur. Mustelis tantum vinci dixit Solinus, quas illinc homines inferciunt cavernis in quibus delitescit. Vis tamen ne defuncto quidem deest. Aelianus galli praesentiam pertimescere dixit: ideo iterantibus per Africam comes. Mori quoque si canentem audivit, addit. De insectis Solinus. Basilisci reliquias amplo sestertio Pergameni comparaverunt. Ut aedem Apellis manu insignem, nec aranae intexerent, nec alites involarent, cadaver ejus reticulo aureo suspensum ibidem locarunt. De Gressu habet Plinius, nec flexu multiplici ut reliquos corpus impellere, sed celsum et erectum in medio incedere. Cum movetur, media corporis parte serpere, media arduum et excelsum esse, scripsit Solinus. Necat frutices, inquit Plinius, non contactos modo, verum et afflatos: exurit herbas, rumpit saxa. Talis vis malo est. Creditum quondam ex equo occiso hasta et per eum subeunte

Nomen.

Aelian. H. A. l. 2. c. 7. Descriptio. Galen. l. de Theriaca ad Pisonem

Plin. H. N. l. 8. c. 21.

Encel. de re metall. l. 3. c. 54.

Aelian. H. A. l. 3. c. 31. Generatio.

Antipathia.

Plin. l. c.

Solin. c. 27.

Aelian. H. A. l. 3. c. 31.

Solin. l. c.

Venerum.